

**EUROSETELEIDEN
VISUAALINEN ILME**

**Pro gradu -tutkimus
Jyväskylän yliopisto
Taidehistoria
Hanne Serjo**

2€€1

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIEDEKUNTA	Humanistinen
LAITOS	Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
TEKIJÄ	Hanne-Marika Serjo (230474)
TYÖN NIMI	Euroseteleiden visuaalinen ilme
OPPIAINE	Taidehistoria
TYÖN LAJI	Pro gradu -tutkielma
AIKA	Marraskuu 2001
SIVUMÄÄRÄ	81 s. + liitteet 40 s. Yhteensä 121 sivua.

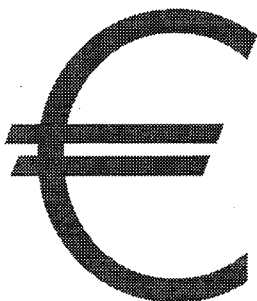
TIIVISTELMÄ

Pro gradu -työni käsittelee euroseteleiden visuaalista ilmettä ja sen syntyprosessia aina euron 50 vuoden takaisesta syntyhistoriasta lähtien. Tutkimuksessa on kuvailtu euroseteleiden visuaalisia ominaisuuksia ennen eurosetelikilpailua sekä kilpailun jälkeen Robert Kalinan suunnitteleminen voittajaseteleiden myötä. Pro gradu -tutkimus sisältää lisäksi teemoja, jotka käsittelevät mm. euromaiden kansallisten seteleiden merkkihenkilöperinnettä, uuden setelisarjan suunnittelua, seteleiden varmuustekijöitä, setelisuunnittelun ajallista muutosta ja setelikritiikkiä. Tämän lisäksi tutkimukseen liittyy euroseteleiden visuaalisuutta käsittelevä mielipidekysely, joka selvittää sekä suomalaisten että espanjalaisten käsityksiä 1.1.2002 liikkeellelaskettavista euroseteleistä. Päättötutkimuksen taustalla on merkittävässä roolissa vertaileva tutkimus, joka pohjautuu euroseteleiden ja euromaiden kansallisten seteleiden kuvalliseen vertailuun.

ASIASANAT euroseteli, setelisuunnittelu, setelikritiikki, setelihistoria, markka, peseta, Robert Kalina, Erik Bruun, Euroopan Unioni, eurokolikko

SÄILYTYSPIIKKA Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos, taidehistoria

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. SETELIN ETYMOLOGIA JA TRADITIO	
2.1. Etymologia	4
2.1. Traditio	5
3. VALUUTTOJEN SYNTY	
3.1. Suomen marka ja Espanjan peseta	6
3.2. Muiden euromaiden rahayksiköt	7
3.3. Euron syntyhistoria	8
4. EUROSETELEIDEN OMINAISPIIRTEET ENNEN SUUNNITTELUKILPAILUA	
4.1. Määrä ja nimellisarvot	15
4.2. Koko	16
4.3. Värit	17
4.4. Identtinen ulkoasu	19
4.5. Teemat	19
5. EUROSETELEIDEN JA EUROMAIDEN KANSALLISTEN SETELEIDEN VERTAILUA	
5.1. Koko	21
5.2. Värit	22
6. EUROMAIDEN KANSALLISTEN SETELEIDEN MERKKIHENKILÖPERINNE	24
7. EUROSETELIKILPAILU	28
8. ROBERT KALINAN EUROSETELIT	
8.1. Kuva-aiheet	29
8.2. Setelikohtaiset kuva-aiheet	32
8.3. Kuvallisten elementtien sommittelu	36
8.4. Tekstuaalinen ilme	38

9. EUROSETELEIDEN JA KANSALLISTEN SETELEIDEN VERTAILUUN POHJAUTUVA YHTEENVETO	39
10. UUDEN SETELISARJAN SUUNNITTELU	41
11. SETELEIDEN VARMUUSTEKIJÄT	
11.1. Suomen setelistö	42
11.2. Eurosetelit	44
12. SETELISUUNNITTELU ENNEN JA NYT	45
13. SETELIKRITIIKKIÄ	
13.1. Suomen setelit	50
13.2. Eurosetelikritiikki	53
13.3. Mieli­pide­kysely euroseteleistä	54
14. EUROSETELEIDEN VISUAALISTA ILMETTÄ KOSKEVAN MIELI­PIDE­KYSÉLYN TULO­KSET	56
15. MIELI­PIDE­KYSÉLYN LOPPUPÄÄTELMÄT	71
16. LOPUKSI	74
LÄHTEET	76
LIITTEET	
Liite 1. Eurosetelit värikuvina	83
Liite 2. Suomen nykyiset setelit värikuvina	85
Liite 3. Suomen markan syntyhistoria	87
Liite 4. Suomen ja Espanjan nykyisten seteleiden kuvallinen analysointi ja vertailu	89
Liite 5. Suomen nykyisen setelistön aihevalinta ja taiteellinen toteutus	101
Liite 6. Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mieli­pide­kyselyn tulokset Suomessa	103
Liite 7. Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mieli­pide­kyselyn tulokset Espanjassa	112

1. JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmani käsittelee euroseteleiden visuaalista ilmettä ja sen syntyprosessia. 1.1.2002 liikkeellelaskettavien seteleiden alku voidaan ajoittaa aina 50 vuoden takaisin tapahtumiin, jolloin Euroopan Unionin ensimmäiset alkupilarit rakennettiin. Euroopan yhteisen rahaliittohankkeen ideat olivat esillä jo varsin varhain alkaneen eurooppalaisen yhteistoiminnan jälkeen. Varsinainen euroseteleiden syntyvaihe voidaan ajoittaa kuitenkin 1990-luvulle, jolloin yhteistä eurovaluuttaa alettiin toden teolla suunnittelemaan ja toteuttamaan. Euroopan rahapoliittinen instituutti pohdiskeli tulevien euroseteleiden värejä, aiheita, kokoja, nimellisarvoja, setelipinnalla esiintyviä tekstejä sekä seteleiden aitoustekijöitä ennen varsinaisen eurosetelikiilpailun käynnistymistä. Euroseteleiden suunnittelukilpailu alkoi 12.2.1996 ja päättyi 13.9.1996. Suunnittelukilpailuun osallistui useita kansallisten keskuspankkien valitsemissa seteligrafiikan taitajia euroalueen jäsenmaista. Eurosetelikiilpailun voittajaksi valittiin itävaltalainen setelitaiteilija Robert Kalina, joka on työskennellyt pitkään Itävallan keskuspankin setelipainon palveluksessa. Hänen euroseteliehdotuksensa noudatti Euroopan aikakaudet ja tyylit -teemaa eri aikakausien ikkuna-, porttikäytävä- ja silta-aiheiden myötä.

Pro gradu -työni etsii vastauksia mm. seuraaviin euroseteleitä koskeviin kysymyksiin: kuinka euroseteleiden teemat valittiin, kuka valitsi eurosetelikiilpailun voittajaluonnoksen, kuinka värit ja koko määräytyivät, mitä Kalinan aiheet symbolisoivat, mitä mieltä ihmiset ovat euroseteleistä? Vertailen mm. euroseteleiden väri-, aihe-, koko ja sommittelumaailmaa kansallisissa eurojäsenmaiden seteleissä esiintyviin vastaaviin elementteihin, joiden pohjalta perustelen euroseteleiden elementtien poikkeavuuden tai samankaltaisuuden. Eurojäsenmaiden seteleiden kuvallinen tutkimus perustuu lähinnä Colin R. Bruce II:n ja Neil Shaferin toimittaman Standard Catalog of World Paper Money -kirjan sekä kansallisten keskuspankkien ylläpitämien www-sivujen setelikuviin. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että internet toimi pro gradu -tutkimuksessani erittäin tärkeänä lähteenä, sillä useat euroseteleitä koskevat artikkelit olivat tallennettuina sähköiseen maailmaan. Sain tutkimustani varten hyödyllistä informaatiota myös sähköpostiviestien välityksellä mm. Euroopan keskuspankin seteliosaston johtajalta Antti Heinonselta. Internetistä löytyvän informaation laajuudesta kertonee siellä esiintyvät useat Robert Kalinan haastattelut, joista sain tarvittavaa tietoa euroseteleiden suunnittelijasta, hänen toimintatavoistaan ja ajatuksistaan. Valitettavasti en saanut Robert Kalinalta vastauksia sähköpostin välityksellä laatimiini kysymyksiini.¹

---

¹ Robert Kalinan sähköposti: robert.kalina@oeps.co.at.

Kansallisten seteleiden vertailu on melko ongelmallista useissa maissa esiintyvän vanhojen ja uusien seteleiden rinnakkaiskäytön myötä. Periaatteessa uudet setelit ovat korvanneet nimellisarvoiltaan vastaavat setelit, mutta nämä aikaisemmat setelit ovat kuitenkin vielä laillisesti käypiä maksuvälineitä: kansalliset keskuspankit ottavat yhä edelleenkin vanhoja seteleitä vastaan. Rajaan tutkimusalueeni niin, että sisällytän vertailevan tutkimukseni alueelle kaikki ne setelit, jotka ovat yhä edelleen laillisia maksuvälineitä. Näin ollen huomioin myös esimerkiksi Suomen 10 markan ja Ranskan 20 frangin setelit. Perustelen valintaani sillä, että kyseiset setelit ovat vielä laillisia rahoja, ja niiden tilalle ei ole tullut nimellisarvoiltaan vastaavia seteleitä. Jätän vertailevan tutkimukseni ulkopuolelle kaikki ne setelit, jotka on korvattu nimellisarvoiltaan vastaavilla uusilla seteleillä.

Suomen ja Espanjan nykyiset setelit ovat muita eurojäsenmaiden kansallisia seteleitä tarkemmassa tutkaimessa, sillä kyseisten maiden setelistöt toimivat taustatekijöinä euroseteleiden visuaalisuutta koskevassa mielipidetutkimuksessa. Kysely tapahtui Espanjassa vuoden 2001 toukokuun ja Suomessa saman vuoden kesäkuun aikana. Vertailumaan valintaan vaikutti kolmen kuukauden kestoinen Erasmus-opiskeluni Espanjan Santiago de Compostelassa keväällä 2001. Kohdemaiden mielenkiintoisuutta lisännee niiden maantieteellinen sijainti: Suomi on euroalueen maista pohjoisin ja itäisin valtio; Espanja puolestaan yksi eteläisimmistä ja läntisimmistä euroalueen maista.

Mielipidekyselylomakkeita kertyi yhteensä 100; sekä Suomessa että Espanjassa vastaajien määrä oli 50. Itse laatimieni euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevien kysymysten tarkoituksena oli selvittää mm. seuraavia seikkoja: mitä mieltä suomalaiset ja espanjalaiset vastaajat ovat euroseteleiden visuaalisesta yleisvaikutelmasta, mitkä euroseteleissä esiintyvät seikat ovat miellyttävimpiä, kuvaavatko euroseteleissä esiintyvät kuvaelementit hyvin suomalaista/espanjalaista kulttuuria, miellyttääkö kansallinen vai tuleva Euroopan yhteinen valuutta vastaajaa enemmän, millaisiksi vastaajat arvioivat euroseteleiden värit? Mielipidekyselyn tulokset kaavioineen ja taulukoineen esiintyvät pro gradu -tutkimuksen lopussa. Tarkemmat, vastaajien yksityiskohtaiset perustelut, löytyvät erillisistä liitteistä.² Alkuperäismateriaali on omassa

---

2

Valitsin euroseteleiden visuaalisuutta koskevan kyselyn osallistujat sattumanvaraisesti; pyrkimyksenä oli kuitenkin saada mahdollisimman kattava ja tasapuolinen ikä- ja sukupuoliotos. Kyselyiden keruupaikkana oli useimmiten tori tai puisto. Kyselyä ei voinut suorittaa kadulla, sillä kaksipuolisen lomakkeen täyttäminen vaati keskittymistä (euroseteleiden kuvien ja koon katselu) ja aikaa n. 5-10 minuuttia vastauksien pituudesta riippuen. Espanjankielisen lomakkeen kielellisen asun täsmöntäjänä oli Santiagon de Compostelan yliopiston kielikeskuksen espanjan kielen opettaja Isidora Rubio López.

hallussani.

Mielipidekyselyyn osallistujat saivat kyselylomakkeen lisäksi eteensä euroseteleiden värilliset kuvat, jotka olivat peräisin Banco de España:n julkaisemasta *El Euro, nuestra moneda* -julistuksesta, jossa euroseteleiden värit olivat mahdollisimman lähellä todellisia. Värien täsmällisyys oli tärkeä seikka etenkin mielipidettä euroseteleiden värimaailmasta kysyttäessä. Minulla oli ainutlaatuinen tilaisuus tutustua euroseteleiden todellisiin väreihin, ja vertailla niitä eri julkaisuissa oleviin värikopioihin saadessani luvan nähdä ja kosketella tulevia euroseteleitä Banco de España:n konttorissa Santiago de Compostelassa, Espanjassa. Tämä tapahtui huhtikuun 23. päivänä vuonna 2001. Suomessa kyseinen tapahtuma olisi jäänyt kokematta, sillä tietävästi suomalaiset pankkivirkailijat noudattavat heille annettuja rahan käsittelyyn liittyviä turvallisuusohjeita täsmällisesti. Aidot eurosetelit eivät ole ennen 1.1.2002 julkisia. Tätä päivämäärää ennen setelit tulee säilyttää avaamattomissa pakkauksissa pankkien lukollisissa holveissa.

Olen jakanut Pro gradu -tutkimukseni neljään "osa-alueeseen". Työn alkuosa keskittyy yleisen setelietiedon ja setelihistorian lisäksi euron syntyhistorian kuvaukseen. Seuraavaksi tarkastelen euroseteleiden ennakkoon määrättyjä visuaalisia seikkoja, eurosetelkilpailua ja Robert Kalinan suunnitteleminen voittajaseteleiden ilmettä. Lisäksi toisen osan taustalla esiintyvät vahvasti vertailevan tutkimuksen myötä euromaiden kansallisten seteleiden ominaisuudet. Pro gradu -tutkimuksen kolmas osa kuvaa setelisuunnittelua, sen ajan myötä tapahtunutta muutosta sekä uuden setelistön syntyprosessia. Lisäksi kolmanteen osioon sisältyy sekä euroseteleiden että Suomen nykyisen setelistön turvallisuustekijöiden kuvaus. Tutkimukseni viimeinen osa keskittyy setelikritiikkiin, joka kohdistuu niin vanhoihin suomalaisiin seteleihin kuin tuleviin euroseteleihin. Eurosetelikritiikki ilmenee tekemäni mielipidetutkimuksen myötä. Pro gradu -työni loppuosa esittää sekä suomalaisten että espanjalaisten mielipiteitä euroseteleiden visuaalisuudesta kaavioineen ja taulukoineen.

Tutkielmani sisältää useita liitteitä, joihin on syytä tutustua, mikäli lukija haluaa tarkempaa informaatiota mm. Suomen markan synnystä tai espanjalaisten/suomalaisten seteleiden ominaispiirteistä. Myös eurojen ja nykyisten Suomen seteleiden värilliset kuvat löytyvät erillisliitteistä.

2. SETELIN ETYMOLOGIA JA TRADITIO

2.1. Etymologia

Sven E. Lindqvist avartaa setelin etymologiaa *Mitä on seteli* -kirjoituksessaan, joka ilmestyi vuoden 1999 ensimmäisessä Numismaatikko-lehdessä. Seteli sanan alkuperä on kreikan kielen verbissä *skhízein*, joka tarkoittaa jakamista, halkaisemista. Kreikan kielestä setelin esi-isäsana kulkeutui latinan kieleen muuntautuen *schedaksi*, jonka diminutiivimuoto, *schedula*, muokkautui puolestaan italiankieliseksi *cedulaksi*, pieneksi lehdeksi. Saksalaiset omivat italialaisen version, ja muunsivat sen *Zetteliksi*, josta on peräisin ruotsin kielen *zedel*, *sedel*. Suomen seteli on suora käännöslaina ruotsinkielisestä seteliä tarkoittavasta sanasta. Ruotsin kielessä *sedel* tarkoitti alkuaan yleensä viranomaisen antamaa tiedonantoa koskevaa paperia. Tämä alkumerkitys on laajentunut kuitenkin nykyään lukuisiin ryhmiin alaryhmineen. *Sedel* tarkoittaa ruotsin kielessä mm. seuraavia asioita: toditusta osoittava asiakirja, tavarain tai palvelun saamista osoittava asiakirja, kuitti, velkasitoumus, maksuväline, pankin antama asiakirja.³

Aikoinaan suomen kieli muunsi ruotsinkieliset sanat yksinkertaisesti sanallisen vastineen avulla, jolloin käännöksen käsitteellisen unohtuessa syntyi mitä ihmeellisimpiä yhdyssanoja, esim. rahaseteli, kuljetuseteli, kassaseteli. Nykyään yleismerkityksellinen seteli on korvattu suomen kielessä käsitteellisesti suppeammilla sanoilla, kuten kuitti, lomake, lippu, lipuke, todistus ym. Seteli merkitsee suomen kielessä ilman yhdyssanalitöntöjä keskuspankin liikkeeseen laskemaa maksuvälinettä. Setelin funktio on muuttunut aikojen saatossa melkoisesti; aikaisemmin arvometallikannan vallitessa seteli oli valtion koroton velkasitoumus, jonka kuka tahansa sai halutessaan vaihtaa arvorahaan. Paperikantaan siirtymisen myötä seteli on symbolisoituessaan menettänyt sen materiaalisen arvonsa. Sven E. Lindqvistin mukaan seteli onkin palannut alkujuurilensa tarkoittamaan *cedulaa*, pientä lehteä.⁴ Pro gradu -tutkimukseni kannalta on tarkoituksellista määritellä seteli jonkun keskuspankin liikkeellelaskemaksi maksuvälineeksi, jossa on huomioitu niin setelin esteettiset kuin turvatekniset seikat.

---

³ Lindqvist 1999, 16.

⁴ Lindqvist 1999, 16, 17, 18.

2.2. Traditio

Setelin kehitystarina alkaa Kiinasta. Ensimmäinen setelikokeilu on peräisin Handynastian kaudelta (209 eKr.–220 jKr.), jolloin setelimeriaalina käytettiin valkeiden kauriiden nahkaa.⁵ Ensimmäiset paperiset setelit ovat peräisin Kiinan Tang-dynastian kaudelta (618–906 jKr.). Kiinalaiselle keksinnölle, paperille, painetuista talletusseteleistä käytettiin nimitystä *lentävät rahat*, sillä niiden avulla voitiin kuljettaa suuriakin metallikolikkomääriä vaivattomasti paikasta toiseen. Seteleiden värityksen alkuperä ajoittuu pohjoisen Sung-dynastian kaudelle (960–1127), jolloin painettiin puulaattojen avulla kolmivärisiä paperiseteleitä, joiden pinnat saatettiin täyttää erilaisin leimoin, takuusinein ja kuvituksin. 1200-luvun eteläisen Sung-dynastian kaudella seteleiden painamisessa käytetyt puulaatat korvattiin messinkilaatoilla, ja seteleiden monivärisyydestä siirryttiin taas yksivärisyyteen. Uutuutena oli nimellisarvoltaan kolme erisuuruista seteliä: pienin seteli vastasi tiettyä metallirahamäärää, keskimäinen kahta ja suurin seteli kolminkertaista metallirahamäärää.⁶

Yuan-dynastian (n. 1279–1368) ensimmäisen keisarin, mongolilaisen Kublain liikkeelaskemat setelit tunnettiin myös Euroopassa 1200-luvun lopulla tutkimusmatkailija Marco Polon tekemien retkien myötä. Yuan-hallitsijoiden aikana seteleiden suosio kasvoi, ja ne syrjäyttivät metallirahan pääasiallisena maksuvälineenä. Seteleiden suosio jatkui vielä seuraavan dynastian, Ming-hallitsijasuvun kaudella n. vuoteen 1500, jolloin setelirahan käyttö Kiinassa tyrehtyi. Setelit palasivat takaisin Kiinan maksuvälineiksi vasta 1850-luvulla länsimaisten vaikutteiden myötä.⁷

Euroopan ensimmäiset setelivalmistajat eivät olleet tietoisia Kiinan traditionaalisesta setelikulttuurista. Setelikeksintö ei levinnyt Eurooppaan. Sen sijaan eräs Kiinan merkittävimmistä keksinnöistä, paperinvalmistus, levisi arabialaisten sotilaiden mukana eurooppalaisiin maihin.⁸ Ensimmäiset eurooppalaiset paperimyllyt ilmestyivät Espanjaan, josta ne levisivät pian muihinkin Euroopan maihin. Tukholmaan perustettiin

---

5

Keisari Wu:lla oli yksinoikeus näiden rahakkaiden eläinten metsästämiseen. Keisari teetätti metsästämiensä kauriiden nahoista seteleitä, joiden arvoksi hän määräsi 400 000 kuparirahaa. Keisarin alaisuudessa oleva hovimies joutui maksamaan isännälleen kyseisen kurssin mukaan nahkasetelin saatuaan. Wun setelitoiminta jäi varsin lyhytikäiseksi, mutta hänen käyttämänsä materiaali, nahka, säilyi melko pitkään seteleiden materiaalina mm. Alaskassa.

⁶ Sillanpää 1985, 8, 9.

⁷ Sillanpää 1985, 9, 10.

8

Arabialaiset sotilaat saivat vuoden 751 Turkestanin sodassa vangikseen kiinalaisia paperinvalmistajia, jotka joutuivat paljastamaan arabialaisille salassapidetyn paperinvalmistustaidon. Tämän jälkeen useita satoja paperimyllyjä rakennettiin eri puolille arabien valtakuntaa.

ensimmäinen paperimylly 1500-luvulla.⁹

Ensimmäisinä eurooppalaisina seteleinä pidetään Ruotsin Stockholms Banco -nimisen setelipankin vuonna 1661 liikkeellelaskemia seteleitä. Stockholms Bancon perustaja Johan Palmstruch päätti ottaa paperiset, useilla allekirjoituksilla, sineteillä ja myöhemmin myös vesileimoilla varustetut setelit käyttöön kuparirahan puutteen vuoksi. Rahojen metallisisältöä jouduttiin alentamaan, josta seurasi vanhojen kuparirahojen maastavienti tai sulatus, eikä rahapaja kyennyt tuottamaan riittävästi uutta rahaa markkinoille. Palmstruch piti setelirahojensa liikkeellelaskemista väliaikaisena keinona, joka helpotaisi kuparirahan puutteesta aiheutuvia ongelmia. Euroopan ensimmäiset setelit olivat eräänlaisia saamistodistuksia: setelin haltialla todistettiin olevan tietynmääräinen saatava pankissa. Setelitoiminta jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, sillä yleisön suuren suosion myötä pankki laski liikkeeseen liikaa seteleitä, jotka sitten menettivät luottonsa.¹⁰ Palmstruchin perustama pankki lakkautettiin vuonna 1668. Maailman ensimmäisenä keskuspankkina pidetty Valtakunnan Säätyjen Pankki perustettiin lakkautetun pankin tilalle. Valtakunnan Säätyjen Pankki aloitti uudelleen paperisetelien liikkeellelaskun vuonna 1701. Muutamia kymmeniä vuosia myöhemmin, vuonna 1745, Ruotsi siirtyi ensimmäisenä valtiona Euroopassa paperirahakantaan.¹¹ Suomalaiset saivat olla osallisina ruotsalaisten setelialan saavutuksissa, sillä kuuluihan Suomi tuolloin Ruotsin vallan alaisuuteen.

3. VALUUTTOJEN SYNTY

3.1. Suomen markka ja Espanjan peseta

1800-luvun alussa Suomessa käytetty raha, Ruotsin valtion taalari eli riksi, vaihtui Venäjän ruplaan, kun Ruotsi joutui luovuttamaan Suomen vastustajalleen Venäjälle sotahäviön myötä. Suomesta tuli tällöin Venäjän autonominen suuriruhtinaskunta. Vuoden 1809 Porvoon valtiopäivien jälkeen keisari Aleksanteri I julisti ruplan Suomen päärahaksi. Ruplan rinnalla Suomessa käytettiin melko yleisesti kuitenkin vielä entistä Ruotsin vallan aikaista rahaa aina 1840-luvun alkuun saakka. Ruotsalaiset rahat hävisivät lopullisesti liikkeestä vasta vuoden 1840 raharealisaation myötä. Tällöin

---

⁹ Sillanpää 1985, 10, 13.

¹⁰ Waris 1977, 20, 21, 23.

¹¹ Talvio 1993, 13.

Venäjän hopearuplasta muodostui Suomen todellinen rahayksikkö.¹² Rupla hallitsi Suomen rahaelämää aina vuoteen 1860 saakka, jolloin Suomi sai oman rahayksikkönsä, markan.¹³ Suomen markan synnystä voidaan kiittää valtiovarainpäällikkö Fabian Langenskiöldia, joka toimi merkittävänä puuhamiehenä Suomen itsenäisen valuutan rakentamisessa. Vuonna 1860 syntynyt markka ei ollut kuitenkaan täysin autonominen, sillä markan suhde ruplaan oli vielä kiinteä: markan arvo oli neljäsosa ruplasta. Suomen markan itsenäisyysprosessin loppuunsaattajana toimi Langenskiöldin seuraaja, valtiovarainpäällikkö Johan Vilhelm Snellman, jonka ansiosta Suomi sai itselleen Venäjän rahasta suhteellisen riippumattoman rahansa. Markan täydellinen itsenäistyminen tapahtui vuonna 1877, jolloin Suomessa siirryttiin Ranskan kultakantajärjestelmän mukaisesti kultakantaan.¹⁴ Suomen markan syntyhistoriaa on käsitelty laajemmin liitteessä 3.

Espanjan pesetan historia on 133-vuotias. Maa sai oman, yhteisen senttijärjestelmään pohjautuvan rahayksikkönsä vuonna 1868 eli muutamaa vuotta myöhemmin kuin Suomi. Peseta oli tosin käytössä maksuvälineenä jo vuonna 1836 Isabel II:n hallituskaudella, mutta rahayksikkö laillistettiin Espanjassa vasta 1868.¹⁵ Kolikoiden valmistaminen aloitettiin vuoden kuluttua rahayksikön laillistamisesta. Seteleiden painaminen käynnistyi puolestaan vasta 1.7. 1874.¹⁶ Espanjan Pankki (Banco de España) sai valtuudet hallitukselta rahatalouden monopolivalvontaan samana vuonna.¹⁷

3.2. Muiden euromaiden rahayksiköt

Petri Virolainen on esitellyt Euromaiden rahayksiköiden historiaa vuoden 1999 Numismaatikko-lehden ensimmäisessä numerossa. Suurin osa euromaiden kansallisten rahayksiköiden historiasta ajoittuu 1800-luvulle eli ne ovat melko samanikäisiä Suomen markan ja Espanjan pesetan kanssa. Rahayksiköiden täsmällinen syntyhistorian määrittäminen on kuitenkin vaikeaa, sillä rahajärjestelmän rakentuminen on voinut olla monivaiheista ja esimerkiksi sodan katkaisemaa. Vanhimpana rahayksikkönä

¹² Pelli 2001. <<http://kulttuuri.kuopio.fi/museo/snellman/suomenmarkka.htm>>. 21.11.2001.

¹³ Kuusterä 2001, 1. <http://www.eurooppa-tiedotus.fi/suomi/julkaisu/em_2_1.html> 22.6.2001.

¹⁴ Talvio 1993, 29-33.

¹⁵ Historia de la peseta, 1. <<http://www.iespana.es/lapeseta/historia.htm>> 3.8.2001.

¹⁶ La peseta deja de acunarse despues de 133 años de historia, 1. <<http://www.estrellaeconomica.com/010620/economia/peseta.htm>> 3.8.2001.

¹⁷ Historia de la peseta, 1. <<http://www.iespana.es/lapeseta/historia.htm>> 3.8.2001.

voidaan pitää euroalueella Napoleonin ajan mallivaluuttana ja desimaalijärjestelmän esikuvana pidettyä Ranskan frangia, joka syntyi jo 1800-lukua aikaisemmin; nuorimpain puolestaan Itävallan shillinkiä, josta tuli maan laillinen rahayksikkö vasta ensimmäisen maailmansodan päätyttyä. Rahayksiköiden nimet ovat levinneet ajan myötä valtiosta toiseen ja nykyään mm. frangi, kruunu, markka ja punta ovat käytössä useammassa kuin yhdessä maassa Euroopassa. Euroalueen maista Saksalla ja Suomella sekä Belgiassa, Luxemburgilla ja Ranskalla on käytössään yhteinen nimitys rahayksikölle. Senttijärjestelmä on jakoyksiköistä yleisin, mutta myös penneihin jakautuva yksikkö on varsin käytetty.¹⁸

3.3. Euron syntyhistoria

Euroopan unionin perustamissopimus allekirjoitettiin Maastrichtissa 7.2.1992. Sopimus astui voimaan 1.11.1993. EU on jäsenvaltioiden välinen yhteenliittymä, joka rakentuu kolmesta eri pilarista. Ensimmäisen Euroopan unionin pilarin muodostavat Euroopan kolme yhteisöä: Euroopan yhteisö EY, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö EHTY ja Euroopan atomienergiayhteisö Euratom. EU:n toisen pilarin muodostaa yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka UTP; kolmantena pilarina on poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa. Euroopan unioni perustettiin ensimmäisen pilarin varaan; toinen ja kolmas pilari ovat ensimmäisen pilarin täydentäjiä.¹⁹

Euroopan unionin syntyhistoria voidaan ajoittaa vuoteen 1950, jolloin EU:n ensimmäisen pilarin rakennustekijät synnyttiin. Belgian, Ranskan, Luxemburgin, Italian, Alankomaiden ja Saksan liittotasavallan edustajat neuvottelivat Pariisissa hiili- ja teräsyhteistyön perustamisesta Länsi-Eurooppaan. Idean alullepanijoina olivat Ranskan hallituksen suunnittelukomission pääsihteerin Jean Monnet ja Ranskan ulkoministeri Robert Schuman. Päämotiivina oli rauhan turvaaminen Euroopassa ja etenkin Euroopan mahtivaltioiden, Saksan ja Ranskan välillä. Sopimus hiili- ja teräsyhteistyöstä allekirjoitettiin Pariisissa 18.4.1951. Perustamissopimus astui voimaan seuraavana vuonna sopimuksen allekirjoittamisesta. Euroopan hiili- ja teräsyhteistyön perustamisen innoittamana EHTYn jäsenmaiden edustajat allekirjoittivat Roomassa 25.3.1957 Euroopan talousyhteisön (nykyinen EY) ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamis-

---

¹⁸ Virolainen 1999, 4, 6, 7,8.

¹⁹ Kemppinen 1999, 52,53.

sopimukset.²⁰ Euratomin perustamisen tausta-ajatuksena oli ydinenergian rauhanomaisen hyväksikäyttö Euroopassa. Euroopan talousyhteisön tavoitteena oli lähentää Euroopan kansoja toisiinsa mm. yhteistoiminnan, yhteismarkkinoiden avulla, jolloin turvattaisiin jäsenvaltioiden taloudellinen ja sosiaalinen edistys. Talousyhteisöä pidettiin sekä taloudellisesti että poliittisesti aikaansa edellä olevana hankkeena.²¹

Haaveet talous- ja rahaliiton aikaansaamisesta leijuivat ilmassa jo Euroopan talousyhteisön alkuvaiheessa. Euroopan talousyhteisön, jonka nimi muutettiin Maastrichtin sopimuksella Euroopan yhteisöksi, tavoitteeksi kirjattiin jo 1957 talous- ja rahapoliittisen yhteistyön lujittaminen Euroopassa. Jean Monnet'n rahaliittoehdotukset olivat esillä jo vuonna 1962, mutta ehdotukset jäivät vielä odottamaan omaa aikaansa EY:ssä.²² Muutamia vuosia myöhemmin, vuonna 1969, Saksan liittokansleri Willy Brandt teki Jean Monnet'n innoittamana Haagin huippukokouksessa Euroopan yhteisön jäsenmaiden päämiehille esityksen talous- ja rahapoliittisesta yhteistyöstä, jonka huippukokous sitten hyväksyi tavoitteekseen. Vuotta myöhemmin EY:n neuvosto päätti rahapoliittisen yhteistyön huipentuvan yhteiseen rahaan. Tämä euron esisähanke, kuten myöskin talous- ja rahaliiton toteutuminen kaatuivat kuitenkin Saksan ja Ranskan välisiin näkemuseroihin. Ranskan intressit olivat lähinnä poliittisia, Saksan puolestaan taloudellisia.²³

Luxemburgin pääministeri Pierre Wernerin johtama työryhmä sai tehtäväkseen Saksan ja Ranskan välisten erimielisyyksien ratkomisen. Työryhmän raportissa, ns. Werner-raportissa, joka valmistui vuonna 1970, ehdotettiin rahaliiton vaiheittaista toteutumista vuoteen 1980 mennessä. Ehdotukset eivät päässeet kuitenkaan toteutumisasteelle Euroopassa alkaneiden taloudellisten ja rahapoliittisten ongelmien vuoksi.²⁴

EY-maiden pääjohtajat eivät kuitenkaan hylänneet ajatusta yhteisestä talous- ja rahaunionista. EMU-hanke viritettiin uudelleen henkiin vuonna 1977 komission puheenjohtajan Roy Jenkinsin johdolla. Hänen rahaliittoesityksensä sai tukea Brysselin Eurooppa-neuvostolta, ja rahaliitto vahvistettiin EY:n tavoitteeksi. Euroopan yhteisön mahtivaltioiden edustajat, Saksan liittokansleri Helmut Schmidt ja Ranskan presidentti

---

²⁰ Koivumaa 1999, 2, 40.

²¹ Kemppinen 1999, 12.

²² Koivumaa 1999, 113.

²³ Kemppinen 1999, 54.

²⁴ Kemppinen 1999, 55.

Valery Giscard d'Estaing, ryhtyivät yhteistyöhön, jonka tuloksena syntyi Euroopan valuuttajärjestelmä EMS vuoden 1979 maaliskuussa. Valuuttajärjestelmän osatekijöinä olivat laskennallinen ecu-valuuttayksikkö, valuuttakurssimekanismi ja jäsenmaiden keskuspankkien yhteistyö.²⁵

Euroopan valuuttajärjestelmän perustaminen oli lähtölaukauksena Euroopan talous- ja rahaliitolle. EY:n tavoitteena oli kehittää valuuttajärjestelmää yhtenäiseksi rahajärjestelmäksi keskuspankkeineen ja setelistöineen. Tavoitteen toteuttaminen annettiin komission silloisen puheenjohtajan Jacques Delorsin vetämän komitean tehtäväksi. Delorsia pidettiin sopivana henkilönä hankkeen johtoon, sillä hänen ajatuksensa pääoman liikkeen vapauttamisesta eli sisämarkkinoista kulkivat 1980-luvulla myönteisessä ns. Valkoisen kirjan (1985) ja sitä täydentävän Yhtenäisasiakirjan (1987) myötä. Ns. Delors-raportti julkaistiin vuoden 1989 huhtikuussa. Raportti esitti rahaliiton perustamista kolmessa eri vaiheessa.²⁶ Vaiheittaisen siirtymisen esikuvana oli Pierre Wernerin työryhmän raportti kymmenien vuosien takaa. Ensimmäisessä vaiheessa suositeltiin kansallisten talous- ja rahapolitiikkojen koordinaation lisäämistä, toisessa vaiheessa painotettiin siirtymäkauden merkitystä ennen talous- ja rahaliittoa sekä Euroopan keskuspankkien yhteistyöjärjestelmän luomista. Talous- ja rahaliitto toteutuisi Delorsin vaiheittaisen raportin mukaan kolmannessa vaiheessa, jolloin siirryttäisiin myös yhteiseen valuuttaan.²⁷ Muutamaa kuukautta myöhemmin Delorsin raportin julkaisemisesta Eurooppa-neuvosto päätti, että Euroopan talous- ja rahaliiton ensimmäinen vaihe alkaisi vuoden 1990 heinäkuussa.²⁸

Aikataulusuunnitelma piti paikkansa, sillä EMU:n ensimmäinen vaihe käynnistyi 1. 7.1990, jolloin mm. vapautettiin jäsenmaiden väliset pääomaliikkeet, jäsenmaat sitoutuivat peruuttamattomasti yhteiseen valuuttaan ja alkoivat laatia kestäväään hintavakauteen tähtääviä ns. lähentymisohjelmia EMU:n viimeisen eli kolmannen vaiheen kriteerien täyttämiseksi.²⁹ Delorsin komitean raportin kolmivaiheinen siirtyminen Euroopan yhteiseen talous- ja rahaliittoon EMU:un hyväksyttiin osaksi Euroopan unionisopimusta 7.2. 1992 Maastrichtin hallitusten välisessä konferenssissa.³⁰

---

²⁵ Kempainen 1999, 55.

²⁶ Kempainen 1999, 52, 53.

²⁷ Koivumaa 1999, 245.

²⁸ Kempainen 1999, 56.

²⁹ Joutsamo 1995, 78, 79.

³⁰ Koivumaa 1999, 245.

Vuosi 1992 oli euroseteleiden kannalta merkittävä, sillä Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskuspankkien johtajat perustivat vuoden 1992 toukokuussa setelityöryhmän (Working Group on Printing and Issuing a European Banknote), jonka jäseninä on seteleiden tuotantoon ja liikkeellelaskuun perehtyneitä euroalueen jäsenvaltioiden asiantuntijoita. Setelityöryhmän tarkoituksena on selvittää euroseteleiden tuotantoon ja liikkeellelaskuun liittyviä teknisiä ja logistisia ongelmia sekä laatia ratkaisuehdotuksia kyseisiin ongelmiin. Setelityöryhmän mielipide oli merkittävä osatekijä euroseteleiden voittajaehdotusta valittaessa.³¹

EMU:n toinen vaihe alkoi 1.1.1994. Merkittävimpänä toisen vaiheen saavutuksena oli Euroopan rahapoliittisen instituutin ERIn perustaminen. Rahapoliittisen instituutin ensisijaisina tehtävinä olivat Euroopan keskuspankkijärjestelmän, yhteisen rahan ja jäsenvaltioiden keskuspankkien välisen rahapoliittisen yhteistyön kehittäminen.³² EMU:n toisen vaiheen päätavoitteena oli luoda mahdollisimman hyvät puitteet Euroopan yhteiselle rahalle, eurolle. Tämä tavoite pystyttiin toteuttamaan euroalueen jäsenmaiden taloudellisen suorituskyvyn lähentymisen myötä mm. euromaiden tiukemman talouspolitiikan avulla. Lähentymistavoitteiden tarkoituksena oli aikaansaada luottamusta uuteen euro-valuuttaan ja vakuuttaa suuri yleisö sekä markkinat sen vahvuudesta ja vakaudesta. Valtion ja hallitusten päämiehistä koostuva neuvosto valitsi kolmanteen vaiheeseen siirtyvät euroalueen jäsenvaltiot lähentymiskriteereiden myötä. EMU:n toisen vaiheen tehtävänä oli myöskin selvittää kolmanteen vaiheeseen pääsevien ja ulkopuolelle jäävien jäsenvaltioiden tulevat suhteet.³³

Eurooppa-neuvoston kokoukseen osallistuvat EU:n jäsenvaltioiden edustajat päättivät Madridissa 15. ja 16. joulukuuta 1995, että yhteisen rahan nimeksi tulee euro. Tällöin hyväksyttiin myös lopullinen suunnitelma Euroopan yhteisen valuutan käyttöönottamisesta 1.1. 1999 alkaen niissä maissa, jotka täyttävät Maastrichtin sopimuksen taloutta koskevat lähentymisperusteet.³⁴ Madridin huippukokouksessa päätettiin lisäksi muista euroon liittyvistä merkittävistä tapahtumista, mm. euroseteleiden ja -kolikoiden liikkeellelaskuajankohdasta 1.1.2002 sekä eurorahojen ja kansallisten rahojen rinnakkaiskäytön maksimipituudesta, joka tuolloin päätettiin 6 kuukaudeksi.³⁵ Myöhemmin, vuonna

---

³¹ Euro-yhteinen raha, 119.

³² Kemppinen 1999, 58.

³³ Madridin Eurooppa-neuvosto: puheenjohtajan päätelmät, 1. <http://www.europarl.eu.int/summits/mad2_fi.htm> 15.6.2001.

³⁴ Pownall 1998, 4.

³⁵ Heinonen 1997, 2. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

1999, EU:n neuvosto kuitenkin sopi maksimipituuden lyhentämisestä kahteen kuukau-teen eurorahojen liikkeeseen laskusta alkaen.³⁶ Tämän ajanjakson päätyttyä kansalli- set rahat menettävät käyppytensä. Keskuspankit ottavat kuitenkin kansallisia rahoja vastaan vielä useita vuosia (Suomessa 10 vuotta) kyseisen ajanjakson päätyttyä.³⁷

Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtymistä edelsi vuoden 1995 vihreä kirja, joka sisälsi suunnitelmat EMU:n viimeiseen vaiheeseen siirtymisestä. Vihreän kirjan mukaan siirtyminen tapahtuu vaiheittain kolmessa osassa: A-, B- ja C- vaiheessa. A-vaiheen tärkeimpinä aikaansaannoksina olisivat mm. Euroopan keskus- pankkijärjestelmän EKPJ:n ja Euroopan keskuspankin EKP:n perustaminen. B-vai- heessa vahvistettaisiin peruuttamattomasti vaihtokurssit ja luotaisiin Euroopan yhtei- sestä rahasta itsenäinen valuutta. C-vaiheessa alettaisiin käyttämään yhteistä valuut- ta täysmääräisesti kansallisten valuuttojen poistuessa uuden rahayksikön tieltä.³⁸

Vihreän kirjan vaiheita ja tavoitteita noudattaen EMU:n kolmanteen vaiheeseen siirryttiin 1.1.1999. Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen hyväksyttiin seuraavat 11 maata: Belgia, Saksa, Espanja, Ranska, Irlanti, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Itävalta, Portugali ja Suomi.³⁹ Euroalueen ulkopuolelle jäivät tuolloin Yhdistynyt kuningaskunta, Tanska, Ruotsi ja Kreikka. Kreikka ei täyttänyt tuolloin Maastrichtin sopimuksen edellyttämiä ehtoja; muut kolme maata kieltäytyivät liittymästä euroalueeseen ja ns. EMU:n kolmanteen vaiheeseen 1.1.1999.⁴⁰ Myöhemmin euroalue laajeni yhdellä maalla, kun Kreikka liittyi rahaliittoon 1.1.2001.⁴¹ Euroraha on siten yhteisenä valuutta- na kahdessatoista Euroopan valtiossa.

Euroalueen maiden kansallisten rahayksiköiden ja euron lopulliset keskinäissuhteet astuivat voimaan heti EMU:n kolmannen vaiheen alettua. Peruuttamattomasti kiinnitetyt muuntokurssit euron ja kansallisten rahayksiköiden välillä määriteltiin siten, että yksi euro on:⁴²

---

³⁶ Eurosetelit: vastauksia yleisimpiin kysymyksiin, 7. <http://www.ecb.int/change/eurobnfaq_fi.htm> 2.1.2001.

³⁷ Heinonen 1997, 2. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

³⁸ Joutsamo 1995, 91.

³⁹ Euro loppusuoralla, Infeuro 1998, n:o 8,1.

⁴⁰ Kreikka, Britannia, Tanska ja Ruotsi valmistautuvat Emuun sen ulkopuolelta käsin, Infeuro 1999, n:o 11, 10.

⁴¹ Eurosetelit: vastauksia yleisimpiin kysymyksiin, 2. <http://www.ecb.int/change/eurobnfaq_fi.htm> 2.1.2001.

⁴² Euron käyttöönottosuunnitelma 2001/2002, 8.

2,20371	Alankomaiden guldenia
40,3399	Belgian frangia
166,386	Espanjan pesetaa
0,787564	Irlannin puntaa
1936,27	Italian liiraa
13,7603	Itävallan shillinkiä
340,750	Kreikan drakmaa
40,3399	Luxemburgin frangia
200,482	Portugalin escudoa
6,55957	Ranskan frangia
1,95583	Saksan markkaa
5,94573	Suomen markkaa

Euroopan talous- ja rahaliiton päätoimija, Euroopan keskuspankki (EKP), perustettiin virallisesti kesäkuun 1. päivänä 1998.⁴³ Toimintansa EKP aloitti kuitenkin EMU:n kolmannen vaiheen alkamispäivänä eli 1.1.1999. Euroopan keskuspankki korvasi vuonna 1994 perustetun Euroopan rahapoliittisen instituutin.⁴⁴ EKP on täysin riippumaton toimielin, joka vastaa Euroopan yhteisen rahan eli euron vakaudesta ja ohjailee sen liikkeellä olevaa määrää. Euroopan keskuspankki koostuu euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajista ja EKP:n johtokunnan jäsenistä muodostuvasta neuvostosta sekä johtokunnasta, jonka muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä. Käytännössä EKP:n toiminnasta päättää johtokunta, jonka jäsenten toimikausi on kahdeksan vuotta.⁴⁵ Euroopan keskuspankin johtokunnan nykyinen pääjohtaja on Wim Duisenberg. Varapääjohtajana toimii Christian Noyer ja johtokunnan muita jäseniä ovat Otmar Issing, Tommaso Padoa-Schioppa, Eugenio Domingo Solans ja Sirkka Hämmäläinen.⁴⁶

Maastrichtin sopimuksen artikla 105a takasi Euroopan keskuspankille yksinoikeuden setelinantoon euroalueella. Seteleiden liikkeellelaskun valtuudet annettiin EKP:n lisäksi Euroopan unionin kansallisille keskuspankeille, mm. Suomen Pankille.⁴⁷ Euroopan keskuspankin lisäksi EMU:n kolmannessa vaiheessa perustettiin toinenkin organisaatio-

---

⁴³ Kuka kukin on EMU:ssa? Euroopan unionin toimielinten rooli, Infeuro 1999, n:o 13, 10.

⁴⁴ Pownall 1998, 14.

⁴⁵ Borchardt 2000, 55-56.

⁴⁶ Kuka kukin on EMU:ssa? Euroopan unionin toimielinten rooli, Infeuro 1999, n:o 13, 10.

⁴⁷ Euro-yhteinen raha, 119.

tio, Euroopan keskuspankkijärjestelmä EKPJ, joka muodostui Euroopan keskuspankista sekä euron jäsenmaiden kansallisista keskuspankeista. Euroopan keskuspankkijärjestelmän päätehtävänä on euroalueen yhteisen rahapolitiikan määrittäminen ja toimeenpaneminen.⁴⁸

---

⁴⁸ Koivumaa 1999, 124.

4. EUROSETELEIDEN OMINAISPIIRTEET ENNEN SUUNNITTELUKILPAILUA

4.1. Määrä ja nimellisarvot

Eurosetelisarja koostuu seitsemästä nimellisarvoiltaan erisuuruisista seteleistä: 5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500 euroa. Tähän sarjaan päädyttiin huomioimalla euroalueen jäsenvaltioiden nykyinen setelisarjakäytäntö sekä arvoineen että setelimäärineen. Kappalemäärä seitsemän on eräänlaisen yhteensovittelun tulos.⁴⁹ Mutta pelkästään kaikkien kansallisten seteleiden lukumäärät huomioon ottaen keskiarvoksi olisi tullut 5,6 (katso taulukko). Luxemburgissa on vain kolme eriarvoista seteliä; Saksassa jopa kahdeksan. Italian setelimäärä on seitsemän eli sama lukumäärä kuin tulevassa eurosetelisarjassa. Suomessa seteleitä on kuusi (10, 20, 50, 100, 500 ja 1000 mk).

TAULUKKO 1.

Kansallisten seteleiden määrä (ja nimellisarvot) euromaissa.

Saksa	8	5, 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000 DEM
Italia	7	1000, 2000, 5000, 10 000, 50 000, 100 000, 500 000 ITL
Alankomaat	6	10, 25, 50, 100, 250, 1000 NLG
Belgia	6	100, 200, 500, 1000, 2000, 10 000 BEF
Itävalta	6	20, 50, 100, 500, 1000, 5000 ATS
Kreikka	6	100, 200, 500, 1000, 5000, 10 000 DRS
Suomi	6	10, 20, 50, 100, 500, 1000 FIM
Portugali	5	500, 1000, 2000, 5000, 10 000 PTE
Ranska	5	20, 50, 100, 200, 500 FRF
Irlanti	5	5, 10, 20, 50, 100 IEP
Espanja	4	1000, 2000, 5000, 10 000 ESP
Luxemburg	3	100, 1000, 5000 LUF

Lähde: The National Banknotes in the euro area. The Bank of Spain. <<http://www.bde.es/indicee.htm>> 10.1.2001 ja Banknotes. The Bank of Greece. <<http://www.bankofgreece.gr/en/banknotes/>> 10.1.2001.

⁴⁹ Heinonen 1997, 3. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

Seteleiden arvot poikkeavat huomattavasti euroalueen jäsenvaltioissa. Arvohaitari venyy esim. Italian 1000 liirasta (n. 3 mk) aina Saksan 1000 markkaan (n. 3000 mk). Vaikka euroseteleiden arvoissa pyrittiin huomioimaan kansalliset tarpeet, eivät kaikki eurosetelit palvele välttämättä niitä. Tietyn arvoinen euroseteli voi olla melko sopimaton tietyn maan tarpeisiin taloudelliset näkökohdat huomioiden. Esimerkiksi suuriarvoisin euroseteli, 500 euroa, on suurehko arvo jopa Suomen olosuhteissa (n. 3000 mk). Kukin euroalueen jäsenvaltio saa päättää kuitenkin itse, mitä raha-arvoja se päästää aktiivisesti liikkeeseen.⁵⁰

4.2. Koko

Jokaisella eurosetelillä on oma kokonsa. Euroopan rahapoliittinen instituutti päätyi tähän kokoratkaisuun lähinnä näkövammaisten tarpeet huomioon ottaen. Setelin koko kasvaa nimellisarvon suuretessa: näin ollen 5 euroa on kooltaan pienin, 500 euroa suurin. Koko kasvaa dimensionaalisesti niin pituuden kuin korkeudenkin myötä. Poikkeuksena ovat 100, 200 ja 500 euroa, joiden korkeus pysyy samana (82 mm).⁵¹ Euroseteleiden mitat ilmenevät seuraavasta taulukosta:

TAULUKKO 2.

Euroseteleiden mitat.

5 euroa	120 mm x 62 mm
10 euroa	127 mm x 67 mm
20 euroa	133 mm x 72 mm
50 euroa	140 mm x 77 mm
100 euroa	147 mm x 82 mm
200 euroa	153 mm x 82 mm
500 euroa	160 mm x 82 mm

Lähde: The Euro banknotes and the partially sighted. European Monetary Institute. <<http://www.ecb.int/emi/press05e.htm>> 3.1.2001.

⁵⁰ Heinonen 1997, 3. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

⁵¹ Heinonen 1997, 3. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

4.3. Värät

Euroopan rahapoliittinen instituutti päätti yhdessä asiantuntijoidensa kanssa tulevien euroseteleiden värimaailman ennen varsinaisen eurosetelikilpailun alkua. Jokaisella nimellisarvoltaan erisuuruisella eurosetelillä on oma värinsä, jonka tarkoituksena on selkeä erottuminen muiden seteliarvojen väreistä. Myös tämän seikan päämääränä oli palvella etenkin näkövammaisten tarpeita.⁵² Euroopan yhteisten seteleiden hallitsevat värät määriteltiin seuraaviksi:

TAULUKKO 3.

Euroseteleiden värät.

5 euroa	harmaa
10 euroa	punainen
20 euroa	sininen
50 euroa	oranssi
100 euroa	vihreä
200 euroa	kellanuskea
500 euroa	purppuranpunainen

Lähde: The Euro banknotes and the partially sighted. European Monetary Institute. <<http://www.ecb.int/emi/press/press05e.htm>> 3.1.2001.

EKP:n seteliosaston johtaja Antti Heinonen perusteli euroseteleiden värimaailman valintaa lähettämässään sähköpostiviestissä melko epämääräisesti, ilman yksityiskoh-
taisempaa perustelua: *“Väreillä on oma arvojärjestyksensä, mikä kuvastuu monissa eri yhteyksissä, kun väreillä kuvataan arvoa. Aikanaan, kun Suomen Pankki käynnisti uuden setelisarjansa suunnittelun 1980-luvun alussa, pyydettiin asiantuntijoilta lausunto, jonka pohjalta päädyttiin tiettyyn järjestykseen. Vastaavasti Euroopan rahapoliittinen instituutti pyysi hollantilaiselta professorilta lausunnon euroseteleiden väreistä. Tässä tapauksessa värien arvojärjestyksen ohella kiinnitettiin huomiota myös siihen, että lähekkäisten setelien värät poikkeaisivat riittävästi toisistaan. Tältä pohjalta päädyttiin valittuihin väreihin.”*⁵³

⁵² Description of the selected designs, 1. <<http://www.ecb.de/emi/press04.htm>> 26.9.2000.

⁵³ Antti Heinosen <Antti.Heinonen@ecb.int> kirje Hanne Serjolle <hanserj@itu.jyu.fi> 12.10.2001.

Euroseteleiden värivalintaa pohtiessani tutustuin värien symboliikkaan mediataiteilija Päivi Hintsasen ylläpitämällä *coloria*-nettisivuilla, joista löytyi runsaasti mielenkiintoista tietoa väreistä, niiden kulttuurisista merkityksistä ja symboliikasta. Hintsanen on koonnut väritutkimuksensa useita merkittäviä väriteorialähteitä käyttämällä. Värien symboliikkaan tutustuessani löysin useita mielenkiintoisia perusteluja euroseteleiden, etenkin suuriarvoisimpien seteleiden, värien valinnalle. 500 euron setelin hallitsevana värinä on purppuranpunainen. Kyseisellä värillä oli jo antiikin aikana spesifinen statusmerkitys; purppuranpunainen symboloi rikkautta ja asemaa. Purppuranpunaisia vaatteita saivat käyttää vain korkea-arvoiset henkilöt. Väri esiintyi antiikin aikana Roomassa vain mm. keisarin viitassa ja hyvin rikkaiden ihmisten juhla-asuissa. Myös antiikinaikaiset kreikkalaiset arvostivat purppuranpunaista nimeämällä sen *color principalis* — kaikkein tärkeimmäksi väriksi.⁵⁴

Myös nimellisarvoltaan toiseksi suurimman setelin värivalinnalle voi löytää perustelut värisymboliikasta. Keltaisen on sanottu viittaavan aurinkoon ja aurinko puolestaan jumalaan, joten keltaista on pidetty jumalallisuuden värinä. Keltainen väri on toiminut useasti myös kullan sijaisena, rikkauten assosioijana. Yleensä puhtaan keltaista väriä ei ole pidetty kuitenkaan Euroopassa vallan symbolina, kun taas kellanruskeata (sahramilla värjätty), jota käytettiin kuninkaallisten silkkiviitoissa. Mielenkiintoisin seikka 200 euron keltapohjaisen värityksen valinnalle lienee se, että keltaisen sanotaan symboloivan 1800-luvun lopun Eurooppaa, jolloin pariisilaiset art-nouveau taiteilijat loivat keltaisia julisteita valaisemaan vielä ilman sähkövalaistusta olevaa öistä kaupunkia.⁵⁵ 200 euron seteli esittää Euroopan 1800-lukua.

Euroseteleiden värien valintaa voi perustella myös huomioimalla värien vastavärisyyden setelipareissa, joiden numeraaliset merkinnät ovat lähellä toisiaan (10 ja 100 euroa, 20 ja 200 euroa sekä 50 ja 500 euroa). Esimerkiksi 10 ja 100 euron värit ovat toisilleen vastavärejä: punainen ja vihreä. Myös 20 ja 200 euron sekä 50 ja 500 euron väritykset ovat melko vastakkaisia keskenään. Tämä lienee tärkeä, intentionaalinen seikka euroseteleiden värivalintoja tehtäessä, sillä tavoitteenahan oli seteleiden erottaminen toisistaan mahdollisimman selkeästi.

---

⁵⁴ Hintsanen 2001, <<http://www.coloria.net/varit.htm>> 11.10.2001.

⁵⁵ Hintsanen 2001, <<http://www.coloria.net/varit.htm>> 11.10.2001.

4.4. Identtinen ulkoasu

Euroseteliprosessin alkuvaiheessa päätettiin, olisivatko eurosetelit ulkoasuiltaan täysin yhtenäisiä jokaisessa euromaassa vai pitäisikö seteleille sallia vahva kansallinen ulkoasu, jossa olisi vain pieni yhteinen euro-symboli. Suomen Pankin julkaisemassa Euro – yhteinen raha -kirjassa esitellään kuusi eri vaihtoehtoa yhteiselle eurooppalaiselle setelille. Ensimmäisenä vaihtoehtona on täysin identtinen setelisarja koko euroalueella. Toisena vaihtoehtona on yhteinen setelisarja, jossa on kuitenkin viittaus tiettyyn jäsenvaltioon. Kolmas vaihtoehto puoltaa yhteistä setelisarjaa, jossa kansalliset piirteet ovat vahvasti esillä. Neljäntenä vaihtoehtona on setelisarja, jossa setelin toinen puoli on yhteinen, toinen kansallinen. Viimeistä edeltävänä vaihtoehtona on kansallinen setelisarja, joka tuo vahvasti esille myös yhteisiä "europiirteitä". Viimeinen vaihtoehto esittelee kansallisen setelisarjan, jossa on vain vähäisiä viitteitä yhteiseen euroidentiteettiin.⁵⁶

Euroopan rahapoliittinen instituutti puolsi aluksi ensimmäistä ja kolmatta vaihtoehtoa⁵⁷, mutta päätyi lopulta ensimmäiseen vaihtoehtoon eli täysin identtiseen setelisarjaan koko euroalueella. Tätä näkemystä puolsivat mm. seuraavat seikat: valmistuskustannukset, aitoustekijät/tunnistettavuus (suuri yleisö), koneellinen tunnistettavuus (esim. automaattit) ja rahahuolto.⁵⁸

Myös neljän euromaan ns. suuri yleisö piti täysin identtistä eurorahasarjaa parempana vaihtoehtona. Alankomaissa yli 50 % vastaajista suosi yhtenäistä ulkoasua Euroopan yhteiselle rahalle. Samoin ilmeni myös Saksassa, Ranskassa ja Belgiassa, joissa reilusti yli puolet vastaajista suosi täysin identtistä eurosetelisarjaa.⁵⁹

4.5. Teemat

Euroopan rahapoliittinen instituutti päätti euroseteleiden aihepiireistä vuonna 1995. Neuvoa-antavana apuna oli asiantuntijaraati, joka koostui 14 EU-jäsenmaan taidehisto-

---

⁵⁶ Euro-yhteinen raha, 122.

⁵⁷ Euro-yhteinen raha, 123.

⁵⁸ Heinonen 1997, 3. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

⁵⁹ Dinand 1996, 3. <http://www.ecu-activities.be/1996_3/dinand.htm> 4.1.2001.

rian, suunnittelun ja markkinoinnin asiantuntijoista⁶⁰. Suomea edusti Taideteollisen korkeakoulun rehtori, taideteollisuuden ja muotoilun asiantuntija, Yrjö Sotamaa. Raadin lausuntojen myötä päädyttiin kahteen teemaan, jotka miellettiin kansallisesti mahdollisimman neutraaleiksi. Setelikiilpailun teemoiksi päätettiin Euroopan aikakaudet ja tyyli - sekä abstrakti/moderni -teema. Euroopan aikakaudet ja tyyli -teeman täytyi palvella Euroopan kulttuurihistorian aikakausia antiikin ajalta nykyaikaan. Toinen abstrakti/moderni -teema antoi suunnittelijoille vapaammat mahdollisuudet toteuttaa omia ideoitaan.⁶¹ Suunnittelijoille annettiin lupa ideoida luonnoksia molempiin teemoihin.⁶²

Eurosetelikiilpailun ohjeisiin kirjattiin suositukseksi yhteisiä eurooppalaisia arvoja kuvaavien elementtien käyttö; kansallisia vinoutumia tuli välttää. Tämä ohje rajoitti luonnollisestikin perinteisten merkkihenkilökuvien käyttöä seteleiden ulkoasussa, sillä jokaisella jäsenmaalla on omat, arvostetut merkkihenkilönsä. Lisäksi ohjeissa kiellettiin kansallisten vinoutumien ohella aiheissa esiintyvä sukupuolinen syrjintä.⁶³ Koska eurosetelikiilpailun luonnokset eivät ole tällä hetkellä julkisia⁶⁴, ei ole tietoa siitä, onnistuiko joku suunnittelijoista luomaan yhteisen eurosetelisarjan merkkihenkilöiden pohjalta. Voittoon asti tällainen kilpailuluonnos ei kuitenkaan yltänyt.

---

⁶⁰

Euroseteliraadin jäsenet: Nicholas Butler, Gérard Caron, Henrique Cayatte, Guido Crapanzano, Wim Crouwel, Mary Finan, Bernhardt Graf, Martin Hoffman, Gunnar Jansson, Mary Michailidou, Baron Philippe Roberts-Jones, Santiago Saavedra, Yrjö Sotamaa ja Angelika Trachtenberg.

⁶¹ Selection and further development of the euro banknote designs, 1, 3. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

⁶² Dinand 1996, 2. <http://www.ecu-activities.be/1996_3/dinand.htm> 4.1.2001.

⁶³ Euro-yhteinen raha, 125, 126.

⁶⁴ Antti Heinosen <Antti.Heinonen@ecb.int> kirje Hanne Serjolle <hanserj@itu.jyu.fi> 5.1.2001.

5. EUROSETELEIDEN JA EUROMAIDEN KANSALLISTEN SETELEIDEN VERTAILUA

5.1. Koko

Seteleiden koko on vaihdellut paljon ajan myötä ja yleensä pienikokoisempaan suuntaan. Maailman suurin seteli on Kiinan Ming-kaudella (1368–n.1700) painettu seteli, jonka mitat olivat 23 x 34,4 cm. Suurikokoisia seteleitä käytettiin Euroopassa vielä vuosisadan alussa, mutta setelikokoa alettiin pienentämään, sillä suuret setelit kuluivat nopeasti käytössä niiden taittelun myötä. Kestävämmän paperilaadun hinnan kalleuden vuoksi päädyttiin pienentämään setelikokoa taloudellisista syistä. 1900-luvun sota-aikojen raaka-ainepulakaudet olivat myös merkittävinä tekijöinä setelikoon pienentämisessä.⁶⁵

Maailman setelit jakaantuvat kolmeen eri luokkaan kokonsa perusteella: samankokoiset, eri pituiset ja erikokoiset setelit. Ensimmäisessä luokassa jokainen nimellisarvoltaan erisuuruinen seteli on samankokoinen. Tämä käytäntö hallitsee mm. Etelä- ja Pohjois-Amerikassa sekä Suomessa.⁶⁶ Suomi on ainoa euroalueen maa, jossa setelit ovat samankokoisia.⁶⁷ Toiseen luokkaan lukeutuvat setelit, jotka ovat samankorkuisia, mutta niiden pituus kasvaa setelin arvon myötä. Mm. Belgian, Luxemburgin, Alankomaiden ja Portugalin setelit noudattavat kyseistä kokojärjestelmää. Kolmannen luokan muodostavat setelit, jotka eroavat toisistaan niin pituuden kuin korkeudenkin suhteen. Tämä on vallitseva käytäntö EU-maissa.⁶⁸ Myös Euroopan yhteinen setelisarja noudattaa tätä kokokäytäntöä.

---

⁶⁵ Monestier 1983, 29.

⁶⁶

Suomi noudatti erikokoisten setelien käytäntöä ennen Tapio Wirkkalan 1955 suunnittelemaa setelisarjaa. Aikaisemmin Suomen setelit poikkesivat huomattavastikin kokonsa puolesta toisistaan. Tästä esimerkkinä Eliel Saarisen vuoden 1922 sarja. Setelit jakaantuivat kokonsa puolesta kolmeen luokkaan: 5 ja 10 mk (120 mm x 68 mm), 50 ja 100 mk (136 mm x 120 mm) ja 500 ja 1000 mk (204 mm x 120 mm). Nykyisen mittapuun mukaan nimellisarvoiltaan suurimpien setelien koko oli valtava. Saarisen suunnittelemat 50 ja 100 mk olivat puolestaan poikkeukselliset neliömäisen muotonsa vuoksi. Vuoden 1909 sarja, jonka suunnittelija oli myöskin Eliel Saarinen, muistutti kokonsa puolesta tulevaa eurosetelisarjaa, sillä myös Suomen vuoden 1909 sarjassa kaikki nimellisarvot olivat erikokoisia (Talvio 1993, 71, 123, 144).

⁶⁷ Euro-yhteinen raha, 124.

⁶⁸ Euro-yhteinen raha, 124.

5.2. Värit

Kun vertailee tämänhetkisiä euromaiden kansallisia seteleitä, voi huomata huomatta-
viakin eroja värien suhteen. Kansallisista setelistöistä löytyy niin hailakanvärisiä kuin
voimakasvärisiäkin seteleitä. Hallitsevana piirteenä on kuitenkin useimmissa seteleissä
laimea yleisväri, joka koostuu useammista eri sävyistä. Usein yleisväriä on vaikea
määritellä, sillä seteli on saanut pinnallensa useita toisiinsa limittyneitä sävyjä lähinnä
turvateknisistä syistä. Euroseteleiden positiivisena puolena on hallitsevan päävärin (tai
sävyn) melko helppo määriteltävyys.

Euromaiden kansallisista seteleistä erottuvat värien puolesta Belgian, Alankomaiden
ja Ranskan setelit, joiden värimaailma on melkoisen vahva. Rohkeimmat, energisim-
mät värit löytyvät Alankomaiden moderneista seteleistä, mutta niissäkin esiintyy
muutamia poikkeuksia. Alankomaiden 100 (harmaa) ja 1000 (laimea vihreä) guldenia
erottuvat muutoin niin värikkästä setelisarjasta "harmautensa" vuoksi. Myös Belgian
200 ja 500 frangin seteleiden yleisvärit on moniin muihin kansallisiin seteleihin
verrattuna intensiivinen, täyteläinen, rohkea. Kaikkein vahvin, kirkkain ja nykyaikaisin
värimaailma löytynee Ranskan 50 frangin setelistä, jossa on kuvattuna Antoine de
Saint-Exupéry sekä Pikku-Prinssi. Kirkkaat karamellivärit luovat leikillisyyttä setelin
pinnalle ja voittavat värileikissä niin nykyiset euroalueen setelit kuten myös tulevat
eurosetelitkin.

Euromaista Portugalin, Espanjan, Luxemburgin ja Kreikan nykyiset setelisarjat ovat
yleisväriyksiltään kaikista hillityimmät. Värisävyt ovat laimeita, murrettuja ja ne pysytte-
levät ikään kuin taka-alalla setelipinnan näyttämöllä.

Suomen nykyinen setelisarja sijoittuu väriensä puolesta keskitasoa väritäyteisemmälle
puolelle kansallisten seteleiden sarjassa. Vaikka Suomen seteleiden yleisväritys
noudattelee eurooppalaista murrettuihin sävyihin perustuvaa skaalaa, Suomen rahojen
etuna on kuitenkin seteleiden yleissävyjen ongelmaton määriteltävyys. Tämä pätee
myös Saksan ja Alankomaiden seteleihin.

Kun vertailee Euroopan kansallisten seteleiden nimellisarvoiltaan suurimpien setelei-
den värejä toisiinsa, huomaa, että useissa näissä seteleissä yhtenä hallitsevista
sävyistä on vihreän sävyt (kahdeksassa euromaassa). Myös punaisen sävyt, etenkin
ruskehtavaan taipuvat, ovat melko suosittuja nimellisarvoiltaan suurimmissa seteleissä.
Näin ollen arvokkaimman eurosetelin (500 euroa) purppuranpunaisen yleissävyn
valinnalle ei löydy tästä näkökulmasta katsottuna perusteita. Kreikan setelisarjan

nimellisarvoltaan suurin seteli, 10 000 drakmaa, on kuitenkin väritykseltään melko lähellä 500 euron purppuranpunaista väriä. Drakmaseteliä hallitsee purppuranpunaisen sijaan violetti⁶⁹ Suomen nykyiseen setelisarjaan suunniteltiin 1980-luvulla nimellisarvoltaan 5000 markan seteli, jonka pääväriksi sovittiin 500 euron tapaan purppuranpunainen. Mikael Agricola ja Turun tuomiokirkkoa edustavaa seteliä ei kuitenkaan laskettu liikkeeseen inflaatiojakson laantuessa.⁷⁰

Nimellisarvoiltaan pienimmät kansalliset setelit ovat saaneet pääsävyikseen useita eri sävyjä. Seteleistä ei erotu selvästi mikään tietty yleinen sävy, joka hallitsisi useimpia nimellisarvoiltaan pienimpiä seteleitä. 5 euron seteliä hallitsee harmaan sävy; sävy, joka ei esiinny yhdessäkään euromaan nimellisarvoltaan pienimmässä setelissä. Näin ollen myöskään harmaan värin valinnalle ei ole traditionaalisia perusteita.

Suomalaisen setelitaiteilijan Erik Bruunin mukaan seteleiden väritykselle ei ole olemassa kansainvälistä normistoa, vaan värit määritellään maakohtaisesti. Suunnittelijat ovat kuitenkin tietoisia ulkomaalaisista seteleistä ja niiden värimaailmasta, eivätkä ne voi olla vaikuttamatta seteleiden värityksen valintaan. Esimerkiksi Alankomaiden värikylläinen setelistö toimi Suomen 1986 setelisarjan esikuvana värien suhteen. Suunnittelijat havaitsivat kyseisen esimerkin myötä, että seteleiden värimaailma voidaan toteuttaa rohkeammilla väreillä. Suomen nykyisen setelisarjan suunnitteluryhmä halusi vahvistaa uusien, tulevien seteleiden värimaailmaa. Entinen, vuoden 1955 setelisarjahan oli väreiltään hyvin hillitty. Vuoden 1986 liikkeellelasketun setelistön värien voimistaminen oli siten tietoista. Yksittäisten seteleiden värityksen valintaa pohdittaessa huomioitiin kahvifirma Pauligin teettämät mielipidetutkimukset värien arvokkuudesta. Mielipidetutkimus osoitti mm. tummansinisen ja purppuranpunaisen olevan väreistä arvokkaimman oloisia, ja kyseiset värit valittiinkin hallitsemaan suurimpien seteleiden pintaa.

69

Värivertailu perustuu Itävallan keskuspankin rahamuseon internet-sivuihin, joista löytyvät värilliset kuvat kaikista euromaiden seteleistä. Ongelmana on kuitenkin värien mahdollinen vääristyminen internetissä. Suomen rahojen värimaailman analysointi pohjautuu aitojen seteleiden tutkimiseen. <<http://www.geldmuseum.at/cqi-bin/frameset.pl?view=home.pl>> 4.1.2001.

70

Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001. Haastattelu tapahtui Suomenlinnan museorakennuksen näyttelytilassa, jossa oli näytteillä Bruunin setelitaidetta luonnoksineen.

6. EUROMAIDEN KANSALLISTEN SETELEIDEN MERKKIHENKILÖPERINNE

Merkkihenkilöiden käyttö seteleiden kuvapinnalla on perinteistä. Suomessa merkkihenkilöiden kuvia on esiintynyt aina 1940-luvulta lähtien. Ensimmäinen henkilökuva-aiheinen seteli oli Suomessa vuonna 1940 liikkeeseenlaskettu 5000 mk:n raha, jonka suunnitteli Aarne Karjalainen. Setelin vasemmassa laidassa oli medaljonki, jonka sisällä oli Suomen markan isänä pidetyn J.V. Snellmanin muotokuva. Tämän jälkeen muotokuvia suosittiin seteleiden aiheina.⁷¹ Suomen nykyisessä setelisarjassa, joka on etupäässä Torsten Ekströmin ja Erik Bruunin käsialaa, on edustettuna kuusi suomalaista kulttuurimerkkihenkilöä: Paavo Nurmi, Väinö Linna, Alvar Aalto, Jean Sibelius, Elias Lönnrot ja Anders Chydenius.⁷²

10 euromaan kansallisissa seteleissä on kaikissa nimellisarvoissa kuvattuna jokin merkkihenkilö. Poikkeuksena on vain Alankomaiden abstrakti setelisarja, jossa ei ole yhtään henkilökuva. Kreikan nykyistä setelisarjaa hallitsevat myös merkkihenkilökuvat, mutta poikkeuksena ovat 100 ja 1000 drakman setelit, joissa on kuvattuna Ateenajumalattaren ja Apollo-jumalan patsaspäät. Muiden euromaiden kansallisissa seteleissä esiintyy joku todellinen elossa oleva tai edesmennyt (yleensä) kansallinen merkkihenkilö. Ne harvat elossa olevat henkilöt, jotka ovat saaneet kuvansa seteleihin, ovat kuninkaallisia⁷³.

Kansallisiin seteleihin kuvatut merkkihenkilöt:

Alankomaat	ei merkkihenkilöitä
Belgia	James Ensor, Adolphe Sax, Rene Magritte, Constant Permeke, Victor Horta, kuningas Albert ja kuningatar Paola
Espanja	Hernan Cortés & Francisco Pizarro, José Celestino Mutis, Kristoffer Kolumbus, kuningas Juan Carlos I & Jorge Juan
Irlanti	Catherine McAuley, James Joyce, Daniel O'Connell, Douglas Hyde, Charles Stewart Parnell
Italia	Maria Montessori, Guglielmo Marconi, Vincenzo Bellini, Alessandro Volta, Giovanni Lorenzo Bernini, Caravaggio, Rafael

⁷¹ Talvio 1993, 135, 136.

⁷² Talvio 1993, 158, 159, 160, 165.

⁷³ Standard Catalog of World Paper Money.

Itävalta	Moritz Daffinger, Sigmund Freud, Eugen Buhm von Bawerk, Rosa Mayreder, Karl Landsteiner, Wolfgang Amadeus Mozart
Kreikka	Ateena, Rigas Velestinlis, Ioannis Capodistrias, Apollo, Theodoros Kolokotronis, George Papanicolaou
Luxemburg	Kaikissa kolmessa setelissä suurherttua Jeanin muotokuva
Portugali	Jozo de Barros, Pedro Alvares Cabral, Bartolomeu Dias, Vasco da Gama, Infante D. Henrique
Ranska	Claude Debussy, Antoine de Saint-Exupéry, Paul Cezanne, Gustave Eiffel, Pierre & Marie Curie
Saksa	Bettina von Arnim, Carl Friedrich Gauss, Annette von Droste-Hülshoff, Balthasar Neumann, Clara Schumann, Paul Ehrlich, Maria Sibylla Merian, Jacob & Wilhelm Grimm
Suomi	Paavo Nurmi, Väinö Linna, Alvar Aalto, Jean Sibelius, Elias Lönnrot, Anders Chydenius

---

Lähde: Standard Catalog of World Paper Money. Modern issues 1961–2000. Toimittajat Colin R. Bruce II & Neil Shafer. Krause publications. Iola, USA 2000.

Naismerkkihenkilöiden osuus kansallisissa seteleissä on erittäin pieni. Vain yhdeksässä setelissä on kuvattuna naishenkilö. Kun kaikki setelit moderniaiheisia Alankomaiden seteleitä lukuun ottamatta otetaan huomioon, niin naishenkilöiden prosentuaalinen osuus on vain 15. Tällä hetkellä nykyisissä kansallisissa seteleissä esiintyy siten sukupuolista epätasa-arvoisuutta. Parhaiten naishenkilöt ovat edustettuina Saksan setelisarjassa. Useiden maiden setelisarjoissa ei ole laisinkaan kuvattuina naismerkkihenkilöitä. Näitä maita ovat Suomi, Espanja, Portugali ja Luxemburg. Suomen nykyiseen setelisarjaan suunniteltiin 200 markan seteli, jossa olisi ollut kuvattuna jokin naismerkkihenkilö. Vaihtoehtoina olivat mm. Minna Canth, Miina Sillanpää ja Helene Schjerfbeck. Seteli jäi kuitenkin vain suunnittelutasolle heikentyvän inflaation myötä.⁷⁴ Myös liikkeellelaskettujen seteleiden kuvapinnalle kaavailtiin naismerkkihenkilön kuvaa, mutta se jäi kuitenkin toteutumatta. Aihepiirikunnan jäsen, Erik Bruun, tiivistää ilmiön ongelmallisuuden näin: "Aihepiirikunnassa ajateltiin kovasti sitä, miksei sarjaan valittujen henkilöiden joukossa ole yhtään naista. Oikeastaan Alvar Aallon tilalle ei voinut vaihtaa ketään, ei voinut Sibeliuksenkaan. Käytiin monta kertaa läpi, mutta ei

---

⁷⁴ Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

vaan voinut vaihtaa ketään.”⁷⁵

Maalaus-, piirustus- ja kuvanveistotaiteen sekä arkkitehtuurin edustajat ovat kuvattuna 13 kansallisessa setelissä. Näin ollen kyseisten alojen taiteilijoiden osuus kaikista kansallisista henkilöaiheseteleistä on 21%. Merkittävien taiteilijoiden henkilökuvat ovat parhaiten edustettuina Belgian setelisarjassa, jossa on neljän kuvataiteilijan potretit: James Ensor, René Magritte, Constant Permeke ja Victor Horta. Italiassa edustettuina ovat Giovanni Lorenzo Bernini, Caravaggio ja Rafael. Ranskan seteleissä taiteilijoita edustavat Paul Cézanne ja Gustave Eiffel; Itävallan seteleissä Moritz Daffinger ja Rosa Mayreder. Suomen ja Saksan setelisarjojen merkkihenkilöistä vain yksi kuvaa edellä esitettyjen taiteen alojen edustajaa. Suomen 50 mk kuvaa arkkitehti Alvar Aaltoa ja Saksan 50 mk kuvaa puolestaan arkkitehti Balthasar Neumannia. Lisäksi muutaman euromaan seteleiden pinnalla esiintyy musiikki- ja/tai säveltaiteen edustajia ja kirjailijoita. Suomen seteleissä näiden alojen edustus on vahva.⁷⁶

Portugalin, Irlannin, Espanjan, Luxemburgin ja Kreikan seteleissä ei ole edustettuina yhtään maalaus-, piirustus-, kuvanveisto- tai arkkitehtuurialan taiteilijaa. Tämä seikka ihmetyttää varsinkin Espanjan setelistön kohdalla, sillä löytyyhän kyseisestä maasta useita merkittäviä kuvataiteilijoita, jotka ovat tunnettuja maailmanlaajuisestikin. Näistä esimerkkeinä mm. Diego Velázquez, Pablo Picasso, Salvador Dalí, Antonio Gaudí ja Joan Miró.

Kaiken kaikkiaan euroalueen kansallisissa seteleissä on edustettuina melko monipuolisesti eri alojen merkkihenkilöitä. Selvän poikkeuksen muodostavat Espanjan, Luxemburgin ja Portugalin setelit. Espanjassa ja Portugalissa löytöretkeilijät/tutkijat ovat seteleissä päähuomion kohteina. Luxemburgin setelisarja kunnioittaa puolestaan yksinomaan suurherttua Jeania.

Merkkihenkilöiden valinta seteleiden kuvapinnalle ei ole itsestäänselvyys, vaan se edellyttää syvällistä pohdintaa ja useiden erinomaisten vaihtoehtojen punnintaa, hylkäämistä tai hyväksyntää. Ratkaisu voi olla joskus yllättävä. Mielestäni näin on tapahtunut esimerkiksi Itävallan seteleiden taiteilijakuvavalinnassa. Moritz Daffinger ja Rosa Mayreder eivät ole Euroopan taidehistoriassa kovinkaan tunnettuja, mutta silti he ovat päässeet komistamaan Itävallan seteleitä, ja samalla nämä kaksi taiteilijaa ovat

---

⁷⁵ Liisa Toivasen tekemä Erik Bruunin haastattelu ”Erik Bruun – setelipiirtäjä” -näyttelyyn, joka oli Suomenlinnassa kesällä 2001.

⁷⁶ Standard Catalog of World Paper Money.

jättäneet taakseen mm. Secessionin edustajat Gustave Klimtin ja Otto Wagnerin. Italian seteleihin on puolestaan valittu Bernini, Caravaggio ja Rafael ja jätetty valitsematta esimerkiksi Michelangelo, Leonardo da Vinci ja Andrea Palladio. Valintojen pohjalla saattaa olla erilaiset aikakaudelliset kriteerit, kuten esimerkiksi Suomen nykyisen setelisarjan kohdalla.

Kun Suomessa laskettiin liikkeelle vuoden 1986 setelisarja, joka vielä nykyäänkin 10 mk:n seteliä lukuun ottamatta (tilalla 20 mk) on käytössä⁷⁷, ihmettelivät useat suomalaiset mm. 1000 mk:n setelin henkilövalintaa⁷⁸. Kyseisen setelin etusivulla on kuvattuna pappi, valtiopäivämies Anders Chydenius. Asiantuntijat pitivät kuitenkin Chydeniusta sopivana "suurmiehenä" 1000 mk:n seteliin. Valitsijana oli toimikunta, joka koostui Suomen Pankin ja setelipainon edustajista sekä taiteilijoista ja historioitsijoista. Tulevan setelisarjan aiheena oli Suomen historia ja sen kolme vaihetta: Ruotsin ja Venäjän vallan aika sekä itsenäisyys. Toimikunnan mielestä Anders Chydenius kuvasi erinomaisesti Ruotsin vallan aikaa. Hänet valittiin lähinnä aikakautensa kuin oman elämäntyönsä takia.⁷⁹ Tämä lienee yleinen käytäntö myös muissa maissa kansallisia merkkihenkilöitä seteleihin valittaessa.

---

⁷⁷

Suomen 20 mk otettiin käyttöön 1993. 10 mk ei ole enää varsinaisesti käytössä, mutta se on kuitenkin yhä edelleen laillinen maksuväline Suomessa.

⁷⁸ Talvio 1993, 162.

⁷⁹ Talvio 1993, 158.

7. EUROSETELIKILPAILU

Euroseteleiden suunnittelukilpailu alkoi 12.2.1996 ja päättyi 13.9.1996. Kilpailu ei ollut avoin, sillä siihen sai osallistua vain kansallisten keskuspankkien nimeämät setelisuunnittelijat⁸⁰. Yhteensä 29 taiteilijaa tai taiteilijaryhmää otti osaa euroseteleiden designkilpailuun.⁸¹ Suomea kilpailussa edusti Erik Bruunin taiteilijaryhmä. Määräaikaan mennessä ehdotuksia tuli yhteensä 44, joista 27 edusti Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemaa ja 17 abstrakti/moderni -teemaa.⁸³

Asiantuntijaraati valitsi nimettömistä kilpailuluonnoksista kymmenen parasta jatsoon. Arviointiperusteina olivat mm. luovuus, esteettisyys, tyyli, toimivuus, yleisön todennäköinen mielipide ja hyväksyttävyyys sekä kansallinen neutraalisuus ja sukupuolinen tasa-arvoisuus. Kymmenestä jatsoon valituista luonnoksista viisi edusti Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemaa ja viisi abstrakti/moderni -teemaa.⁸⁴

Tässä vaiheessa kysyttiin myös yleisön mielipidettä parhaimmista luonnosvaihtoehdoista. EOS Gallup Europe suoritti mittavahkon kvalitatiivisen haastattelututkimuksen 14 Euroopan maassa ajalla 7–13.10.1996. Haastateltavien määräksi kertyi 1896 henkilöä, joista suomalaisia oli 170. Mielipidettä kysyttiin niin tavallisilta kansalaisilta kuin rahaa ammatissaan käsitteleviltä ihmisiltä (mm. pankkitoimihenkilöt, taksikuskit)⁸⁵. Haastattelututkimuksella pyrittiin saamaan selvyyttä seuraaviin kysymyksiin: mielletäänkö seteliluonnos enemmänkin euroseteliksi kuin kansalliseksi seteliksi vai päinvastoin, kiinnostavatko tietyt yksityiskohdat erityisesti huomiota, mitkä seikat viehättävät/häiritsevät ensi silmäyksellä ja mitkä seteliluonnokset herättävät luottamusta?⁸⁶

Voittajaluonnoksen lopullinen valinta tapahtui joulukuussa 1996. Valintaan vaikuttivat

---

⁸⁰ Selection and further development of the euro banknote designs, 1. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

⁸¹ Annual report 1996, 1. <http://www.ecb.int/target/bt/p3_02_5.htm> 5.1.2001.

⁸²

Erik Bruun osallistui eurosetelikilpailuun kahdella luonnossarjalla. Toisen lähtökohta oli puhtaasti ekologinen; toinen sarja kuvasi eri aikakausien ihmisiä ajan mukaisissa puvuissaan. Tähän viimeksi mainittuun luonnossarjaan osallistui Erik Bruunin lisäksi hänen poikansa Daniel Bruun Johannavaimonsa kanssa. Euroopan pukeutumistyyliä kuvaava luonnossarja selviytyi eurosetelikilpailussa viiden parhaan joukkoon (Erik Bruunin haastattelu).

⁸³ Annual report 1996, 1. <http://www.ecb.int/target/bt/p3_02_5.htm> 5.1.2001.

⁸⁴ Annual report 1996, 1. <http://www.ecb.int/target/bt/p3_02_5.htm> 5.1.2001.

⁸⁵ Selection and further development of the euro banknote designs, 1. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

⁸⁶ Antti Heinosen <Antti.Heinonen@ecb.int> kirje Hanne Serjolle <hanserj@itu.jyu.fi> 5.1.2001.

niin asiantuntijaraadin, haastateltujen kuin setelityöryhmänkin mielipiteet. Setelityöryhmä lausui oman näkemyksensä eri luonnossarjojen painettavuudesta ja väärennettävyydestä.⁸⁷ Arvosteluraadin suomalaisen jäsenen, Yrjö Sotamaan mielestä voittajaluonnos oli erinomainen etenkin symboliikkansa vuoksi.⁸⁸ Voittajaluonnosten symboliikka on saanut kiitosta myös muilta. Esimerkiksi Suomea edustanut setelitaiteilija Erik Bruun piti Kalinan euroseteleiden symboliikan ideaa omantakeisena ja muista erottavana.⁸⁹ Euroseteliraadissa parhaimmaksi mielletty luonnossarja ei yltänyt kuitenkaan voittoon saakka. Sotamaan mukaan raadin parhaimpana pitämä luonnossarja osoittautui eurojäsenmaiden kansalaisille tehdyssä mielipidetutkimuksessa liian moderniksi setelistöksi, eikä se siten päätynyt tulevaksi eurosetelisarjaksi.⁹⁰

8. ROBERT KALINAN EUROSETELIT

8.1. Kuva-aiheet

Voittaneen setelisarjan suunnittelija oli itävaltalainen Robert Kalina (s. 1955), joka on toiminut Itävallan keskuspankin palveluksessa valmistuttuaan graafiseksi suunnittelijaksi Wienissä 1975. Hän on suunnitellut kaikki Itävallan setelit vuodesta 1982 lähtien.⁹¹ Robert Kalina aloitti euroseteliluonnosten valmistelut tutkimalla useita eri aihevaihtoehtoja, kunnes päätyi ikkunoihin, porttikäytäviin ja siltoihin. Alussa hän mietti perinteisten seteleiden kuva-aiheiden, henkilökuvien valintaa, mutta hylkäsi ajatuksen, sillä hän piti tuntemattomien kasvokuvien esittämistä seteleissä epäideaalisena. Kalina ei uskonut voittoonsa luovuttuaan yhteisten eurooppalaisten merkkihenkilöiden käytöstä seteleitä suunnitellessaan.⁹²

Kalinan suunnittelema eurosetelisarja edustaa Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemaa. Hänen ikkunat, porttikäytävät ja sillat -symboliikkansa kuvaa avoimuuden ja yhteistyön henkeä Euroopan unionissa sekä yhteyksiä niin Euroopan kansojen kuin Euroopan ja

---

⁸⁷ Selection and further development of the euro banknote designs, 1. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

⁸⁸ Ruonala, "Euroraha kuvaa tyyliä eri aikakausilta". Helsingin Sanomat 14.12.1996.

⁸⁹ Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

⁹⁰ Yrjö Sotamaan <Yrjo.Sotamaa@uia.fi> kirje Hanne Serjolle <hanserj@itu.jyu.fi> 18.1.2001.

⁹¹ Caspar, 2001, <http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392> 8.10.2001.

⁹² Making Money on the Mac. <<http://searchpdf.adobe.com/proxies/2/19/33/88.html>> 4.1.2001.

muun maailman välillä.⁹³ Tämä julkisuudessa niin useaan otteeseen hehkutettu lause on kuitenkin hiukan liioiteltua, sillä "muun maailman" olisi voinut korvata sanalla *Amerikka*, sillä euroseteleiden takasivujen yhteyksiä symboloivat sillat suuntaavat aina länteen, eivätkä suinkaan itään tai etelään.

Setelit modernisoituvat sekä ajallisesti että tyylillisesti nimellisarvon suuretessa. Näin ollen klassinen tyylikausi on edustettuna 5 euron setelissä; 1900-luvun modernismi puolestaan 500 euron setelissä. Robert Kalina on lausunut eräässä internethaastattelussa, että vierekkäin asetetut eurosetelit ovat kuin pieni taidehistorian kirja.⁹⁴ Nimellisarvot ja arkkitehtoniset tyyliuunnat sijoittuvat yhteen seuraavasti:

TAULUKKO 4.

Euroseteleiden nimellisarvot tyyliuuntineen.

5 euroa	klassinen
10 euroa	romaaninen
20 euroa	goottilainen
50 euroa	renessanssi
100 euroa	barokki- ja rokokoo
200 euroa	teräs- ja lasiarkkitehtuuri
500 euroa	1900-luvun moderni arkkitehtuuri

Lähde: Eurosetelit: vastauksia yleisimpiin kysymyksiin. <http://www.ecb.int/change/eurobnfaq_fi.htm> 2.1.2001.

Robert Kalina loi euroseteleiden kuva-aiheet skannaamalla tietokoneelle kuvakirjoista kuvia, joita hän sitten muunteli kuvankäsittelyohjelman avulla. Seteliraadin ohjeiden mukaan euroseteliluonnokset eivät saaneet omistaa mitään kansallisia viitteitä, joten Kalinan oli muokattava kuvia mahdollisimman tuntemattomaan asuun. Eräät asiantuntijat tunnistivat kuitenkin euroseteliluonnoksissa esiintyvät sillat mm. Rialto-, Pont de Neuilly - ja Pont de Normandie -silloiksi⁹⁵, joten Kalinan oli muokattava kuvia yhä

⁹³ Heinonen 1997, 1. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

⁹⁴ Caspar 2001, <http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392> 8.10.2001.

⁹⁵ The Sunday Times Business section, 1. <<http://www.lacnet.org/suntimes/990103/bus3.html>> 22.6.2001.

tunnistamattomampaan suuntaan.⁹⁶ Hän muunteli eri aikakausien ikkunoita, porttikäytäviä ja siltoja yksinkertaisempaan muotoon säilyttäen kuitenkin aikakausien rakennuselementtien perusstruktuurit. Kalina on todennut, että hänen tyyllitelemiään kuvia ei voi identifioida mihinkään todellisiin kohteisiin: "Sen, minkä olen kuvannut, voi löytää kaikkialta Euroopasta".⁹⁷ Robert Kalinan lause on kuitenkin lausuttu harkitsemattomasti, sillä euroseteleissä esiintyviä arkkitehtonisia tyylejä ei löydä suinkaan kaikkialta Euroopasta, vaan hyvinkin rajoitetulta alueelta. Esimerkiksi nimellisarvoiltaan pienimmissä seteleissä esiintyvät tyylit voidaan kohdentaa ainoastaan Euroalueen maista lähinnä Italiaan, Espanjaan ja Kreikkaan. Suomessa esiintyvä arkkitehtoninen tyyli voidaan tunnistaa puhtaasti vain 500 euron setelistä, joka edustaa 1900-luvun nykyarkkitehtuuria. Suomesta voidaan löytää kuitenkin muunnelluissa muodoissa euroseteleissä esiintyviä eri aikakausien arkkitehtuuri-elementtejä: Carl Engelin 1800-luvun uusklassistiset rakennukset heijastelevat 5 euron klassistisen pylväsrakennuksen peruseräiteitä ja 50 euron renessanssihenkiset edikularakennelmat voidaan löytää suomalaisten 1600-luvun kirkkojen interiööreistä.

Myös Kalinan euroseteliluonnosten Euroopan kartta joutui muunteluiden kohteeksi siinä esiintyvien puutteiden vuoksi. Alkuperäisluonnoksesta puuttui esimerkiksi Ahvenanmaa ja osa Pohjois-Suomea. Lisäksi euroseteleiden kuva-aiheet saattoivat peittää osia Euroopan kartasta.⁹⁸ Kalinan alkuperäisenä ideana ei ollut kuitenkaan luoda täydellistä Euroopan karttaa, vaan ikään kuin eräänlainen yksinkertaistettu, mutta tunnistettavissa oleva symbolimainen versio Euroopan kartasta. Epätarkan hahmotelman ideana oli kuvata yhtenäistä Eurooppaa, eikä niinkään yksittäisiä maita ja sen alueita.⁹⁹ Jokainen itsenäinen eurovaltio halusi tulla kuitenkin täydellisesti näkyväksi euroseteleiden kartoilla. Kuvaelementtien korjausten lisäksi euroseteleitä paranneltiin vielä turvatekijöiden osalta ennen Kalinan seteliehdotusten virallista hyväksymistä kesällä 1997.¹⁰⁰

Euroseteleiden arkkitehtoniset kuva-aiheet eivät ole sinänsä vieraita, sillä usean euromaan kansallisissa setelisarjoissa on edustettuna yksi tai useampi rakennus. Rakennukset on sijoitettu seteleiden takasivuille, kuten Suomen 20, 50 ja 1000 mk:n

---

⁹⁶ Making Money on the Mac. <<http://searchpdf.adobe.com/proxies/2/19/33/88.html>> 4.1.2001.

⁹⁷ Kleiner 2001, <<http://www2.tagesspiegel.de/archiv/2001/08/31/ak-wi-wi-447866.html>> 8.10.2001.

⁹⁸ Ruonala, "Euroraha kuvaa tyyliuuntia eri aikakausilta". Helsingin Sanomat 14.12.1996.

⁹⁹ Caspar 2001, <http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392> 8.10.2001.

¹⁰⁰ Selection and further development of the euro banknote designs, 3. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

seteleissä. Etusivuja koristaa yleensä henkilökuva-aiheet, kuten jo edellä mainitsinkin. Numismaatikko-lehden euroseteleitä koskevasta artikkelista ilmenee mielenkiintoinen kuva-aiheellinen liitântä euroseteleiden ja Suomen kansallisten seteleiden välillä. Artikkelin kirjoittaja löytää euroseteleiden portti-, silta- ja ikkuna-aiheita myös Suomen seteleistä. 20 mk:n setelin takasivun kuva-aiheena on Tampereen Satakuntasillan kaide sekä Tammerkosken tehtaan ikkunarivistöt; 1000 mk:n setelin takasivulla komeilee puolestaan Suomenlinnan eli Viaporin Kuninkaanportti.¹⁰¹

8.2. Setelikohtaiset kuva-aiheet

Nimellisarvoltaan pieni 5 euron seteli on saanut etusivullensa klassista tyylisuuntaa heijastelevan pyörökaariportaalin, jonka edustalla on joonialaiset paripylväät. Tämä pylväiltään kreikkalaishenkinen, jalustalla ja palkistolla varustettu nelipyväinen rakennus tuo mieleen n. 400 eKr. rakennetun Athene Niken temppelin. Kreikan klassistisissa rakennuksissa pylväät olivat kuitenkin massiivisempia, sillä niiden tarkoituksena oli kannatella arkkitraavien ja päätykolmioiden painoa. Lisäksi pylväät olivat erillään rakennuksen seinäpinnasta ja ne piilottivat suorakulmion muotoisen oviaukon ulospäin-työntyvällä olemuksellaan.¹⁰² 5 euron rakennelmassa esiintyvät paripylväät ovat roomalaisyhtymäisesti kiinni rakennusten seinissä, eivätkä irrallaan kuten Kreikan klassistisissa tempeleissä. 5 euron antiikin roomalaisia piirteitä korostaa lisäksi vahvasti oviaukon roomalainen holvikaari. Nimellisarvoltaan pienemmän setelin kuva-aihe ei ole siten selkeästi klassistinen, jos sillä tarkoitetaan Kreikassa 400-luvulla eKr. hallinnutta klassista arkkitehtuurikautta.

5 euron setelin etusivun taustalla on jokaisessa setelissä esiintyvän tähtikuvion lisäksi spiraalimaisesti kiertyvä, joonille pylväänpäälle ominainen osa, voluutta. Takasivun puolilympyräkaarimainen siltaarakennelma, akvedukti, korostaa setelin antiikin roomalaisia piirteitä. Tämä kivilohkareista rakennettu kolmikerroksinen silta on kuin kopio Etelä-Ranskassa sijaitsevasta Pont du Gard -sillasta.

10 euroa kuvaa selkeästi Euroopan keskiajan romaanista kautta setelin etusivulla esiintyvän porrastetun sisäänkäynnin myötä. Tämä pyörökaarinen, antiikin Rooman arkkitehtuurin innoittamana luotu kirkkorakennelman portaali on rakennettu massiivisis-

---

¹⁰¹ Virolainen 1997, 152.

¹⁰² Pevsner 1963, 15.

ta muurikivistä. Sisäänkäynnin edustalla on molemmin puolin kolme kapeaa pylvästä, jotka ovat saaneet romaaniselle arkkitehtuurille tyypilliset koristeelliset pylväänpäät. Tämän 10 euron setelissä olevan keskiaikaisen kiviportaalin esikuvan voi löytää esimerkiksi Espanjan Santiago de Compostelan pyhiinvaelluskirkon 1100-luvulla rakennetuista osista. Nimellisarvoltaan toiseksi pienimmän eurosetelin taustalta kuvastuu portaalin holvikaaren muotoiset muodot pallokuviointeen. Myös setelin takasivulla oleva silta myötäilee romaaniselle arkkitehtuurille tyypillisiä pyöreitä muotoja.

20 euron seteli noudattaa goottilaisen tyylisuuntauksen piirteitä kahden suippokaarimaisen ikkunan myötä. Runsaskoristeisissa ikkunoissa esiintyy gotiikalle tyypillinen ruususto, jonka peruslähtökohtana on ympyrägeometria. Euroseteleiden gotiikkaikkunoiden ruususto koostuu keskusympyrästä ja sen kehällä olevista kuudesta ympyrästä. Tämä ikkunan ruusustokuvio löytyy miltei samanlaisena 1200-luvun alussa rakentamaan aloitetun Reimsin tuomiokirkosta (Ranska), jonka lasi-ikkunoiden ruususto koostuu kuudesta keskusympyrän kehällä olevasta ympyrämuodosta. 20 euron ruususton alaosassa olevat lasipinnat ovat saaneet koristeekseen ruudulliset kuvat palkistointeen. Palkistot muodostavat ikään kuin kaksi pienempää, kapeampaa, keskuspalkilla varustettua ikkunaa varsinaisen ikkunan sisälle. Tämä arkkitehtoninen ratkaisu muistuttaa puolestaan ranskalaisen Amiensin tuomiokirkon goottilaisia ikkunoita (kuvat s.36). Myös Englannissa sijaitsevan Salisburyn tuomiokirkon ikkunat voisivat olla niin palkistointeen kuin ruusustointeen 20 euron gootti-ikkunoiden esikuvina. 20 euron taustalla hahmottuu pääaiheesta vaaleampana ikkunoiden suippokaarimaisuutta myötäilevä kuvio – kuvio, joka ilmenee myös takasivun siltarakennelmassa.

50 euron seteli kuvaa etusivun arkkitehtuurielementtien myötä renessanssia, tarkemmin 1500-luvun täysrenessanssia. Arkkitehtoniset muodot heijastelevat selkeästi antiikin klassismin, joka nostettiin renessanssin aikana jalustalle, selkeitä arkkitehtuurin teemoja. 50 euron setelin pinnalla olevat edikulamaiset pylväs-päätykolmio -rakennelmat noudattavat antiikin aikaista yksinkertaista, selkeää ja geometristä muotokieltä. Nämä edikulamaiset rakennelmat koostuvat kahden toscanalaisen pylvään reunoittamasta kaari- tai suorakulmioaukosta, jonka yläpuolella on päätykolmio ja alapuolella suorakulmion muotoinen, kasettikuvioinnilla koristeltu jalusta. Tämän tyyppiset rakennelmat esiintyvät miltei samassa asussaan mm. Michelangelon Rooman Pietarinkirkon eksteriööriissä. Rakennelmat esiintyivät kuitenkin omana aikanaan yleisimmin mm. kirkkojen interiööreissä kirkollisen taiteen kehysrakennelmina. 50 euron setelin taustalla esiintyvät euroseteleille tyypillisesti kuva-aiheiden muotoja kuvaavat elementit; 50 euron setelin etusivun taustalla hahmottuu suorakulmio- ja pyörökaariaukot. Setelin

takasivun laajakaarinen silta, jonka holvikaaren laessa on laki- eli päatekivi, vahvistaa setelin renessanssihenkeä.

100 euron setelin kuva-aiheiden tyyliuunniksi on määritelty barokki ja rokokoo. Tyyliuunnan ideaalisempaan, tarkempaan määrittäjänä voisi olla kuitenkin barokki-klassismi, johon pyörökaaren muotoinen, mahtipontinen, koristekaitteellinen sisäänkäynti viittaa. Kuva-aiheen barokkisuuteen viittaa mm. portaalin runsaskoristeisuus ja massiivisuus. Klassismin piirteet näkyvät puolestaan mm. kuva-aiheen geometrisissä muodoissa sekä pylväissä. Rokokoomaisuutta voi havaita mm. rakennelman yläpalkiston kevyessä kasvialueisessa ornaamenttikassa. Barokin ja rokokoon eroja on usein vaikea nimetä, sillä useissa maissa, kuten Saksassa, näiden vivahde-erot jäivät arkkitehtuurissa hyvin minimaalisiksi.¹⁰³ 100 euron kuva-aiheen rakennelman pylväissä esiintyvät sisäänkäyntipatsaat sulautuvat veistosmaisiksi kahden ekspressiivisen, puolivartalaisen ihmisfiguuripatsaan, hermin, ollessa kiinnittyneinä niihin. Ihmisfiguuripatsaat sekä runsas koristelu olivat olennainen osa barokkiarkkitehtuurin rekvisiittaa; tavoitteena oli luoda eräänlainen kokonaistaideteos veistosdekoratioiden myötä.¹⁰⁴ Setelissä esiintyvän portaalin esikuvana voisi pitää mm. Matthaus Daniel Pöppelmanin 1700-luvulla Dresdeniin suunnitteleman Zwingerin linnan pengerpaviljongin rakennelmaa. 100 euron etusivun taustalla ei esiinny selkeästi kuva-aiheen muotoja heijastavia taustakuvia, vaan pikemminkin nämä vaaleat, barokille tunnusomaiset soikiomuodot ovat peräisin setelin takasivun loivakaarisen, patsailla koristellun sillan aukoista.

200 euron etusivua hallitsee 1800-luvun teräs- ja lasiarkkitehtuurin rationaalishenkisen sisäänkäynti, jonka lasipintaa koristavat geometrisiä muotoja myötäilevät rautakehikot. Sisäänkäynti on tyyliään pelkistettyä; siinä on vain muutama kasviornaamenttiikka kuvionaan. Lasipintainen ikkuna-ovi -rakennelma koostuu kolmesta osasta, joiden rautapalkistot muodostavat oman, persoonallisen ilmeensä. Yläosa koostuu neliömäisistä ruutuikkunoista, jotka ovat koristeettomia. Rakennelman keskiosa muodostuu puoliympyrämaisistä kehikoista, joiden yläkulmissa on yksinkertaiset, kolmilehtiset ornaamentit. Puoliympyröiden muodostama kaari viittaa 1800-luvun uusromaanisuuteen. Rakennelman lasiosassa on tiheä, suorakulmaisia muotoja muodostava rautapalkisto.

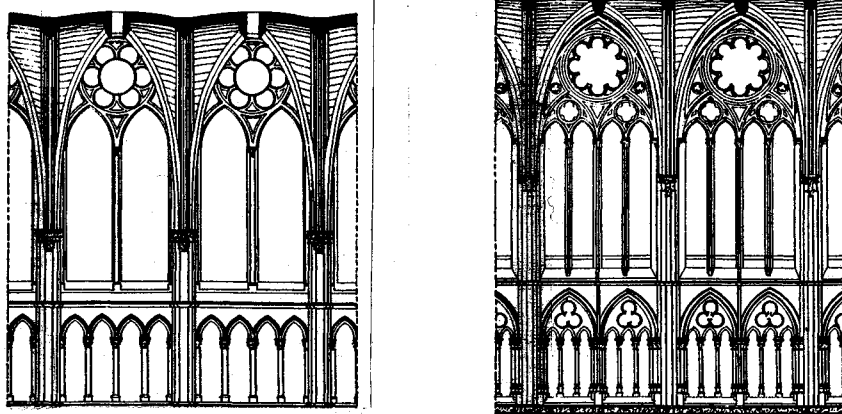
¹⁰³ Honour & Fleming 1992, 533.

¹⁰⁴ Pevsner 1963, 246, 249.

200 euron kuva-aiheen taustaa hallitsevat kehikkomainen viivasto ja holvikaarimuoto. Holvikaarimuoto heijastelee romaanisen arkkitehtuurin peruselementtiä; kehikkoviivasto puolestaan 1800 teräs- ja lasiarkkitehtuuria, joka tuli tunnetuksi mm. Joseph Paxtonin ja Henri Labrousten töissä. Heidän arkkitehtuurissaan ilmeni myös romaanisten muotojen käyttö sekä 200 euron ikkuna-ovi -rakennelman tyylieltyä kasviornamentiikkaa. Setelin takasivun rautakehikkoinen, eiffelimäinen riippusilta myötäilee selkeästi etusivun ajallista ja tyyliellistä suuntaa.

Nimellisarvoltaan suurin euroseteli, 500 euroa, kuvaa 1900-luvun modernia arkkitehtuuria. Setelin etusivulla esiintyy kaksi lasipintaista seinämää, jotka ovat äärimmäisen koristeettomia ja geometristä muotokieltä noudattavia. Vasemmanpuoleisen seinämän viistoon muotoiltu etuosa ajallistaa rakennelman nykyarkkitehtuuriin. Kyseisen rakennustyyppin esikuvat voisivat löytyä esim. Brysselin Euroopan Unionin päärakennuksesta tai Helsingin mediakeskuksesta, Jan Söderlundin ja Antti-Matti Siikalan suunnittelema Sanomatalosta. Myös monet Itä-Eurooppaan vastikään rakennetut pankkirakennukset lasipaneeliseinineen voisivat toimia nimellisarvoltaan suurimman eurosetelin kuva-aiheen lähteinä. 500 euron taustalla ei ole mitään selkeää kuviota EU:n tähtisymbolin lisäksi. Takasivulla oleva purjemainen silta noudattelee 90-luvun siltarakentamisen ilmettä. Eurosetelissä oleva silta muistuttaa arkkitehti Arto Sipisen suunnitteleman Jyväskylän yliopiston Mattilanniemen ja Ylistönrinteen rakennusalueiden välillä olevaa valkoista, mastollista, Jyväsjärven ylittävää siltaa.

Edelliset euroseteleiden kuvaesimerkit osoittavat, että euroseteleissä esiintyville arkkitehtuuri-elementeille on löydettävissä esikuvia olevassa olevasta arkkitehtuurista. Joissakin tapauksissa esikuvallisuus on ilmeistä; kuva on miltei kopio todellisesta esikuvastaan. Tästä erinomaisena esimerkkinä on 5 euron takasivulla esiintyvä antiikin aikainen silta, joka muistuttaa selvästi Etelä-Ranskan Pont du Gard -siltaa. Vaikka useimmissa euroseteleiden arkkitehtonisissa kuva-aiheissa täsmällisten esikuvien nimeäminen on mahdotonta, Kalinan kuva-aiheista voi löytää kuitenkin selkeitä viitteitä tiettyihin, tietyissä paikoissa sijaitseviin rakennuksiin. Euroseteleiden kuva-aiheiden anonyymisyys on siten kyseenalaista.

Lähde: Pevsner, Nikolaus, 1963. Euroopan arkkitehtuurin historia. Otava. Sivut 102, 103. Vasemmanpuoleinen ikkuna on Reimsin tuomiokirkosta, oikeanpuoleinen Amiensin tuomiokirkosta.

8.3. Kuvallisten elementtien sommittelu

Eri tyylikausien ikkunat ja porttikäytävät komeilevat euroseteleiden etusivuilla, kun taas takasivuilla hallitsevina elementteinä ovat sillat sekä Euroopan kartta. Lisäksi molemmilla puolilla kuvallisena symbolina on EU:n 12 tähdestä muodostuva symboli, joka päätettiin ottaa EU:n tunnuksiksi Milanon Eurooppa-neuvoston kokouksessa 1985. Sinisellä pohjalla olevien kullankeltaisten tähtien lukumäärä symboloi antiikin mytologiassa täydellisyyttä, eikä suinkaan Euroopan unionin jäsenmaiden lukumäärää.¹⁰⁵ EU:n tähtisymbolissa voi havaita myös mariologisia viittauksia: lipun sininen väri viittaa Neitsyt Mariaan, kuten myös lipussa esiintyvät ”synnittä sikiämisen” tähdet.¹⁰⁶ Tähtisymboli on kokonsa puolesta merkittävässä roolissa setelin etusivulla, jolloin kehälle sijoittuneet tähdet sulautuvat osaksi koko etusivun porttikäytävä-/ikkunasommitelmaa. Tähtikuvio on saanut paikan myös etusivun vasemmasta yläreunasta, mutta tällöin keltaiset tähdet ovat sinisessä suorakulmaisessa pohjassa (EU:n lippu), ja kokonaisuus vie vain murto-osan setelin pinnalta. Takasivulla EU:n symboli nousee vasemmasta alanurkasta.

Euroseteleiden etusivujen pääaiheet eli porttikäytävät tai ikkunat sijaitsevat sommitelmallisesti seteleiden oikealla puoliskolla. Suurifonttiset arvomerkinnot sijaitsevat pääaiheiden yläpuolella. Näin ollen sommittelu on keskittynyt euroseteleiden etupuolella oikealle puoliskolle. Kun vertailee tämänhetkisiä euroalueen kansallisia seteleitä, voi todeta oikealle painottuvan sommittelun olevan yleisintä. Poikkeuksena ovat Suomen,

¹⁰⁵ Koivumaa 1999, 30.

¹⁰⁶ Jyväskylän yliopiston taidehistorian apulaisprofessori Heikki Hangan suullinen informaatio 19.11.2001.

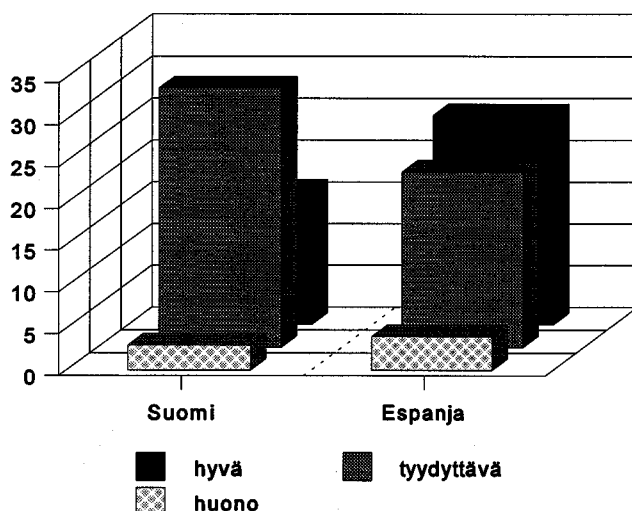
Belgian ja Kreikan (paitsi 1000 drakmaa) setelit. Lisäksi Itävallan uudet setelit, 500 & 1000 shillinkiä, noudattavat etusivuillaan vasemmalle keskittyntä sommittelua. Luxemburg on ainoa maa, jossa sommittelu on melko keskellä, mutta sielläkin hieman oikealle painottunutta. Alankomaissa pääaiheiden sijoittelu etusivuilla vaihtelee.

Sommitelmallisesti euroseteleiden takasivut ovat tasaisempia, harmonisempia. Pääelementit, silta ja Euroopan kartta, sijoittuvat jokaisen setelin takapinnalla siten, että kartta on kuva-alueen oikealla puolella vasempaan reunaan kurottavan sillan tasapainottaessa kokonaisuutta. Sommitelma on sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti tasapainoinen.

Espanjassa ja Suomessa tekemäni euroseteleitä koskevan mielipidetutkimuksen mukaan (katso liitteet 6 ja 7) 50% espanjalaisista ja 32% suomalaisista vastaajista piti euroseteleiden sommittelua hyvänä. Puolet espanjaisista vastaajista kokivat siten euroseteleiden sommittelun hyväksi, vaikka se eroaa heidän kansallisten seteleiden sommittelusta (takasivulla pystysuuntainen sommittelu). 42% espanjalaisista ja 62% suomalaisista mielipidekyselyyn osallistuneista piti sommittelua tyydyttävän arvoisena. Euroseteleiden sommittelun arvioi huonoksi Espanjassa 8% ja Suomessa 6% vastaajista.

KAAVIO 1.

Euroseteleiden sommittelu. Vastanneiden määrä.

8.4. Tekstuaalinen ilme

Myös teksti on merkittävä osatekijä setelin visuaalisessa ilmeessä. Euroseteleiden etupuolten tekstuaalinen sommittelu on yhtenäinen setelin arvon määrittäjälukuja lukuun ottamatta. Arvonumerot (5, 10, 20, 50...) on merkitty suurella fonttikoolla etusivun yläoikealle. Numeroiden koko on noin kolmasosa setelin pituudesta. Numerot erottuvat selkeästi sekä kokonsa että muusta taustasta tummemman värisävynsä perusteella. Pienifonttisemmat arvomerkinnot on sijoitettu etusivun vasempaan vesileimatilan ylä- ja alanurkkaan sekä oikealle sijoitettuun hologrammiraitaan.

Etusivujen tekstuaalisena ominaispiirteenä on myös Euroopan keskuspankin nimilyhenteistä (BCE, ECB, EZB, EKT, EKP) koostuva rivi setelin etusivun vasemmalla puoliskolla. Lyhennetyn jäljessä on vuosilukumerkintä 2002. Rivin alapuolella on ohut viiva, jonka alla on puolestaan Euroopan keskuspankin pääjohtajan allekirjoitus. Jokaista etusivua hallitsee myös vasempaan alanurkkaan sijoitettu rahayksikön nimi sekä latinalaisilla että kreikkalaisilla aakkosilla. Nämä muodostavat ikään kuin peilikuvavaihtelun; latinalainen, tummempisävyisempi versio on yläpuolella, kun taas kreikkalainen versio heijastuu vaaleampana latinalaisen kirjoituksen alapuolella.

Euroseteleiden takasivut ovat tekstuaalisesti niukempia. Arvomerkinnot on sijoitettu jokaiseen kulmaan ja niiden keskinäinen väritys vaihtelee toisistaan paljon. Euron "peilikuvamerkintä" on seteleiden vasemmassa alakulmassa. Lisäksi se on kolmen nimellisarvoltaan pienimmän setelin oikeassa alanurkassa numeraalisen merkinnän vieressä. Suurempiarvoisissa seteleissä ei ole toista peilikuvamerkintää setelin takasivulla. Seteleiden takasivuilla ei ole näiden seikkojen lisäksi muita merkittäviä tekstuaalisia elementtejä sarjanumerointirivejä lukuun ottamatta.¹⁰⁷

Eurosetelit poikkeavat kaikista euromaiden kansallisista seteleistä tekstuaalisesti siten, ettei euroseteleissä ole ilmaistu nimellisarvoja kirjaimin. Euroopan keskuspankki päätyi tähän ratkaisuun kielikysymysten ongelmallisuuden vuoksi. Viranomaiset eivät päässeet yhteisymmärrykseen siitä, tulisiko arvo merkitä niiden maiden kielillä, jotka osallistuivat rahaliittoon 1.1.1999 alkaen, kaikilla virallisilla EU-kielillä vai EU-maiden virallisilla kielillä.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Euroseteleiden visuaalinen tutkiskelu perustuu Suomen Pankin julkiseen Kuinka tunnistat eurosetelit ja -kolikot? -tiedotteeseen, joka jaettiin kaikkiin talouksiin vuoden 2001 syyskuussa.

¹⁰⁸ Heinonen 1997, 5. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

9. EUROSETELEIDEN JA KANSALLISTEN SETELEIDEN VERTAILUUN POHJAUTUVA YHTEENVETO

Euroseteleiden ja kansallisten seteleiden nimellisarvojen vertailussa ilmenee, että euroseteleiden seitsemän nimellisarvoa noudattavat eniten Saksan kansallisten seteleiden arvokäytäntöä. Kaikki euroseteleiden nimellisarvot (5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500) esiintyvät Saksan seteleissä. Poikkeuksena on Saksan 1000 markan seteli, jota ei löydy eurosetelisarjasta. Tähän vaikuttaa luonnollisesti valuuttojen eriarvoisuus. 1000 euron seteli vastaisi Suomessa n. 6000 markkaa. Myös Irlannin ja Ranskan setelisarjojen kaikki viisi nimellisarvoa löytyvät euroseteleistä. Euron jäsenmaista vain Italiassa on käytössään tällä hetkellä seitsemän seteliä eli yhtä monta kuin tulevia euroseteleitä.

Euroseteleiden koko kasvaa dimensionaalisesti niin pituuden kuin korkeudenkin myötä nimellisarvon suuretessa. Tämä kasvava kokokäytäntö on yleinen ilmiö eurojäsenmaiden kansallisissa setelisarjoissa. Selvänä poikkeuksena on Suomen setelisarja, jossa kaikki eri nimellisarvot ovat samankokoisia.

Tulevat eurosetelit ovat väreiltään melko harmonisia lukuun ottamatta kolmen nimellisarvoiltaan suurimman setelin kirkasta värimaailmaa. Pääsääntöisesti euroseteleiden värit noudattelevat kuitenkin kansallisissa seteleissä esiintyvää hillittyä ja murrettuihin sävyihin taipuvaista väriskaalaa. Hillittyä väriskaalaa käytettäneen seteleissä arvokkaan ja luotettavan imagon luomisessa. Kansallisissa seteleissä esiintyy poikkeuksia värimaailman kohdalla mm. Ranskan, Belgian ja Alankomaiden setelistössä. Myös Suomen setelistö on väriykseltään poikkeuksellisen selkeä, ja joidenkin seteleiden kohdalla värit on hyvinkin intensiivinen. Tästä erinomaisena esimerkkinä yhä Suomen Pankin lunastama 10 markan seteli, jota hallitsee melko kirkkaansininen yleisväri.

Euroseteleiden nimellisarvoiltaan pienimmän ja suurimman setelin värit ei myöskään selvästi minkään euroalueen kansallisten setelistön nimellisarvoiltaan pienimpien ja suurimpien seteleiden yleisväritystä. Tästä näkökulmasta katsottuna euroseteleiden värimaailma on uusi.

Euroseteleiden pääaiheet eli porttikäytävät, ikkunat ja sillat ovat myös uusia elementtejä seteleiden ulkoasussa verrattuna muiden maiden kansallisten seteleiden aiheisiin. Alankomaiden modernia setelisarjaa lukuun ottamatta kaikissa eurojäsenmaiden kansallisissa seteleissä on jonkun kansallisen merkkihenkilön kuva. Henkilökuvat esiintyvät seteleiden etusivuilla. Euroseteleiden arkkitehtoniset aiheet eivät ole kuiten-

kaan täysin vieraita kansallisten seteleiden takasivut huomioon ottaen. Useiden kansallisten seteleiden takasivuja koristavat rakennukset, jotka ovat kuitenkin yleensä "kokonaiskuvia". Lisäksi rakennukset kuvaavat todellisia, kansallisia rakennuksia.

Tekstuaalisesti eurosetelit muodostavat poikkeuksen, sillä kyseisten seteleiden nimellisarvoja ei ole merkitty seteleiden pinnalle kirjaimin. Kaikissa eurojäsenmaiden kansallisissa seteleissä on nimellisarvo merkitty numeroiden lisäksi myös kirjaimin. Euroseteleissä on kuitenkin etu- ja takasivuilla monta numeroin merkittyä arvomerkin-tää kansallisiin seteleihin verrattuna. Tämä vaikuttaa merkittävästi myös seteleiden visuaaliseen ilmeeseen.

Euroseteleiden etusivujen sommittelu on oikeapainotteista. Tämä sommittelukäytäntö on yleistä myös kansallisissa seteleissä. Poikkeuksena ovat Suomen, Belgian ja Kreikan (paitsi 1000 drakmaa) sekä Itävallan uudet 500 ja 1000 shillingin setelit, joissa sommittelu on vasenpainotteista. Alankomaissa seteleiden etusivujen sommittelu vaihtelee; Luxemburgissa sommittelu on melko keskelle painottunutta.

Euroseteleiden takasivujen aiheet sijoittuvat setelipinnalle siten, että ne muodostavat yhdessä tasapainoisen, harmonisen kokonaisuuden. Takasivut ovat sommitelmallisesti hajautettuja. Tämä harmoninen, hajautettu takasivusommittelu on erittäin yleistä myös kansallisissa seteleissä. Eurosetelit ovat ulkoasultaan puhtaita, vähäkoristeisia. Ylimääräisiä dekoraatioita ja detaljeja ei euroseteleiden pinnalla esiinny. Eurojäsenmai-den kansalliset setelisarjat ovat myös ulkoasultaan melko avoimia ja yksinkertaisia. Selvänä poikkeuksena ovat kuitenkin Kreikan, Portugalin, Italian ja Luxemburgin setelisarjat, jotka ovat koristeellisia ja täyden oloisia. Puhdasta tyhjää tilaa on niukasti.

10. UUDEN SETELISARJAN SUUNNITTELU

Seteleiden suunnittelu on merkitykseltään tavallista graafista suunnittelua syvällisempää ja monipuolisempaa. Setelisuunnittelua voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta. Ensinnäkin suunnittelijan on huomioitava setelin kuva-aiheita valitessaan sekä kuvallista ilmaisua, muotokieltä ja tyyliä toteuttaessaan julkaisijamaan kulttuuriset ja ajalliset aspektit. Toiseksi suunnittelijan tulee huomioida erilaiset varmuusnäkökohdat jo setelisuunnittelun alkuvaiheessa. Kolmanneksi setelisuunnittelijan on tiedostettava setelin valmistustekniset seikat, jotta suunnittelu ja erilaiset painomenetelmät soveltuvat yhteen. Lisäksi suunnittelijan on otettava huomioon setelin käyttäjä; nimellisarvoiltaan erisuuruisten seteleiden on erotuttava riittävästi toisistaan, ne on suunniteltava helppokäyttöisiksi ja seteleiden aitous on havainnollistettava selkein elementein.¹⁰⁹

Setelin lopullinen kokonaisuus syntyy kolmesta osatekijästä: setelin aihepiiristä, niiden taiteellisesta asusta ja painatusteknisistä vaatimuksista. Setelin aihepiiri ja taiteellinen asu vaikuttavat setelin esteettiseen yleisilmeeseen, kun taas painatustekniset piirteet pyrkivät tekemään setelistä mahdollisimman vaikeasti väärennettävän ja helposti käsiteltävän.¹¹⁰ Setelisuunnittelu on tasapainoilua esteettisten ja turvateknisten seikkojen välillä. Lähtökohtana pidetään kuitenkin turvallisuutta. Setelit voivat olla kauniita, mutta niiden on palveltava ensisijaisesti turvallisuusseikkoja.¹¹¹

Setelistö uusitaan monissa maissa yleensä 20–30 vuoden välein¹¹². Setelisarjan uusimisen syynä voivat olla esimerkiksi lisääntyneet väärentämismahdollisuudet, visuaalinen epäyhtenäisyys, teknisten ominaisuuksien vajavaisuus. Nämä seikat koettiin ongelmallisiksi mm. Suomen setelistöä uudistettaessa 1980-luvulla. Vanha, yli 30 vuotta käytössä ollut Tapio Wirkkalan suunnittelema setelisarja miellettiin heikoksi turvallisuustekijöiden kannalta etenkin lisääntyneiden värikopiointimenetelmien vuoksi. Koska Tapio Wirkkalan seteleitä oli jouduttu muuntelemaan vuosien myötä useaan otteeseen, setelistön visuaalinen ilme koettiin epäyhtenäiseksi. Lisäksi seteliautomaattien yleistynyt käyttö sekä seteleiden aitouden koneellinen tunnistaminen asettivat uusia vaatimuksia seteleille. Aitouden mekaaninen tai sähköinen tarkistus niin seteliautomaateissa kuin lajittelukoneissakin vaatii seteleiltä tiettyjä tunnistamistekijöitä, joiden

---

¹⁰⁹ Jotuni 1985, 179.

¹¹⁰ Heinonen 1985 a, 224.

¹¹¹ Heinonen 1985 b, 4.

¹¹² Alenius 1985, 3.

perusteella väärennökset tai puutteelliset kappaleet voidaan havaita.¹¹³ Näiden seikkojen lisäksi uuden setelisarjan päämääränä oli kuva-aiheiden monipuolistaminen. Myös seteleiden värimaailmaa pyrittiin vahvistamaan ja elävöittämään tarkoituksellisesti. Esimerkkinä oli Alankomaiden vuosien 1977–85 välisenä aikana liikkeelle laskettu setelisarja, joka erottui sen aikaisista muiden maiden seteleistä intensiivisillä väreillä ja modernilla typografialla.¹¹⁴

11. SETELEIDEN VARMUUSTEKIJÄT

11.1. Suomen setelistö

Seteleiden varmuustekijöiden lisääminen seteleiden pinnalle on varsin yleinen ilmiö. Väärennystekniikan kehittyessä seteleiden varmuustekijöiden ajan tasalla säilyttäminen on tärkeää. Setelistön turvallisuustekijät muuttuvat luonnollisestikin ajan myötä saman setelistön ollessa liikkeellä kymmeniä vuosia.

Suomen seteleiden tämänhetkiset varmuustekijät syntyvät mm. seuraavista seikoista: kaiverruspainanta, fluorisoivat värit, vesileima, varmuuslanka, heijastuskuviot ja mikropainatus. Kaiverruspainantaa käytetään erityisesti seteleiden henkilökuvien ja numeroiden painamisessa, jolloin kyseisellä menetelmällä toteutetut kohdat tuntuvat kosketeltaessa karheilta, epätasaisilta.¹¹⁵

Seteleiden painovaiheessa paperiin lisätään fluoresoivia kuituja, jotka erottuvat vain ultraviolettivalossa.¹¹⁶ Seteleiden paperimassaan on upotettu myös ns. tavallisia, näkyviä kuituja, jotka antavat setelille meeleeratun, kirjavan ulkonäön. Värillisiä meeleerauskuituja käytettiin suomalaisissa seteleissä jo 1890-luvulla.¹¹⁷

Vesileima on vanha eurooppalainen keksintö 1200-luvulta. Alunperin vesileimaa käytettiin tuotteissa laadun ja valmistajan osoittajana. Vesileima esiintyi ensimmäistä kertaa seteleiden varmuustekijänä 1600-luvun Ruotsin Palmstruchin seteleissä.

---

¹¹³ Heinonen 1987, 195.

¹¹⁴ Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

¹¹⁵ 20 markan setelin ulkoasu muuttuu (1997). (Suomen Pankin julkaisema esite).

¹¹⁶ Sama.

¹¹⁷ Jotuni 1985, 179.

Vesileiman suosio seteleiden varmuustekijänä on suuri: noin kolme neljänestä maailman valtioista käyttää vesileimaa seteleidensä varmuustekijänä.¹¹⁸ Suomen nykyisten seteleiden vesileimoissa on sama henkilökuva kuin itse setelissä.¹¹⁹

Varmuuslanka esiintyi ensimmäistä kertaa suomalaisissa seteleissä 1990-luvun alussa. Metallinhohtoinen varmuuslanka eli hologrammilanka näkyy setelin etusivun pinnalla katkonaisena, mutta valoa vasten katsottuna yhtenäisenä.¹²⁰ Pystysuuntainen hologrammilanka esiintyy 20, 50 ja 100 markan seteleissä.¹²¹ Suomi toimi pioneerimaa-
na ottaessaan käyttöön ensimmäisenä hologrammilangat seteleiden turvatekijöiksi. Nimellisarvoiltaan suurimmissa seteleissä on käytetty muovista varmuuslankaa.¹²²

Heijastuskuviot sijaitsevat seteleiden etusivujen vesileimatilan yläkulmassa. 50 ja 100 markan seteleissä arvomerkinä on painettu valkoisella. Arvomerkinä hohtaa seteliä kallistaessa valon suuntaan. 500 ja 1000 markan seteleissä heijastuskuviona on metallinkirkas, moniulotteinen vaihtuva kuvio, kinegrammi, josta seteliä käännettäessä näkyy vuoroin setelin arvomerkinä ja Suomen Pankin tunnus sekä taustalla asteittain muuttuva lumikidekuvio. 20 markan setelissä on lentäviä lintuja kuvaava hologrammi.¹²³

Mikropainatusta esiintyy suomalaisissa seteleissä etusivujen arvonumeroiden nollien sisäkehällä. Pankin kaksikielisestä nimestä muodostuva mikroteksti näkyy vain suurenuslasilla, eikä sitä voida tarkasti kopioida kopiokoneella.¹²⁴ Seteleiden varmuustekijöinä voidaan pitää lisäksi seteleiden painovärejä, erikoispaperia, tunnistusnumerointia ja erilaisia painomenetelmiä.¹²⁵

---

¹¹⁸ Sillanpää 1985, 14, 15.

¹¹⁹ Talvio 1993, 161.

¹²⁰ Talvio 1993, 162.

¹²¹ 20 markan setelin ulkoasu muuttuu (1997). (Suomen Pankin julkaisema esite).

¹²² Talvio 1993, 162.

¹²³

20 markan setelin ulkoasu muuttuu (1997). (Suomen Pankin julkaisema esite). Hologrammi on esim. ilman kameraa valmistettu kolmiulotteinen kuva, joka pysyy samana eri kallistuskulmasta huolimatta. Kinegrammin kuva puolestaan vaihtuu toiseksi seteliä kallistaessa.

¹²⁴ 20 markan setelin ulkoasu muuttuu (1997). (Suomen Pankin julkaisema esite).

¹²⁵ Heinonen 1997, 196.

11.2. Eurosetelit

Euroseteleiden varmuustekijöitä on useita ja ne noudattelevat nykyaikaisille seteleille vaadittavaa varmuustekijäkäytäntöä. Euroseteleiden varmuuselementteinä ovat mm. Suomen nykyisessä setelistössäkin esiintyvät kaiverruspainanta, vesileima, kuidullinen paperi, varmuuslanka ja heijastuskuviot. Paperimassaan upotetut kuidut tekevät paperin pinnasta tavallista paperia karheamman ja ulkonäöltään spesiaalimman. Myös etusivujen pääaiheet eli ikkunat ja porttikäytävät sekä seteleiden arvomerkinnumerot ja Euroopan keskuspankin lyhenteet tuntuvat käsin kosketeltaessa karheammilta kaiverruspainantamenetelmän vuoksi. Etusivujen pääaiheita esittävät vesileimat sijoittuvat euroseteleiden etusivujen vasemmanpuoleiselle puhtaalle alueelle. Ikkunoiden ja porttikäytävien lisäksi vesileima osoittaa setelin arvon numeraalisin merkinnöin. Varmuuslangat näkyvät jokaisen setelin etusivuilla tummana nauhana katsottaessa seteliä valoa vasten. Nimellisavoiltaan pienimmissä euroseteleissä esiintyy monivärinen hologrammiraita pystysuuntaisesti setelin etusivun oikeassa laidassa. 5, 10 ja 20 euron seteleissä olevasta hologrammiraidasta näkyvät seteliä kallistaessa arvomerkinä ja euron tunnus. Raidan muoto vaihtelee seteleissä. Nimellisavoiltaan suurimmissa seteleissä on etusivuilla hologrammiraidan sijasta oikean alanurkan läheisyyteen sijoitettu hologrammikuvio, josta heijastuvat setelin arvomerkinä ja etusivun arkkitehtoninen kuvio. Lisäksi nimellisarvoltaan suurempien seteleiden (50, 100, 200, 500 euroa) takasivujen oikeassa alakulmassa oleva purppuranpunainen arvomerkinä muuttuu seteliä kallistaessa vihertävänruskeaksi. Tämä on uutuuselementti verrattuna suomalaisten seteleiden turvatekijöihin. Nimellisavoiltaan pienimmissä euroseteleissä (5, 10 ja 20 euroa) on väriä muuttavan arvomerkinän sijaan setelin takasivuilla keskikohdan tuntumaan helmiäisvärillä painettu pystysuuntainen raita, josta näkee seteliä kallistaessa euron tunnus ja arvomerkinä. Lisäksi euroseteleiden pinnalle on painettu mikrotekstiä sekä täsmäkuvioita, joiden etusivujen ja takasivujen elementit sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi tietyistä katselukulmasta katsottuna.¹²⁶

---

¹²⁶ Kuinka tunnistat eurosetelit ja -kolikot? (2001), 7-14. (Suomen Pankin julkaisema euro-opas -esite).

12. SETELISUUNNITTELU ENNEN JA NYT

Verrattaessa nykyistä ja miltei sadan vuoden takaista setelisuunnittelua toisiinsa, voi huomata useita ajan myötä muuttuneita tekijöitä, mutta vanhassa ja uudessa setelisuunnittelussa ilmenee myös joitakin yhteisiä seikkoja. Nykysuunnittelun edustajina ovat 1.1.2002 liikkeellelaskettavat eurosetelit sekä Suomen 1986 setelistö. Vanhan setelisuunnittelun esimerkkitaapauksena on Suomen vuoden 1909 setelistön kilpailuohjeet, jotka olivat seuraavanlaiset:¹²⁷

PALKINTOKILPAILU

Suomen taiteilijoita kehotetaan täten vapaasti kilpailemaan uusien Suomen Pankin setelien piirustusehdotuksen laatimisesta.

Piirustuksen tulee esittää kumpaisenkin puolen yhdentuhannen markan suuruista seteliä.

Setelin tulee suuruudeltaan olla 110X192 millimetriä.

Seteliin on sovitettava:

etupuolelle: Pankin nimi,
Suomen vaakuna ja
Venäjän valtakunnanvaakuna Suomen vaakunan kanssa rintakilvessä,
Setelin arvomäärä, selvästi ilmoitettuna numeroilla ja kirjaimilla,
Setelin numero, jonka pitää olla kahdessa paikassa, toinen setelin oikealla, toinen sen vasemmalla sivulla,
Vuosisiluku, jolloin seteli ulosannetaan,
Tila kahden nimen allekirjoitusta varten sekä
Pääasiallisin kaikki muu teksti, mikä on otettu pankin nykyisiin seteleihin.

Takapuolelle: Pankin nimi ja
Setelin arvomäärä sekä
Ote laista Suomen Suuriruhtinaanmaan rahasta.

Seteli on lisäksi varustettava vesileimalla, joka on esitettävä eri piirustuksessa.

Setelin taiteellinen koristus voidaan muuten ehdottaa kilpailijan oman valinnan mukaan ja tulee ehdotuksen myös sisältää setelinpohjapainoksen, joka saadaan esittää joko pääpiirustuksessa tahi siitä erillään eri piirustuksessa.

Kaikki teksti on pantava molemmilla kotimaisilla kielillä sekä tarpeellisilta osiltaan venäjän kielellä.

Piirustusehdotus on laadittava sen väriseksi, jonka kilpailija tarkoittaa setelille todellisuudessa annettavaksi.

¹²⁷ Hoffman 1985, 64.

Vuoden 1909 setelisarjan suunnittelukilpailu oli avoin eli jokainen suomalainen taiteilija sai osallistua seteleiden visuaalisen ilmeen luomiseen. Nykyään avoin suunnittelukilpailu on harvinaista, sillä tämänhetkinen setelisuunnittelu vaatii erityisosaamista suunnitteluun osallistuvilta. Kokemukset ovat osoittaneet, että julkisen kilpailun tulokset valmiiksi seteleiksi vievät huomattavasti aikaa.¹²⁸ Vuoden 1986 Suomen setelisarjaa suunnittelemaan valittiin viisi Suomen Pankin setelipainon (Setec Oy) suunnittelijaa sekä yksi setelipainon ulkopuolinen graafikko Erik Bruun.¹²⁹ Myös eurosetelkilpailuun kutsuttiin kansallisten keskuspankkien nimeämät edustajat, joten kilpailun osanottajat olivat valikoituja.

Vuoden 1909 setelikelpailun ohjeissa oli määritelty suunniteltavan setelin koko ennalta. Setelikoon ennakoon määrääminen on yleistä myös nykyisin. Suomen nykyisen setelisarjan koot määräsi Suomen Pankin johtokunta, joka päätti jatkaa samankokoisten seteleiden käytäntöä lähinnä lisäkustannusten välttämiseksi.¹³⁰ Myös tulevien euroseteleiden koko oli ennalta määrätty. Euroopan rahapoliittinen instituutti päätti euroseteleiden dimensionaalisesti kasvavasta kokokäytännöstä ennen varsinaista suunnittelukilpailua. Myös yksittäisen setelin koko oli tarkoin määrätty.¹³¹ Suunnittelija ei näin ollen voinut vaikuttaa itse setelin suuruuteen.

Nykyseteleissä on yhä edelleenkin sadan vuoden takaisia tekstuaalisia elementtejä, jotka on sisällytettävä seteleiden pinnalle. Näitä elementtejä ovat mm. liikkeellelaskijapankin merkintä, nimikirjoitukset, liikkeellelaskuajankohta ja setelin arvomerkinnot sekä numeroin että kirjaimin. Seteleiden tekstuaalinen ilme on kuitenkin niukentunut nykyi-
kaan siirryttäessä. Esimerkiksi vuoden 1909 setelisarjassa tuli olla vielä merkintä Suomen Pankin kullassa maksettavasta määrästä sekä ote Suomen rahalaista. Myös kielellinen kirjo oli monipuolisempi, sillä aikoinaan seteleiden tekstit oli ilmaistuna kolmella kielellä: suomeksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Euroseteleiden kohdalla tekstuaalisuus on niukkaa, mutta nykyseteleiden muut pakolliset, lähinnä setelin turvallisuuteen liittyvät seikat ovat lisääntyneet ja näin ollen suunnittelijalta vaaditaan enemmän tiettyjen pakollisten seteliturvaelementtien huomioimista. Erik Bruun ideoi mm. hologrammikuviot suunnittelemiinsa seteleihin. Hänen ideanaan oli myös esimerkiksi Väinö

---

¹²⁸ Heinonen 1985 a, 226.

¹²⁹ Heinonen 1985 a, 226.

¹³⁰ Antti Heinonen, "Setelikokoa ei voi muuttaa". Helsingin Sanomat 5.6.1985, s. 19.

¹³¹ Heinonen 1997, 3. <<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

Linnan runon sisällyttäminen 20-markkasen hologrammin läheisyyteen.¹³²

Erik Bruunin mukaan setelisuunnittelija voi sijoittaa pakolliset setelimerkinnät mieleisensä paikalle setelin turvallisuustekijöitä lukuun ottamatta. Myös merkintöjen koko on vapaasti suunniteltavissa. Näin ollen setelisuunnittelijan vastuulla on mm. numeraalisten arvomerkitöjen koko ja sijainti setelin pinnalla. Tulevien euroseteleiden suunnittelija Robert Kalina pitää luovan pelitilansa aluetta melkoisen rajallisena, sillä setelisuunnittelun keskipisteenä eivät ole taiteelliset vaan turvallisuuteen liittyvät näkökohdat. Suunnittelijan on sovittava kaikki muu, kuten esimerkiksi esteettiset seikat, turvallisuusseikkojen ympärille. Yleensä seteleiden turvallisuustekijöille on määrätty tietty paikka setelipinnalla. Kalinan mielestä setelisuunnittelu vaatii erityistä taidetta; taitoa yhteensovittaa niin esteettiset kuin turvatekniset piirteet yhdeksi toimivaksi kokonaisuudeksi.¹³³

Vuoden 1909 setelisuunnittelukilpailuun osallistunut taiteilija joutui suunnittelemaan setelin vesileimoineen. Tämä on hallitseva käytäntö myös nykyaikaisessa setelisuunnittelussa. Usein setelisuunnitteluun osallistuu kuitenkin nykyisin yhden taiteilijan sijaan taiteilijaryhmä, joka voi koostua eri alojen ammattilaisista, jolloin yhden ryhmän jäsenen vastuulla voi olla teknisten ratkaisujen ideointi toisen keskittyessä kuvallisen visualisoinnin luomiseen. Suomen nykyisen setelisarjan taiteilijan, Erik Bruunin, mielestä ryhmän merkitys setelisuunnittelussa on oleellinen, sillä setelisuunnittelu on aikaa vievä ja erikoisosaamista vaativa prosessi. Erik Bruun osallistui eurosetelkilpailuun teknisen suunnittelun asiantuntijoiden kanssa. Suomalaisten euroseteliluonnosten teknisistä seikoista vastasi lähinnä Kaj Wuorio.

Myös eurosetelkilpailun voittajalla, Robert Kalinalla, oli suurehko apuryhmä takanaan. Wuorio pitää Robert Kalinan euroseteleiden luonnoskilpailun voiton yhtenä osasyynä juuri useiden taustaryhmäläisten mukanaoloa seteleiden suunnitteluprosessissa, jolloin luonnokset olivat jo hyvin valmiinoloisia ja näin ollen erottuivat positiivisesti muista luonnosvaihtoehdoista.¹³⁴

Vuoden 1909 setelisarjan suunnitteluohjeisiin kirjattiin, että suunnittelija sai suunnitella setelin koristuksen vapaasti. Koristus-termi saanee negatiivisen leiman nykysuunnitte-

---

¹³² Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

¹³³ Caspar, 2001, <http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392> 8.10.2001.

¹³⁴ Kaj Wuorion haastattelu 21.8.2001.

lussa, sillä onhan suunnittelu mennyt ajan myötä yhä pelkistetympään suuntaan, ja turhia koristeluja on pyritty välttämään. Tämä ilmiö näkyy myös setelisuunnittelussa. 1900-luvun alkupuolen setelin olivat ulkoasuiltaan hyvinkin koristeellisia. Suomalaisten, kuten muun maalaistenkin seteleiden vakioelementteinä olivat seteliä reunustava koristekehys ja kuviorikas taustakuviointi. Tapio Wirkkalan 1955 setelisarja näytti uutta, lähes askeettista suuntaa Suomen setelisuunnittelussa, joka yhä edelleenkin noudattaa selkeän, yksinkertaisen seteligrafiikan sääntöjä. Myös tulevat eurosetelit ovat visuaalisesti melkoisen karsittuja.

Suunnittelukilpailuun miltei sata vuotta sitten osallistunut sai valita itse aiheen suunnittelemiinsa seteleihin. Tämä käytäntö on nykyään harvinaista. Suomen Pankin johtokunta nimitti varta vasten nykyisten seteliemme aiheita pohtimaan asiantuntijoista koostuvan toimikunnan, joka määritteli seteleiden aiheet tarkoin setelikohtaisesti ennen varsinaista kilpailua. Aihepiiritoimikunta päätti mm. siitä keiden merkkihenkilöiden kuvat esiintyvät seteleiden etusivuilla ja mitkä maisemat puolestaan seteleiden takasivuilla.¹³⁵ Suunnittelijoilla ei ollut siten suurtakaan vapautta aiheiden suhteen. Myös euroseteleiden kohdalla kansainvälinen asiantuntijaraati valitsi seteleiden pääteemat: Euroopan kulttuurihistorialliset aikakaudet sekä abstrakti/moderni.¹³⁶ Seteleiden yksityiskohtainen aiheiden valinta oli kuitenkin vapaata. Suunnittelijalla oli vapaus rakentaa seteleiden visuaalinen ulkoasu mieleisistään aiheista. Asiantuntijaraati ei siis päättänyt etukäteen, että seteleiden pinnalla tulisi esiintyä mm. maisema-, ihmis-, luonto- tai arkkitehtuurikuvia, kunhan ne vain palvelisivat pääteemaa. Ainoana aiheita rajoittavana tekijänä oli jo aikaisemminkin mainittu anonyymisyys; mikään aiheista ei saanut viitata tiettyyn kulttuuriin, maahan. Abstrakti/moderni teema tarjosi suunnittelijaryhmille lähes täydellisen vapauden.

Sata vuotta sitten setelisuunnittelukilpailuun osallistunut sai valita suunnittelemaansa seteliinsä värityksen. Tämä sääntö ei päde enää nykyseteligrafiikassa, sillä erilaiset toimikunnat tai raadit ovat määränneet ennen varsinaista suunnittelukilpailua seteleiden yksityiskohtaisen värimaailman. Näin kävi mm. Suomen nykyisten seteleiden kuten euroseteleidenkin kohdalla. Tähän seikkaan vaikuttanee se, että mahdollisimman selkeät ja erottuvat värit on valikoitava huolella helpomman tunnistettavuuden vuoksi. Tämä seikka palvelee sekä näkövammaisten tarpeita että setelin turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Seteleiden väritys on muuttunut aikojen myötä hillitystä monipuolisem-

---

¹³⁵ Heinonen 1985 a, 229.

¹³⁶ Selection and further development of the euro banknote designs, 1, 3. <<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

paan ja voimakkaampaan suuntaan.¹³⁷

Perinteinen akvarelli-peiteväri -tekniikka oli käytössä yhä 1980-luvulla. Erik Bruun kertoi haastattelussa käyttäneensä Suomen vuoden 1986 setelisarjan setelisuunnitteluun sivellintä ja peitevärejä. Suomenlinnassa kesällä 2001 järjestetyssä Erik Bruun - setelipiirtäjä -näyttelyssä oli esillä Bruunin alkuperäisiä seteleiden luonnosvaihtoehtoja, jotka oli toteutettu tarkasti, pientä sivellintä hyväksikäyttäen. Varsinaiset luonnokset, joiden pohjalta valitaan toteutettavat setelit, ovat Bruunin mukaan aina alkuperäisessä koossaan. Vasta valintaprosessin jälkeen setelit työstetään viisi kertaa suurempaan ulkoasuun mahdollisimman tarkan ulkonäön saavuttamiseksi. Tämän jälkeen seteli pienennetään taas alkuperäiseen kokoonsa. Suomen 1986 setelisarjan suunnittelussa käytettiin tietokonetta hyvin minimaalisesti; harvana poikkeuksena on mm. 50 markan takasivun suihkulähde, joka on toteutettu tietokoneella.¹³⁸ Myös Robert Kalina käytti perinteistä sivellintä apuvälineenään Itävallan keskuspankille suunnittelemisissaan seteliluonnoksissa varsin pitkään, aina vuoteen 1997 saakka.¹³⁹ Euroseteliluonnokset Robert Kalina loi tietokoneen avulla. Tietokone on otettu kuitenkin esimerkkitapausten näkökulmasta katsottuna varsin myöhään setelisuunnittelun apuvälineeksi. Muun graafisen suunnittelun saralla tietokone erilaisine kuvitus- ja kuvankäsittelyohjelmineen on vanhempi tuttavuus.

---

¹³⁷ Suomen vanhojen seteleiden ulkoasuarviointi perustuu Tuukka Talvion kirjoittaman Suomen rahat -teoksen kuviin.

¹³⁸ Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

¹³⁹ Kleiner 2001, <<http://www2.tagesspiegel.de/archiv/2001/08/31/ak-wi-wi-447866.html>> 8.10.2001.

13. SETELIKRITIIKKIÄ

13.1. Suomen setelit

Setelit kuuluvat lähes jokaisen arkipäiväiseen elämään. Setelit toimivat myös eräänlaisina valtion ja siinä elävän kulttuurin käyntikortteina.¹⁴⁰ Nämä lienevät päätekijät siihen, että uudet setelit herättävät usein vilkasta keskustelua niin suuren yleisön kuin talouselämän asiantuntijoiden keskuudessa. Mielenpitoesä esilletuojat vertailevat uusia seteleitä vanhoihin, tuttuihin seteleihin, ja etsivät uusista seteleistä vertailemalla joko positiivisia tai negatiivisia seikkoja. Uudet setelit näyttävät keräävän kuitenkin enemmän negatiivista kritiikkiä. Tästä esimerkkinä kansalaisten epäsuotuisa suhtautuminen Suomessa vuonna 1955 liikkeellelaskettuun setelisarjaan, jonka Tapio Wirkkala sai suunniteltavakseen. Suomalaiset eivät halunneet luopua Eliel Saarisen pitkäaikaisesta setelisarjasta, jota pidettiin yhtenä "maailman kauneimmista" sarjoista.¹⁴¹ *Litt. O* nimimerkillä Helsingin Sanomien yleisön palstalle 28.9.1955 kirjoittanut henkilö suhtautui Suomen uuden setelistön sadan markan seteliin seuraavalla tavalla:

"Setelistön uusiminen on merkkitapaus, joka ei satu jokaisen sukupolven kohdalle. Sen takia voidaan täydellä syyllä odottaa, että siihen lähdetään harkiten ja kaikki puolet huolellisesti punniten. Markkinoille ilmestynyt uusi sadan markan seteli ei kuitenkaan saa vakuuttuneeksi, että saisimme kauniin, kauan käytössä pysyvän setelistön. En voi välttyä vaikutelmalta, että uudella satasella on jollakin tavoin arkipäiväinen leima. Sillä ei ole hallitsevaa etupuolta. Sen sijaan vähemmistökielinen teksti hallitsee koko rahaa. Suomea uudesta satasesta löytää vasta etsinnän jälkeen. Suomalainen ei voi tuntea tätä seteliä omakseen. On hyvin valitettavaa, että Suomen Pankki suorittaa tällä tavoin kauan odotetun setelistömme uudistamisen."¹⁴²

Kotimaisen Gallupin suorittama mielipidetutkimus vuodelta 1956 osoittaa samankaltaisen tuloksen: suomalaiset olivat tyytymättömiä vuoden 1955 setelistöön. Eri puolilla Suomea tehdyissä haastatteluissa kysyttiin, pitivätkö haastateltavat uusia setelirahoja yleensä epäonnistuneina vai onnistuneina. 69 % mielipidetutkimukseen osallistunutta piti seteleitä epäonnistuneina. Vähemmistö (16 %) mielsi uudet setelit onnistuneiksi, kun taas 12 % kyselyyn osallistuneista näki seteleissä sekä positiivisia että negatiivisia

¹⁴⁰ Jotuni 1985, 179.

¹⁴¹ Hoffman 1985, 124.

¹⁴² *Litt. O*, "Suomenko rahaa?". Helsingin Sanomat 28.9.1955, s. 23.

piirteitä. 3 % jätti vastaamatta kysymykseen. Haastattelutuloksesta ei ilmennyt sukupuolisia eroja; sekä naiset että miehet suhtautuivat uuteen setelistöön tuomitsevasti. Kielteisesti seteleihin suhtautuvat perustelivat näkemyksiään etenkin samanlaisuuden vuoksi. 36 % mielestä setelit, joista erityisesti 100 ja 500 mk, muistuttivat liikaa toisiaan. Useiden mielestä seteleiden värierot olivat liian pienet. Värit kiinnittivät vastaajien huomion myös niiden heikkouden ja epäonnistuneen valinnan vuoksi. Seteleiden kokoa pidettiin värin ohella negatiivisena seikkana. 24% seteleihin tyytymättömistä haastateltavista kritisoivat seteleiden samankokoisuutta. Perusteluna oli tunnistettavuuden heikkeneminen. Myös seteleiden pienikokoisuus sai moitteita.¹⁴³

Vuoden 1956 gallupista ilmenee, että ihmiset kiinnittivät huomiota samoihin seikkoihin kuin nykyaikana. Myös eurosetelikyselyssä päällimmäisinä kritiikin kohteina olivat euroseteleiden värit ja koko. Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskeva mielipidetutkimus tuloksineen esiintyy tutkimuksen lopussa.

Suomen nykyinen setelisarja laskettiin liikkeeseen vuosien 1986–93 aikana. Suomen Pankki julkaisi mustavalkoiset versiot tulevista seteleistä vuoden 1985 toukokuussa. Turvallisuusseikkojen vuoksi tulevien seteleiden värit, tekniset yksityiskohdat, lopullinen ulkonäkö ja julkaisuohjelma pidettiin kuitenkin salassa seteleiden liikkeeseen laskemiseen saakka.¹⁴⁴ Mustavalkoluonnokset antoivat kuitenkin melko selvän vaikutelman seteleiden tulevasta visuaalisesta ilmeestä. Myös Suomen nykyisen setelisarjan uudistus herätti runsaasti keskustelua lehdistössä. Heti seteliluonnosten julkistamispäivän jälkeisenä päivänä, 22.5.1985, Helsingin Sanomissa kritisoitiin otsikolla *“Onko tämä seteliuudistus?”* maamme tulevaa setelistöä. Heraldikko Olof Eriksson ja museoviraston tutkija Jussi-Pekka Taavitsainen arvostelivat negatiiviseen sävyyn etenkin setelistön henkilövalintoja. Heidän mielestään jo rahan symboliksi muodostunut Snellman olisi saanut säilyä vuoden 1986 setelisarjassa. Taavitsainen olisi mielinyt setelistöön myös luonnontieteilijän profiilia. Eriksson preferoi puolestaan arkkitehtuurin edustajana Eliel Saarista Alvar Aallon sijaan. Hänen mielestään Aalto oli liian lähellä nykyaikaa, eikä siten soveltunut 50 markan seteliä edustamaan. Heraldikko moitti myös seteleissä esiintyvän vaakunan pienuutta sekä seteleiden graafista asua. Kuvallisen viestinnän professori Jukka Pellinen kritisoi samassa artikkelissa myös setelistön graafista ilmettä. Hänen mielestään seteleiden typografia oli ala-arvoista, suunnittelu puutteellista. Pellisen mielestä vanhoihin seteleihin oli vaihdettu vain kuvat -- kyse ei

¹⁴³ “Enemmistö tyytymätön uusiin seteleihin”, Helsingin Sanomat 26.4. 1956, s. 8.

¹⁴⁴ “Suurmiehet katsovat seteleistä”, Helsingin Sanomat 21.5.1985, s. 7.

ollut siis seteliuudistuksesta.¹⁴⁵

Vuoden 1986 setelistö keräsi *“Onko tämä seteliuudistus?”*-artikkelissa myös positiivisia kommentteja historian professori Matti Klingeltä, jonka mielestä setelit heijastelivat selkeästi ja kokonaisvaltaisesti Suomen kulttuuria ja historiaa. Historioitsija löysi tulevien seteleiden esikuviksi Sveitsin frangin setelit. Molempien maiden setelisarjoissa on yhtäläisyytenä korostunut muotokuvan suuruus, pieni vaakuna ja numeraaliset merkinnät. Klingeä Suomen seteleiden sveitsiläisvaikutteisuus ei häirinnyt, sillä hänen mielestään setelifrangit olivat kauniita ja hillittyjä.¹⁴⁶

Helsingin Sanomien yleisön mielipide -palstalla käytiin melko vilkkaasti keskustelua Suomen tulevista seteleistä luonnosten julkaisemisen jälkeen. 1.6.1985 nimimerkillä T.M. kirjoittanut henkilö oli seteliuudistuksesta mm. tätä mieltä: *“Aion kieltäytyä vastaanottamasta uusia seteleitä mahdollisimman pitkään. Tekisi mieli polttaa kaikki uudet roviolla. Sekkivihko alkaa kulua. Miksi kansalaisilta ei kysytä keitä henkilöaiheita he haluavat seteleihin?”*¹⁴⁷ Nimimerkillä *Kolikkoprinssessat* varustautunut henkilö julkaisi Helsingin Sanomien yleisön palstalla 3.6.1985 mielipiteensä seteleistä puuttuvista naisprofiileista. Kirjoittaja piti epäkohtana sitä, etteivät suomalaiset naismerkkihenkilöt pääse seteleiden edustajiksi, vaikka Suomesta löytyisi lukuisia sopivia naisedustajia. Miespuoliset merkkihenkilöt menevät aina edelle naisten jäädessä taustareserveiksi.¹⁴⁸ Nimimerkillä *Ehdotus tämäkin* kirjoittanut henkilö ihmetteli seteleiden henkilövalinnoista käytyä keskustelua ja ehdotti seteleiden kuva-aiheiksi patsaita tai rakennuksia kyseisin perustein: *“...nehän ovat meille kaikille yhteisiä ja pysyviä. Ne tyydyttävät sekä miehiä että naisia, eivätkä kulu loppuun muutamassa vuosikymmenessä kuten kasvot tekevät. Miksi seteleissä pitäisi olla jonkin aikansa eläneen naama? Havis Amanda, eduskuntatalo, Suomen pankki, Sibeliuksen urut, ym. tunnetaan ulkomaillakin paremmin kuin joku edesmennyt suurmiehemme. Symboleinakin patsaat ja rakennukset ovat arvokkaampia kuin ihmiskuvat.”*¹⁴⁹ Tämä henkilö tuskin tiesi vuonna 1985 kirjoittaessaan, että hänen kuvaehdotuksena tulee toteutumaan parinkymmenen vuoden päästä euroseteleissä.

---

¹⁴⁵ “Onko tämä seteliuudistus?”, Helsingin Sanomat 22.5.1985, s. 18.

¹⁴⁶ “Onko tämä seteliuudistus?”, Helsingin Sanomat 22.5.1985, s. 18.

¹⁴⁷ T.M., “Sekkivihko alkaa kulua”. Helsingin Sanomat 1.6.1985, s.19.

¹⁴⁸ Kolikkoprinssessat, “Nainenkin jo seteleihin”. Helsingin Sanomat 3.6.1985, s. 15.

¹⁴⁹ Ehdotus tämäkin, “Naamat pois seteleistä”. Helsingin Sanomat 6.6.1985, s. 15.

Seteleiden henkilövalintojen yhteydessä hämmästeltiin etenkin tuhannen markan seteliin painettavan Anders Chydeniuksen valintaa. Chydeniusta pidettiin melko tuntemattomana suurmiehenä, ja asiantuntijat joutuivatkin puolustelemaan Chydeniuksen merkittävyyttä mm. lehtiartikkeleissa, joista esimerkkinä mm. Suomen Akatemian vanhemman tutkijan Heikki A. Loikkasen ja Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorin Juha Vehviläisen laajahko artikkeli Anders Chydeniuksen elämästä ja hänen merkkiteoistaan Helsingin Sanomissa 25.5.1985.¹⁵⁰

Mustavalkoisten seteliluonnosten julkistamisen jälkeen myös seteleiden koko oli yleisön palstalla usein mielipiteen ilmaisun kohteena. Seteleiden yhtenäinen koko sai sekä kiitoksia että moitteita. Erään kirjoittajan mielestä seteleiden nimellisarvojen erikokoisuus palvelisi paremmin näkövammaisten tarpeita. Suomen Pankissa vuonna 1985 tiedotusosastolla työskennellyt Antti Heinonen vastasi Helsingin Sanomien yleisön osastolla käytyyn kokokeskusteluun kirjoittaen, että vuoden 1955 kooltaan yhtenäinen setelisarja on vaikuttanut vuosien myötä koko kansantalouden rahahuoltoon rahalaitosten ja kaupan kassakoneista aina yksityisten kansalaisten lompakoiden kokoon asti. Heinonen jatkoi kirjoituksessaan: *”Seteleiden käsittelyn koneellistuminen pankki- ja seteliautomaattien käytön kasvun myötä on edelleen lisännyt sitoutumista yhtenäiseen setelikokoon. Siten erikokoisiin seteleihin siirtymisen kansantaloudelliset kustannukset olisivat huomattavat.”* Antti Heinosen mukaan vuoden 1986 setelisarjassa otetaan näkövammaiset huomioon mm. rengasmuotoisten tunnistamismerkkien ja erilaisten painoteknisten ratkaisujen myötä.¹⁵¹

13.2. Eurosetelikritiikki

Kevään 2001 eurobarometrissä selviteltiin euroalueen kansalaisten mielipiteitä eurosta. Suomessa haastateltiin 18.4.–22.5.2001 välisellä ajalla 1022 henkilöä. Espanjassa haastatteluajankohta oli 17.4.–12.5.2001, ja haastateltavien espanjalaisten määrä oli tuhat. Eurobarometrin tulosten mukaan 49% suomalaisista oli Euroopan yhteisen rahan kannalla, mutta vastustajien määrä oli miltei sama (46%). Viisi prosenttia vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. Kyselyn mukaan vain 29% espanjalaisista kannatti euroa. Kasvua oli kuitenkin edellisvuodesta 3%. 62% espanjalaisista haastatteluun osallistuneista piti euroa negatiivisena seikkana. 9% osallistuneista jätti

¹⁵⁰ Loikkanen & Vehviläinen, ”Kuka Chydenius?”. Helsingin Sanomat 25.5.1985, s. 30.

¹⁵¹ Antti Heinonen, ”Setelikokoa ei voi muuttaa”. Helsingin Sanomat 5.6.1985, s. 19.

vastaamatta esitettyyn kysymykseen. Eurobarometrin mukaan euron kokonaiskannatus euroalueen jäsenvaltioissa on 59%. Eniten euron kannattajia löytyy Italiasta, vähiten Espanjasta.¹⁵²

13.3. Mieli­pide­kysely euroseteleistä

Kyselin ihmisiltä itselaatimieni mieli­pide­lomakkeiden välityksellä heidän mieli­piteitään tulevien euroseteleiden visuaalisesta ilmeestä. Mieli­pide­kysely tapahtui Espanjan Santiago de Compostelassa vuoden 2001 toukokuussa; Suomessa ajankohta oli saman vuoden kesäkuu, ja pääasiallisena kyselypaikkana oli Joensuu. Mieli­pide­kyselyyn osallistuneiden määräksi kertyi sekä Suomessa että Espanjassa 50. Suomessa naispuolisten vastaajien osuus oli 54 % (27 naista) ja miespuolisten osuus 46% (23 miestä). Ikä- ja sukupuoli­jakauma oli Suomessa seuraavanlainen:

IKÄ   NAISSET   MIEHET

alle 20	5	3
20 - 29	7	9
30 - 39	6	4
40 - 49	4	5
50 - 59	3	1
60 - 69	2	1

Espanjassa mieli­pide­kyselyyn osallistuneista oli naisia 28 (56%) ja miehiä 22 (44%). Espanjalaisten vastaajien ikä- ja sukupuoli­jakauma:

IKÄ   NAISSET   MIEHET

alle 20	5	4
20 - 29	7	11
30 - 39	6	2
40 - 49	4	4
50 - 59	4	1
60 - 69	2	-

¹⁵² Eurobarometer. <<http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/eb/eb55/highlights.html>> 5.10.2001.

Kyselylomake oli molemmissa maissa kirjallinen ja lähinnä rastimerkintöihin perustuva. Mieliipidekyselyyn osallistujat pystyivät valitsemaan annetuista vaihtoehdoista itselleen sopivimman. Perustelukohdat olivat avoimia. Kyselylomakkeessa oli yhteensä 14 euroseteleihin liittyvää kysymystä, jotka olivat seuraavanlaisia:

1. Mitä mieltä olet euroseteleiden visuaalisesta yleisvaikutelmasta?
2. Mihin seikkaan kiinnität eniten huomiota euroseteleissä? Miksi?
3. Mitkä seikat miellyttävät sinua euroseteleissä? Miksi?
4. Mitkä seikat eivät miellytä sinua euroseteleissä? Miksi?
5. Mitä mieltä olet Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemasta?
6. Kuvaavatko seteleiden arkkitehtoniset elementit mielestäsi hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa? Miksi?
7. Kuvaavatko kyseiset elementit hyvin suomalaista/espanjalaista kulttuuria?
8. Symboloivatko arkkitehtoniset elementit mielestäsi hyvin avoimuutta ja yhteisöllisyyttä Euroopassa sekä yhteistyötä niin EU-maiden kuin EU:n ja muun maailman välillä?
9. Mitä mieltä olet euroseteleiden värimaailmasta?
10. Mitkä adjektiivit kuvaavat mielestäsi hyvin euroseteleiden värejä?
11. Mitä mieltä olet euroseteleiden sommittelusta?
12. Suhtaudutko myönteisesti euroon?
13. Kumpi valuutta miellyttää sinua ulkonäöllisesti enemmän (euro/kansallinen)?
14. Miksi? Mitkä ulkonäölliset seikat miellyttävät eniten valitsemassasi valuutassa?

14. EUROSETELEIDEN VISUAALISTA ILMETTÄ KOSKEVAN MIELIPIDEKYSÉLYN TULOKSET

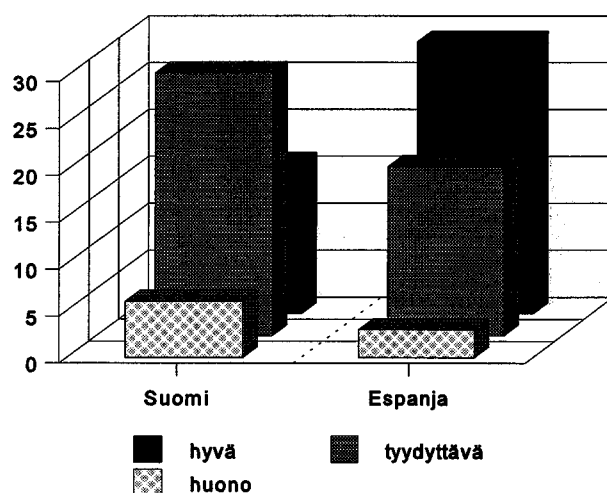
1. Mitä mieltä olet euroseteleiden visuaalisesta yleisvaikutelmasta?

Suomessa 16 vastaajaa (32%) piti seteleiden visuaalista yleisvaikutelmaa hyvänä. 28 (56%) kyselyyn vastanneista mielsi yleisvaikutelman tyydyttäväksi. 6 henkilön (12 %) mielestä euroseteleiden yleisilme oli huonon arvoisen.

Espanjalaiset suhtautuivat euroseteleiden ulkoiseen yleisvaikutelmaan selvästi myönteisemmin. Jopa 29 mielipidekyselyyn osallistunutta (58%) antoi yleisilmeelle arvosanaksi hyvän. 18 henkilöä (36 %) piti yleisilmettä tyydyttävänä ja vain 3 (6 %) espanjalaisista vastaajista antoi yleisilmeen arvosanaksi huonon.

KAAVIO 2.

Euroseteleiden visuaalinen yleisvaikutelma. Vastanneiden määrä.

2. Mihin seikkaan kiinnität eniten huomiota euroseteleissä?

Suomessa kyseiseen kysymykseen vastasi 46 ihmistä; neljä kyselyyn osallistuneista jätti vastaamatta kysymykseen. Suurin osa suomalaisista kyselyyn osallistuneista mainitsi kiinnostävänsä eniten huomiota euroseteleiden väreihin. Värit mainittiin 22 vastauspaperissa. Toiseksi yleisin huomiota herättävä seikka oli vastaajien mielestä koko, joka esiintyi 14 lomakkeessa. Kolmanneksi eniten mainintoja saanut seikka olivat euroseteleiden kuvat; seitsemän vastanneista kiinnitti erityisesti huomiota kuviin.

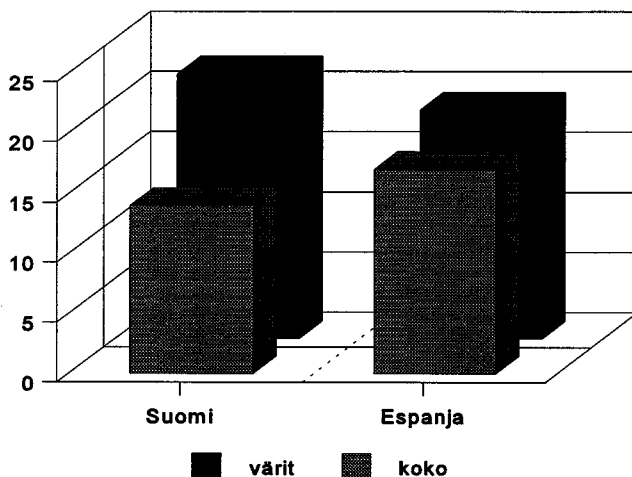
Värien kohdalla haastatteluun osallistujat perustelivat valintaansa mm. seuraavin tavoin: *silmä ei ole tottunut uusiin väreihin, värit liian vaaleat, voisi olla näkyvämmät värit, värien kirkkaus, ajan mukaiset värit, erottuva värytys, värien voimakkuus, pirteys*. Koon kohdalla mainittiin mm. 500 euron suurikokoisuus, euroseteleiden erikokoisuus ja suuruus. Euroseteleiden kuviin kiinnitettiin puolestaan huomiota, sillä ne mm. erottuivat paljon Suomen nykyisistä kansallisista seteleistä. Eräs vastanneista kiinnitti huomiota kuvien historiallisuuteen, toinen kuvien geometrisuuteen. Yksi vastaaja ilmoitti kiinnittäneensä huomioita henkilöttömiin kuviin.

Espanjassa kaikki mielipidekyselyyn osallistuneista vastasivat edellä esitettyyn kysymykseen. Espanjalaiset kiinnittivät huomiota samoihin seikkoihin kuin suomalaiset. Myös Espanjassa värit saivat eniten mainintoja huomiota herättävää seikkaa kysyttäessä. 19 vastanneista kiinnitti eniten huomiota väreihin. Värien ohella myös koko sai runsaasti mainintoja; koko esiintyi 17 vastauspaperissa. Väri ja koko saivat yhteensä yhtä monta mainintaa kuin Suomessa (36). Espanjalaisten vastauksissa ei erottunut selvästi jotakin erityistä seikkaa, joka olisi saanut kolmanneksi eniten mainintoja, vaan vastauspapereissa mainittiin eniten huomiota herättäviksi seikoiksi mm. euroseteleiden lukumäärä, kuvat, seteleiden arvo ja arkkitehtuuriteema.

Espanjassa värit kiinnittivät huomiota mm. siitä syystä, että ne euroseteleiden värytys erottuu pesetoiden väryksestä, värit ovat silmiinpistävät, kirkkaat, iloiset, epäviralliset jne. Koon valintaa haastatellut perustelivat mm. seuraavasti: euroseteleiden suuruus (9 mainintaa), seteleiden erikokoisuus, tiettyjen seteleiden pienuus.

KAAVIO 3.

Kaksi eniten huomiota herättävää seikkaa euroseteleissä. Vastanneiden määrä.

3. Mitkä seikat miellyttävät sinua euroseteleissä?

Kyselyyn vastaaja pystyi valitsemaan annetuista vaihtoehtoista yhden tai useamman kohdan. Yhteensä merkintöjä kertyi Suomessa 76. Eniten vastaajia miellytti euroseteleissä kuvat; 20 vastaajaa (40%) piti euroseteleiden kuvista. 17 kyselyyn osallistujaa (34%) miellytti seteleissä niiden värit. Kolmanneksi eniten merkintöjä sai Euroopan aikakaudet ja tyylit -teema, josta 12 vastaajaa (24%) piti. 8 mielipidekyselyyn osallistujaa (16%) miellytti puolestaan euroseteleissä niiden koko. Loput kohdat eli euroseteleiden symboliikka ja lukumäärä sekä muu-kohta saivat tasaisesti merkintöjä (4-5 merkintää). Muu-kohdassa 4 vastaajista ilmoitti, etteivät mitkään seikat miellytä heitä euroseteleissä.

Vain 18 kyselyyn osallistuneista perusteli valintaansa. Suomalaisia vastaajia miellytti euroseteleiden kuvat mm. niiden erilaisuuden, taiteellisuuden, historiallisuuden, erottuvuuden ja arkkitehtonisuuden vuoksi. Värien valinnan perusteluja tuli vain muutama, ja ne osoittivat hyvinkin erilaista mieltymystä euroseteleiden väreihin: eräs vastaaja piti väreistä niiden rauhallisuuden vuoksi, toinen vastaaja puolestaan voimakkuuden vuoksi. Myös teeman valintaan tuli vain muutama perustelu, jotka olivat seuraavanlaiset: *historia sopii seteleihin ja onhan ne EU-rahoja*. Euroseteleiden koko miellytti vastaajia mm. sen uutuuden, vaihtelevuuden, erilaisuuden, erottuvuuden ja helppokäyttöisyyden (näkövammaiset) vuoksi.

Haastatteluun osallistuneet espanjalaiset merkitsivät yhteensä 91 rastia, mikä tarkoittaa n. 2 merkintää vastaajaa kohden. Espanjalaisia miellytti euroseteleissä eniten Euroopan aikakaudet ja tyylit -teema, joka keräsi ylivoimaisesti eniten merkintöjä itselleen. Jopa 27 vastaajaa (54%) piti teemaa mieleisenä. Seuraavaksi miellyttävimpänä seikkana espanjalaiset pitivät seteleiden kuvien symboliikkaa (avoimuus ja yhteisöllisyys Euroopassa sekä yhteistyö niin EU-maiden kuin EU:n ja muun maailmankin välillä), joka sai yhteensä 19 merkintää (38%). Myös euroseteleiden värit miellyttivät monia vastaajia. Värit saivat 17 merkintää (34%). Neljänneksi miellyttävin seikka euroseteleissä oli espanjalaisten vastaajien mielestä euroseteleiden kuvat, jotka saivat 13 rastia (26%). Myös euroseteleiden koko ja lukumäärä saivat kohtuullisesti merkintöjä. Seteleiden koko miellytti yhdeksää vastaajaa (18%) ja lukumäärä kuutta vastaajaa (12%). Muu-kohta ei saanut Espanjassa yhtään merkintää.

Runsaasti merkintöjä kerännyt Euroopan aikakaudet ja tyylit -teema miellytti espanjalaisia haastattelulomakkeen täyttäjiä mm. seuraavin perustein: mielenkiintoisuus, erilaisuus, uutuus, kulttuurin/kulttuurien heijastuminen, eurooppalaisten arkkitehtuurityylien

tuntemus, eurooppalaisten maiden aspektien esittäminen, vastaajan taidemieltymys. Vain muutama vastaaja pystyi perustelemaan symboliikan mielisuutta. Tähän vaikuttanee oleellisesti se, että symboliikan "sisältö" oli valmiiksi annettu eli vastaajat tiesivät symboliikan representoivan avoimuutta ja yhteisöllisyyttä Euroopassa sekä yhteistyötä niin EU-maiden kuin EU:n ja muun maailmankin välillä. Euroseteleiden värejä pidettiin mieluisina mm. niiden huomiota herättävyyden, iloisuuden ja erottuvuuden vuoksi. Kuvat miellyttivät puolestaan mm. siksi, että vastaaja piti taiteesta, kuvat olivat uudenslaisia, esteettisiä, kauniita. Euroseteleiden koko miellytti esimerkiksi sen käytännöllisyyden, tunnistettavuuden ja suuruuden/pienuuden vuoksi. Erään mielipidekyselyyn osallistujan mielestä seteleiden lukumäärä oli miellyttävä sen riittävyyden vuoksi.

TAULUKKO 5.

Miellyttävät seikat euroseteleissä. Merkintöjen määrä.

	Suomi	Espanja
teema	12	27
värit	17	17
koko	8	9
kuvat	20	13
symboliikka	5	19
lukumäärä	4	6
muu?	5	-

4. Mitkä seikat eivät miellytä sinua euroseteleissä?

Mielipidekyselyyn osallistujat pystyivät valitsemaan yhden tai useamman seikan, kuten edellä esitettyssä kysymyksessäkin. Suomessa merkintöjen määräksi kertyi 76. Suomalaiset pitivät vähiten euroseteleiden koosta, jonka 23 vastaajaa (46%) mielsi epämiellyttäväksi. Seteleiden värit saivat toiseksi eniten rasteja; värit eivät miellyttäneet 18 henkilöä (36%) vastanneista. 13 kyselyyn osallistuneista (26%) piti euroseteleiden lukumäärää epämiellyttävänä. Kahdeksaa ihmistä (16%) ei miellyttänyt kuvien symboliikka, kun taas kuusi vastaajaa (12%) ei pitänyt Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemaa mieluisena. Kaikista vähiten merkintöjä sai euroseteleiden kuvat, joita vain 5 ihmistä piti epämiellyttävinä. Muu- kohta sai tämän kysymyksen yhteydessä 3 merkintää (6%).

Suomalaiset osallistajat perustelivat euroseteleiden koon epämieluisuutta seuraavanlaisesti: *Pienin seteli liian pieni, suurin koko liian suuri. Isot setelit liian suuria. Isoimmat liian isoja. Vaikuttavat tällä hetkellä liian pieniltä. Koko on liian iso ajatellen nykyaikaa. Olisi parempi, että setelit olisivat samankokoisia. Suurien setelien koko ehkä liian iso. Joudun hommaamaan uuden lompakon. Miksi koon pitää vaihdella? Saisivat olla samankokoisia.*

Moni vastaaja (7) perusteli värien epämiellyttävyyttä sillä, että värit ovat liian haaleita, himmeitä. Yksi vastaaja piti kuitenkin värejä liian värikkäinä. Lukumäärää arvosteltiin mm. sillä, että seteleitä on paljon, jopa liikaa nykyiseen verrattuna. Euroseteleiden symboliikka ei kiinnostanut mm. sen takia, ettei vastaaja ollut kiinnostunut Euroopan unionista. Suomalaiset mielipidekyselyyn osallistujat eivät pitäneet puolestaan Euroopan aikakaudet ja tyylit - teemasta seuraavanlaisin perustein: *Aikakaudet ja tyylit eivät välttämättä yhteisiä kaikissa euro-maissa. Ei kuvasta Suomea millään lailla. Eri aikakaudet eivät ainakaan maallikolle aukea. Liian sekavaa sekoitella uutta ja vanhaa.* Kuvien epämieluisuutta perusteli vain yksi vastaaja, joka ilmoitti, ettei kuviin kiinnitä mitään huomiota. Pari vastaajaa valitsi muu-vaihtoehtokohdan seuraavien seikkojen vuoksi: *Setelit epäselviä; vaikea erottaa toisistaan. Seteleistä puuttuu kansallinen erilaisuus, kolikoissa hyvä idea. Ei ole mitään, mikä ei miellyttäisi.*

Espanjalaiset merkitsivät yhteensä 57 rastia *mitkä seikat eivät miellytä sinua euroseteleissä* -kysymyksen vaihtoehtokohtiin. Euroseteleiden koko sai ylivoimaisesti eniten merkintöjä epämiellyttävää seikkaa kysyttäessä. 26 vastaajaa (52%) mielsi euroseteleiden koon epämiellyttäväksi. Espanjalaiset mielipidekyselyyn osallistujat pitivät seuraavaksi vähiten euroseteleiden lukumäärästä, joka sai 12 merkintää (24%). Jäljelle jäävät vaihtoehdot eli seteleiden teema, värit, kuvat, symboliikka ja muu-kohta saivat merkintöjä melko tasaisesti (2-6 merkintää). Neljä vastaajaa ei merkinnyt mitään kysymyksen vaihtoehtokohdista.

Espanjalaiset mielipidetutkimukseen osallistujat eivät pitäneet eurosetelien koosta erityisesti sen suuruuden takia. Miltei parikymmentä henkilöä mainitsi koon kohdalla sanan "grande" eli suuri. Usein tämän sanan yhteyteen oli liitetty toinenkin sana määrittämään suuruutta -- "demasiado", joka tarkoittaa suomeksi liiallista. Kahden vastaajan mielestä euroseteleiden koko oli liian pieni. Näkemys riippuu luonnollisestikin siitä, mihin seteleihin vastaajan huomio keskittyy. Euroseteleiden kokohan kasvaa setelin arvon kohotessa.

Toiseksi vähiten espanjalaisia miellyttänyt seikka, setelien lukumäärä, ei saanut kuin

muutaman perustelun, jotka ilmaisivat seteleitä olevan liian paljon. Kukaan espanjalaisista vastaajista ei osannut perustella teema-valintaansa. Värien epämiellyttävyyttä ilmaistiin mm. adjektiivein kirkas, räikeä, hillitty. Vastakohtaisia näkemyksiä ilmeni tämänkin seikan perusteluissa. Euroseteleiden kuvat eivät miellyttäneet muutamaa vastaajaa sen vuoksi, että ne olivat vieraita, liian eurooppalaisia, liian geometrisiä, ja erään vastaajan mielestä muutamat kuvat olivat jopa rumia. Kukaan symboliikka-kohdan epämieluisaksi valinnut ei osannut perustella valintaansa. Muu-valintakohtaan kertyi seuraavanlaisia lauseita: *Tulee olemaan vaikeaa totutella pesetasta euroon. Haluaisin, että seteleissä esiintyisi arkkitehtuurin rinnalla myös kuvanveisto- ja maa-laustaidetta. En pidä 10 euron väristä. On vaarallista hävittää seteleitä niiden arvokkuuden vuoksi.*

TAULUKKO 6.

Epämiellyttävät seikat euroseteleissä. Merkintöjen määrä.

	Suomi	Espanja
teema	6	2
värit	18	5
koko	23	26
kuvat	5	6
symboliikka	8	2
lukumäärä	13	12
muu?	3	4

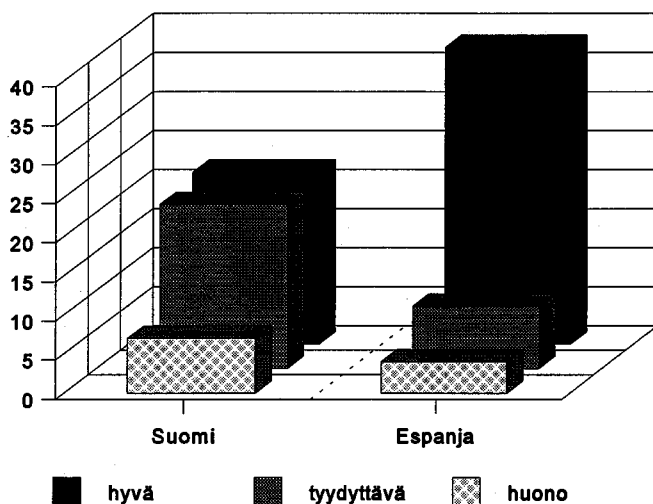
5. Mitä mieltä olet Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemasta?

22 suomalaista osallistujaa (44%) piti euroseteleiden teemaa hyvänä. Tyydyttäväksi teeman arvosteli vain yksi vähemmän eli 21 vastaajaa (42%). Euroseteleiden teema sai Suomessa seitsemältä ihmiseltä (14%) arvosanakseen huonon.

Espanjassa jopa 38 mielipidetutkimukseen osallistunutta (76%) piti seteleiden teemaa hyvänä. Kahdeksan ihmisen (16%) mielestä Euroopan aikakaudet ja tyyli -teema on tyydyttävän arvoinen. Seteleiden teeman arvioi huonoksi 4 vastaajaa (8%).

KAAVIO 4.

Euroseteleiden teeman arvostelu. Vastanneiden määrä.

6. Kuvaavatko seteleiden arkkitehtoniset elementit mielestäsi hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa?

Suomessa 31 mielipidetutkimukseen osallistunutta vastasi myöntävästi edellä esitettyyn kysymykseen. Prosentuaalisesti tämä on 62. 17 vastaajan (34%) mielestä seteleiden arkkitehtoniset elementit eivät kuvaa hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa. Kaksi kyselyyn osallistunutta (4%) ei osannut vastata kysymykseen kyllä tai ei -vaihtoehdoilla.

Suomalaisten vastanneiden mielestä euroseteleiden arkkitehtoniset elementit kuvaavat hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa seuraavin perustein: *Tuntuivat tavallisen tutuilta. Aika hyvin yleistettävissä kaikkiin euro-maihin. Eri aikakausien arkkitehtuurista saa hyvän yleiskatsauksen. Kuvattu esim. kirkkoja, jotka olivat hyvin merkittäviä. Yhdistyy vanha ja uusi. Osittain, sillä keskieuropalaista arkkitehtuuria. Ne kuvaavat tyylijuttoman yläluokan kuvaa tästä oletetusta yhteisyydestä. Historialliset kuvat kertovat Euroopan vanhasta kulttuurista. Ne yhdistävät hyvin. Sopivat hyvin teemaan.*

Vastaajat, joiden mielestä arkkitehtoniset elementit eivät kuvaa hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa, perustelivat näkökantaansa näin: *Euroopassa sodittu iät ajat. Ei kuvaa suomalaista kulttuurihistoriaa, Elementit ovat hieman turhan symbolisia, henkilökuvat olisivat parempia. Eipä ole paljon Suomessa; paremmin Keski-Euroopan*

arkkitehtuuria. Keski- ja eteläeurooppalaista. Näillä rahoilla ei ole mitään tekemistä suomalaisuuden kanssa. Jos et olisi kertonut, että ne kuvaavat Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa, en olisi sitä tiennyt. Laajaa aluetta ei voi kuvata parilla kuvalla. Ei kiinnitä huomiota. Ominaisia vain joillekin alueille. Ei hyvin, mutta yhtenäinen linja silti hyvä. Näin suomalaisena en voi puhua yhteisestä kulttuurihistoriasta; omamme paljon nuorempaa kuin esim. Välimeren maissa.

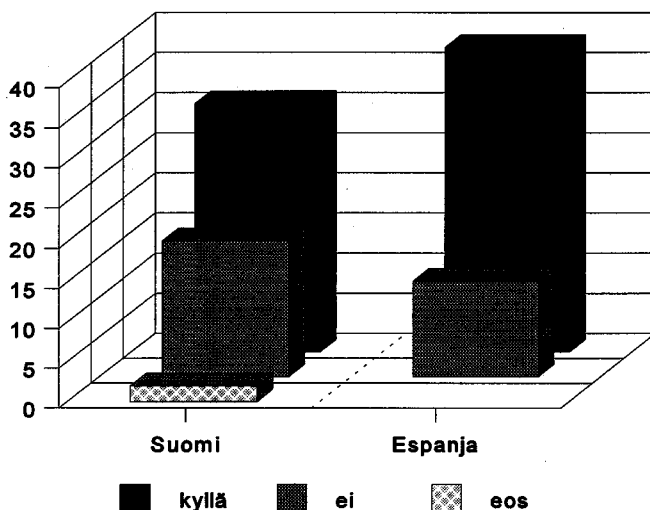
Espanjalaisista suurin osa (76%) oli sitä mieltä, että euroseteleiden arkkitehtoniset elementit, kuten sillat, porttikäytävät ja ikkunat, kuvaavat hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa. 12 vastaajan (24%) mielestä arkkitehtoniset elementit eivät kuvaa hyvin yhteistä kulttuurihistoriaa.

Myönteisesti kysymykseen vastanneet espanjalaiset perustelivat näkökantaansa mm. näin: *Joka maasta on valittu seikat, jotka edustavat hyvin omaa maataan. Elementit esiintyvät kaikissa Euroopan maissa. Eurooppa on maanosa, jossa on paljon taidetta. Elementit edustavat erilaisia taidetyylejä. Elementit ovat hyvin vaihtelevia, ja ne esittävät monia eri kulttuureja ja maita. Arkkitehtuuri lähtöisin jo roomalaisten ajalta. Yhdistävät kansoja ja kulttuureita. Symboliikan vuoksi. Voimme oppia lisää arkkitehtuurista. Arkkitehtuurin suuri, eurooppalainen liike. Elementit esittävät jotain tyypillistä jokaisesta kansasta. Edustavat hyvin Eurooppaa. Sillat erityisen merkittäviä, sillä ne ovat yhdistäneet alueita jo iät ajat. Arkkitehtoniset tyylit ovat esiintyneet kaikkialla Euroopassa.*

Espanjalaisten ei-vastaaajien mielestä seteleiden arkkitehtoniset elementit eivät kuvasta hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa mm. seuraavin perustein: seteleissä esiintyvien paikkojen huono tunnistettavuus, maisema- ja persoonakuvien preferointi, historiallisten henkilöiden merkittävyys, rakennusten tuntemattomuus, epärealistisuus, kulttuurihistorian näkemys laajempaan kuin pelkkänä arkkitehtosina elementteinä, Euroopan kulttuurihistorian vähäinen yhtäläisyys.

KAAVIO 5.

Kuvaavatko euroseteleiden arkkitehtoniset elementit mielestäsi hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa? -kysymyksen tulokset. Vastanneiden määrä.

7. Kuvaavatko kyseiset arkkitehtoniset elementit (ikkunat, porttikäytävät, sillat) hyvin mielestäsi suomalaista/espanjalaista kulttuuria?

Suomessa jopa 90% vastaajista (45) oli sitä mieltä, etteivät arkkitehtoniset elementit kuvaavat hyvin omaa, suomalaista kulttuuria. Vain viiden henkilön (10%) vastaus oli myönteinen.

Suomalaisista kyllä- vastaajista vain yksi perusteli näkemystään kirjoittamalla: *Suomalaisia piirteitä.* Kysymykseen kielteisesti vastanneiden perusteluja oli kuitenkin runsaasti. Kielteisesti kysymykseen vastanneiden suomalaisten mielestä euroseteleiden arkkitehtoniset elementit eivät kuvasta suomalaisuutta seuraavin perustein:

Ei suomalaista. Ne kuvaavat enemmän koko maailman kulttuuria tai en minä tiedä?! Niissä ei ole mitään suomalaisuuteen viittaavaa. Kovin Keski-Eurooppa -keskeistä. Kuvat eivät kerro Suomen historiasta. Ei suomalaisia rakennuksia. Koska Suomessa ei ole hienoja siltoja yms. Suomessa ei ole siltoja. Tulee mieleen vain eduskuntatalon pilarit. En tunnista seteleistä suomalaista kulttuuria. Rakennustyyli ja rakennukset lähinnä keskieuropalaista tyyliä. Ei esiinny Suomessa. Ei suomalaisia rakennustyypppejä. Missäs on luonto, kaiken inhimillisen vastakohta, itse todellisuus? Kyseessä on yhteinen raha, joka ei tee historiaa yhteiseksi. Eipä tule Suomi mieleen noista kuvista. Ei ole suomalaista rakennussymbolia. Ei vaikuta suomalaisilta näkymiltä. Eurooppalai-

suus kyllä yleensä, mutta ei välttämättä Suomen. EU:n kartassa Suomi sentään näkyy. Kuvat liittyvät enemmän Keski-Eurooppaan. Eivät liity kovin hyvin suomalaiseen kulttuurihistoriaan. Suomen arkkitehtuuri hieman nuorempaa kuin esim. Keski-Euroopan. Antiikin ajan rakennukset aika vähissä. Eipä paljon näy suomalaisuutta! Kaariholvit harvinaisia Suomessa. Ei oo pärekattoo missään. Koko Suomessa vaatimaton arkkitehtuuri kaupunkeja lukuun ottamatta. Enemmän etelämaalaisia; olisiko 500 euroa lähinnä suomalaisuutta. Tyyli ei FIN; ei esim. suomalaisia puusilloja.

Espanjassa kyllä ja ei -vaihtokohdat saivat melko tasaisesti merkintöjä. Kielteinen vastaus sai kuitenkin hieman enemmän rasteja. 27 espanjalaisen vastaajan (54%) mielestä euroseteleiden arkkitehtuuri ei heijastele espanjalaista kulttuuria. 23 ihmistä (46%) vastasi kysymykseen myöntävästi eli heidän mielestään arkkitehtoniset elementit kuvastavat hyvin espanjalaista kulttuuria.

Espanjassa vastaajat, joiden mielestä arkkitehtoniset elementit kuvastavat hyvin espanjalaista kulttuuria, perustelivat myönteistä vastaustaan mm. näin: *Gallegon kulttuuri on siltojen kulttuuria. Espanjassa esiintyy kaikki taidetyylit, jotka yhdistävät meidät muihin Euroopan maihin. Myös Espanja on osallistunut kehityksen kulkuun Euroopassa. Elementit ovat Espanjalle tyypillisiä, vaikka voisi olla kyllä muitakin seikkoja. Symboliikan vuoksi. Espanjasta löytyy ne perinteiset arkkitehtuurityylit, jotka esiintyvät myös seteleissä. Espanjan kuuluisimpien monumenttien vuoksi.*

Ei-vastauksien määrän perusteluja oli Espanjassa kyllä-vastauksien perusteluja enemmän. Kysymykseen kielteisesti vastanneet mielsivät etteivät euroseteleiden arkkitehtoniset elementit kuvasta espanjalaista kulttuuria mm. näiden seikkojen vuoksi: *Elementit ovat epätäydellisiä. Ovat hiukan epämääräisiä. Espanjassa on muita asioita, jotka kuvaavat paremmin Espanjaa. Elementit ovat liian yleisiä. Santiago de Compostelan katedraali puuttuu. Espanjan kulttuurin lukuisat taulut. Arkkitehtuuria edustavimpia olisivat tanssin ja laulun sekä urheilun, taulujen ja kirjallisuuden perinne. Espanjassa on parempiakin monumentteja. Muutamien seteleiden on vaikea esittää koko kulttuuria. Maisemien ja persoonien preferointi. Olemme enemmän kulutus- kuin taideyhteis kunta.*

8. Symboloivatko arkkitehtoniset elementit (ikkunat, porttikäytävät, sillat) mielestäsi hyvin avoimuutta ja yhteisöllisyyttä Euroopassa sekä yhteistyötä niin EU-maiden kuin EU:n ja muun maailmankin välillä?

Suomalaisista mielipiteen antajista 33 (66%) vastasi kysymykseen myönteisesti. 16 vastaajaa (32%) oli kielteisen näkökulman kannalla. Yksi (2%) ei osannut vastata kysymykseen kyllä tai ei -vaihtokohdilla.

Espanjassa merkintöjen määrä oli kuten Suomessa: 33 kyselyyn osallistuneen (66%) mielestä euroseteleiden arkkitehtoniset elementit symboloivat hyvin avoimuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä. 17 vastaajan (34%) näkökanta oli kielteinen.

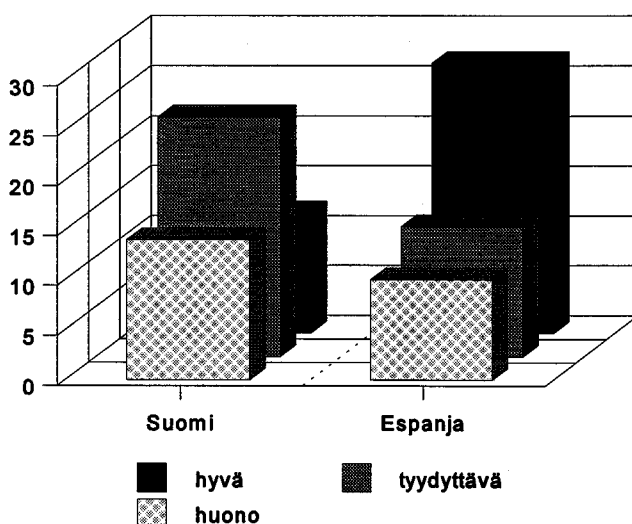
9. Mitä mieltä olet euroseteleiden värimaailmasta?

Suurin osa suomalaisista vastaajista (24 ihmistä - 48%) piti euroseteleiden värimaailmaa tyydyttävänä. Seuraavaksi eniten merkintöjä sai huono-vaihtoehtokohta, jonka 14 vastaajaa (28%) merkitsi mieluisekseen. 12 mielipidekyselyyn osallistuneista ihmisistä (24%) mielsi euroseteleiden värimaailman hyväksi.

Espanjassa eniten merkintöjä keräsi hyvä-vaihtoehtokohta. 27 espanjalaista vastaajaa (54%) piti euroseteleiden värimaailmaa hyvänä. 13 ihmistä (26%) antoi väreille arvosanaksi tyydyttävän. Kymmenen vastaajan (20%) mielestä, euroseteleiden värimaailma oli huonon arvoinen.

KAAVIO 6.

Euroseteleiden värien arvostelu. Vastanneiden määrä.

10. Mitkä adjektiivit kuvaavat mielestäsi hyvin euroseteleiden värejä?

Vastaaaja pystyi valitsemaan annetuista vaihtoehtoista yhden tai useamman mieluisen. Valmiiksi annettuina vaihtoehtoina olivat: voimakas, hillitty, harmoninen, harmoniton, iloinen, surullinen, humoristinen, vakava, perinteinen, moderni, sopiva ja sopimaton. Lisäksi vaihtoehtona oli kysymysmerkkikohta, johon vastaaja pystyi laittamaan oman adjektiivinsa.

Suomalaisten vastaajien mielestä kaiken parhaiten euroseteleiden värimaailmaa kuvaa hillitty-adjektiivi, joka sai 23 ihmisen (46%) merkinnän. Toiseksi suosituin seteleiden värimaailmaa kuvaavana adjektiivina oli moderni, joka kuvasi 14 suomalaisen vastaajan (28%) mielestä seteleiden värytystä. Kolmanneksi eniten merkintöjä sai sopiva-adjektiivi, joka keräsi itselleen 12 merkintää (24%). Euroseteleiden värimaailmaa kuvaili harmoniseksi 10 vastaajaa (20%). Voimakas ja iloinen -adjektiivit saivat kumpikin 8 merkintää (16%). Vakavaksi seteleiden värimaailman mielsi 7 ihmistä (14%). Loput adjektiivivaihtoehdot saivat merkintöjä seuraavasti: harmoniton 5, surullinen 4, humoristinen 1, perinteinen 2, sopiva 2. Kysymysmerkkikohta keräsi seuraavanlaisia kommentteja euroseteleiden värimaailmasta: *aitelä, haalea, heikko, naisellinen, liikaa tyhjää tilaa, mitätön, liian perusvärejä, kylmä, ironinen, värisävyt lähellä toisiaan, voimattomat värit laajasta skaalasta huolimatta, hailakka.*

Espanjalaiset kuvasivat euroseteleiden värimaailmaa mieluiten moderni-adjektiivilla, joka sai 23 espanjalaisen vastaajan (46%) merkinnän. Toiseksi suosituin adjektiivi, iloinen, sai vain yhden merkinnän vähemmän eli 22 (44%). Kolmanneksi eniten merkintöjä keräsi itselleen hillitty-adjektiivi, joka keräsi itselleen 13 ihmisen (26%) rastian. 11 espanjalaisen vastaajan (22%) mielestä euroseteleiden värimaailmaa kuvaa parhaiten harmoninen-adjektiivi, kun taas 9 ihmistä (18%) piti värimaailmaa sopivana. 8 vastaajaa (16%) mielsi seteleiden väryksen voimakkaaksi. Vakava ja sopimaton -adjektiivit keräsivät itselleen kumpikin 6 merkintää (12%). 5 vastaajaa (10%) mielsi värimaailman surulliseksi. Vähiten merkintöjä keräsivät harmoniton ja perinteinen -adjektiivit, jotka kuvasivat hyvin euroseteleiden värimaailmaa 4 ihmisen (8%) mielestä. Euroseteleiden värit koki humoristiseksi vain 1 vastaaja (2%). Myös kysymysmerkkikohta keräsi vain yhden vastaajan merkinnän. Vastaaaja piti euroseteleiden värimaailmaa räikeänä.

TAULUKKO 7.

Euroseteleiden värejä kuvaavat adjektiivit. Merkintöjen määrä.

	Suomi	Espanja
voimakas	8	8
harmoninen	10	11
iloinen	8	22
hillitty	23	13
harmoniton	5	4
surullinen	4	5
humoristinen	1	1
perinteinen	2	4
sopiva	12	9
vakava	7	6
moderni	14	23
sopimaton	2	6

11. Mitä mieltä olet euroseteleiden sommittelusta?

Suurin osa suomalaisista kyselyyn osallistuneista piti euroseteleiden sommittelua tyydyttävän arvoisena. 31 vastaajaa (62%) mielsi sommittelun tyydyttäväksi. Toiseksi eniten merkintöjä suomalaisten keskuudessa sai hyvä-vaihtoehtokohta, joka sai 16 ihmisen (32%) merkinnän. Euroseteleiden sommittelun arvioi huonoksi 3 vastaajaa (6%).

Puolet (25, 50%) espanjalaisista vastaajista piti euroseteleiden sommittelua hyvänä. 21 (42%) mielipidekyselyyn osallistunutta piti sommittelua tyydyttävän arvoisena. 4 ihmistä (8%) mielsi euroseteleiden sommittelun huonoksi.

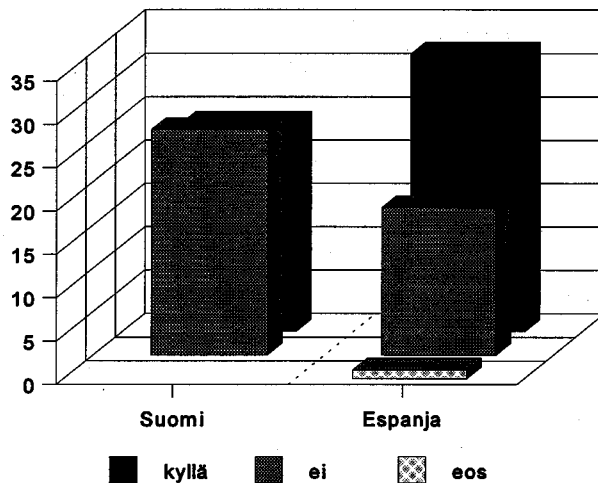
12. Suhtaudutko myönteisesti euroon?

Suomessa kyllä ja ei -vaihtoehdot saivat melko tasaisesti merkintöjä. Myönteisesti euroon vastanneiden määrä oli 24 (48%). Kielteisesti euroon suhtautuneita oli hieman enemmän eli 26 (52%).

Espanjassa suuri osa vastaajista (32, 64%) suhtautui euroon myönteisesti. Kielteisesti suhtautujien määrä oli 17, mikä on prosentuaalisesti 34. Yksi espanjalainen vastaaja (2%) ei osannut vastata kysymyksiin kyllä tai ei -vaihtoehtoja käyttämällä.

KAAVIO 7.

Myönteinen suhtautuminen euroon. Vastanneiden määrä.

13. Kumpi valuutta miellyttää sinua ulkonäöltään enemmän? Euro vai oma kansallinen raha (setelit) ?

Useiden suomalaisten mielestä Suomen markka on ulkonäöltään euroa miellyttävämpi. Jopa 35 ihmistä (70%) arvioi Suomen setelit ulkonäöltään euroja paremmiksi. 15 suomalaista vastaajaa (30%) piti puolestaan euroseteleitä miellyttävimpinä.

Myös espanjalaiset suosivat oman rahansa ulkonäköä: 27 vastaajan (58%) mielestä Espanjan pesetat ovat visuaalisesti euroja parempia. Eurosetelit saivat kuitenkin Espanjassa melko paljon merkintöjä. 21 espanjalaisen (42%) mielestä eurosetelit ovat ulkonäöltään pesetoja miellyttävämpiä. Kaksi vastaajaa (4%) piti molempia seteleitä, euroja ja pesetoja, visuaalisesti tasa-arvoisina.

14. Mitkä ulkonäölliset seikat miellyttävät sinua eniten valitsemassasi valuutassa?

Vastaaja pystyi valitsemaan annetuista vaihtoehtoista yhden tai useamman. Annettuihin vaihtoehtoihin olivat teema, värit, koko, kuvat, kuvien symboliikka, seteleiden lukumäärä sekä muu-kohta. Suomalaiset vastaajat, jotka suosivat ulkonäöltään Suomen seteleitä, perustelivat näkökantaansa antamalla merkintöjä annettuihin kohtiin seuraavanlaisesti:

teema	13 merkintää	symboliikka	9 merkintää
värit	17 merkintää	lukumäärä	11 merkintää
koko	13 merkintää	muu	11 merkintää
kuvat	12 merkintää		

Annetut vaihtoehdot saivat tasaisesti merkintöjä. Eniten suomalaisia seteleitä suosittiin niiden värityksen perusteella; vähiten niiden symboliikan vuoksi. Suomalaiset vastaajat, joita Suomen setelit miellyttivät ulkonäöltään euroja enemmän, kirjoittivat lisäksi muu kohtaan seuraavanlaisia kommentteja Suomen seteleistä: *omat aiheet, tottumus, eivät niin sieluttomia, oma historia, suomalaisuus, periaate, selkeys, tutut suomalaiset henkilöt, kuvaa itsenäisyyttä, tuttu juttu.*

Suomalaiset, jotka preferoivat ulkonäöltään euroseteleitä, perustelivat näkökantaansa antamalla euroseteleiden teemalle 6 merkintää, väreille 5, koolle 4, kuville 5, kuvien symboliikalle 6 ja seteleiden lukumäärälle 1 merkinnän. Muu-kohta ei saanut yhtään merkintää. Annetut vaihtoehdot saivat siten merkintöjä tasaisesti seteleiden lukumäärä ja muu-kohtia lukuun ottamatta.

Euroa ulkonäöltään parempana pitävät espanjalaiset merkitsivät rasteja annettuihin vaihtoehtoihin näin: teema 6, värit 10, koko 3, kuvat 7, symboliikka 6, lukumäärä 2 ja muu kohta ei yhtään rastia. Euroseteleistä pidettiin eniten niiden värien vuoksi; vähiten lukumäärän ja koon vuoksi.

Espanjalaiset, jotka pitivät pesetöjen ulkonäköä euroseteleitä parempana, perustelivat näkemystään antamalla merkintöjä seuraavanlaisesti:

teema	6	symboliikka	8
värit	5	lukumäärä	7
koko	8	muu	4
kuvat	8		

Merkinnät jakaantuivat siten jälleen kerran tasaisesti. Muu-kohdassa vastaajat perustelivat Espanjan seteleiden miellyttävyyttä mm. käytön ja tottumuksen vuoksi.

15. MIELIPIDEKYSelyn LOPPUPÄÄTELMÄT

Tekemäni mielipidekyselyn mukaan suurin osa suomalaisista vastaajista piti euroseteleiden yleisvaikutelmaa tyydyttävän arvoisena. Enemmistö espanjalaisista mielsi euroseteleiden yleisilmeen puolestaan hyväksi. Euroseteleiden värit ja koko kiinnittivät eniten huomiota suomalaisissa vastaajissa; myös espanjalaiset vastaajat kiinnittivät eniten huomiota samoihin seikkoihin. Näin ollen euroseteleiden värit ja koko miellettiin jokseenkin poikkeuksellisiksi, erikoisiksi, erottuviksi. Vaikka Espanjan setelistö on euroseteleiden tapaan dimensionaalisesti kasvava, nimellisarvoiltaan suurimman ja pienimmän eurosetelin koko on kuitenkin poikkeava espanjan pesetoihin verrattuna. Suomessa kaikki setelit ovat samankokoisia, joten euroseteleiden koko on uudentyylinen. Euroseteleiden värien huomiota herättävyyttä voinee perustella mm. euroseteleiden määrällä. Koska seteleitä tulee olemaan kappalemääräisesti enemmän kuin Suomessa tai Espanjassa, euroseteleiden väriskaala on näin kattavampi. Mukana on esimerkiksi keltainen – väri, joka ei esiinny kummankaan maan setelistössä. Suomalaiset kokivat värit espanjalaisia vastaajia hillityimmiksi. Tämä johtunee siitä, että Suomen nykyisen setelistön värimaailma on melkoisen vahva, vahvempi kuin Espanjan pesetoiden (pesetoiden ja markkojen kuvallinen vertailu esiintyy liitteessä 4).

Eniten suomalaisia vastaajia miellytti euroseteleissä niiden kuvat ja värit. Epämiellyttäviksi seikoiksi koettiin Suomessa puolestaan euroseteleiden koko ja värit. Näin ollen euroseteleiden värit koettiin Suomessa ristiriitaisiksi: miltei sama määrä vastaajia piti värejä miellyttävinä tai epämiellyttävinä. Värit lienevätkin yleensä seikka, jossa makuerot selkeimmin heijastuvat. Enemmistö espanjalaisista mielsi euroseteleiden teemaan. Myös symboliikka ja värit koettiin melkoisen miellyttäviksi. Ylivoimaisesti suurin osa espanjalaisista vastaajista piti euroseteleiden kokoa epämiellyttävänä. Koko oli siten seikka, joka koettiin epämieluisaksi niin Suomessa kuin Espanjassa. Euroseteleiden värit saivat vain 5 merkintää Espanjassa euroseteleiden epämiellyttävää seikkaa kysyttäessä. Näin ollen espanjalaiset kokivat värit positiivisemmin kuin suomalaiset.

Euroseteleiden teema sai suhteellisen positiivisen vastaanoton sekä suomalaisilta että espanjalaisilta vastaajilta. Suomalaisista 44 % arvioi euroseteleissä esiintyvän teeman hyväksi; espanjalaisista jopa 76% piti teemaa hyvänä. Myös euroseteleissä esiintyvät arkkitehtoniset elementit miellettiin kuvaamaan hyvin yhteistä eurooppalaista kulttuurihistoriaa. Suomessa 62% ja Espanjassa 76% vastaajista mielsi ikkunoiden, porttikäytävien ja siltojen kuvaavan hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa. Robert Kalina onnistui siten tästä näkökulmasta katsottuna luomaan hyvinkin yhteiseurooppalaisen ilmeen euroseteleiden pinnoille arkkitehtonisten elementtien myötä. Vastajat mielsivät elementtien esittävän yhteiseurooppalaista kulttuurihistoriaa, mutta kysyttäessä mielipidettä siitä, kuvaavatko arkkitehtoniset elementit hyvin omaa, kansallista kulttuuria, mielipide olikin päinvastainen. Jopa 90% suomalaisista vastaajista piti arkkitehtonisia elementtejä sopimattomina kuvaamaan suomalaista kulttuuria. Monet perustelivat kielteistä vastaustaan mm. sillä, ettei eri ajan arkkitehtuuria esiinny Suomessa, vaan paremminkin esim. Keski-Euroopassa. Suomalaiset eivät kokeneet siten euroseteleiden arkkitehtonisia kuvia omikseen. Espanjassa kyllä ja ei -vaihtokohdat saivat tasaisesti ääniä: 54% vastaajan mielestä arkkitehtoniset elementit eivät heijasta espanjalaista kulttuuria, 46% mielestä ne taas heijastelevat omaa, kansallista kulttuuria. Espanjalaisten myönteisempi suhtautuminen johtunee siitä tosiasiasta, että espanjalainen arkkitehtuuri on vanhempaa, joten eri aikakausien arkkitehtoniset elementit kuvaavat Espanjassa esiintyneitä tyyliä.

Eurosetelakilpailun ohjeissa korostettiin kansallisten vinoutumien ehkäisyä euroseteleiden kuvakieltä luotaessa. Tavoitteena oli luoda mahdollisimman yhteiseurooppalainen ilme, joka tyydyttäisi tasapuolisesti eurojäsenmaita. Tämä tehtävä oli vaativa, mutta Robert Kalina onnistui luomaan melko yhteiseurooppalaisen ilmeen seteleidensä pinnalle. Mutta mielestäni kansallisia vinoutumia on lähes mahdotonta välttää, sillä Euroopan eri maissa esiintyvät kulttuurit ovat voineet olla hyvinkin erilaisia. Tämä ilmenee selkeästi esim. arkkitehtuurissa. Eri euromaiden arkkitehtuurityylit ovat voineet erottua näkyvästi toisistaan saman ajallisen periodin aikana. Näin ollen euroseteleissä esiintyvät arkkitehtoniset elementit priorisoivat aina jotain tiettyä kulttuuria, eivätkä suinkaan kaikkia kulttuureita. Euroseteleiden kuvallisessa ilmeessä esiintyy siten väistämättäkin kansallista vinoutumaa. Lisäksi euroseteleiden arkkitehtoniset kuva-aiheet saattavat viitata selvästi joihinkin todellisiin, olemassa oleviin, tietyn maan tiettyihin rakennuskohteisiin, vaikka kuva-aiheiden esikuvallisuus ei saanut olla euroseteliraadin asettamien ohjeiden mukaisesti ilmeistä. Esikuvattomuuden aikaansaaaminen lienee kuitenkin ongelmallista, sillä teeman aikakausien ja tyylien mukaiset oikeaoppiset arkkitehtoniset kuvaelementit vaativat paneutumista olemassa oleviin (tai olemassa olleisiin) rakennuskohteisiin.

Suomalaiset ja espanjalaiset vastaajat vastasivat samankaltaisesti euroseteleiden symboliikkaa koskevaan kysymykseen. Suomalaisista vastaajista 66% ja espanjalaisista sama prosenttimäärä mielsi ikkunoiden, porttikäytävien ja siltojen symboloivan hyvin avoimuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä. Robert Kalina onnistui siten luomaan toimivan symboliikan arkkitehtonisten elementtien myötä. 32% suomalaisista ja 34% espanjalaisista vastasi kysymykseen kielteisesti.

48% suomalaisista vastaajista piti euroseteleiden värimaailmaa tyydyttävänä, 28% huonona ja 24% hyvänä. Euroseteleiden värimaailma miellyttää mielipidetutkimuksen mukaan espanjalaisia enemmän, sillä 54% espanjalaisista vastaajista piti värimaailmaa hyvänä. 26 % mielsi värit tyydyttäväksi ja 20% huonoksi. Suuri osa suomalaisista (46%) piti euroseteleiden värejä hillittyinä. Useat vastaajat mielsivät seteleiden värityksen myös moderniksi ja sopivaksi. Enemmistö espanjalaisista vastaajista (46%) piti euroseteleiden värimaailmaa modernina. Toiseksi suosituimpana adjektiivina euroseteleiden väreille oli Espanjassa iloinen. Värimaailmaa koskevista tuloksista heijastuu selkeästi kansallisten seteleiden vaikutus mielipiteen muodostukseen. Suomen nykyiset setelit ovat värimaailmaltaan melkoisen intensiivisiä, ja suomalaiset kokivat euroseteleiden värityksen laimeammaksi, hillityksi. Espanjan pesetat ovat puolestaan värimaailmaltaan suomalaisia seteleitä hillitympiä, ja suurin osa espanjalaisista pitikin euroseteleiden värejä uudenaikaisina, moderneina.

Kansallisten seteleiden ulkonäköä pidettiin euroseteleitä miellyttävämpänä niin Suomessa kuin Espanjassa. Suomalaisista vastaajista 70% mielestä suomalaiset setelit olivat ulkonäöltään euroseteleitä parempia. 30% vastaajista oli asiasta toista mieltä. Espanjalaisista mielipidekyselyyn osallistujista 58% puolsi kansallisten seteleiden visuaalista ilmettä. 42% oli puolestaan ulkonäköasiassa eurojen kannalla.

16. LOPUKSI

Pro gradu -työni käsitteli ainoastaan euroseteleiden ominaisuuksia; eurokolikot jäivät tutkimukseni ulkopuolelle. Pidin euroseteleiden visuaalisen ilmeen analysointia mielekkäämpänä mm. niissä esiintyvän monipuolisemman värimaailman vuoksi. Eurokolikoiden perusinformaatio on kuitenkin syytä ottaa huomioon. 1.1.2002 otetaan käyttöön kahdeksan eriarvoista metallirahaa: 1, 2, 5, 10, 20 ja 50 senttiä sekä 1 ja 2 euroa. EU-maiden valtiovarainministerit päättivät kolikoiden toisen puolen yhteiseksi, toisen kansalliseksi. Eurokolikoiden yhteistä arvopuolta koskevan suunnittelukilpailun voittajiksi valittiin 36 ehdotuksen joukosta belgialaisen Luc Luycxin kolikkoluonnokset. Hänen euroalueen maita ja EU:n tähtiä kuvaavat kolikot symboloivat Euroopan unionin yhtenäisyyttä. Eurokolikoiden ja -seteleiden symboliikasta löytyy siten yhtäläisyyksiä.

Eurokolikoiden halkaisijat vaihtelevat 16.25 ja 25.25 mm:n välillä ja niiden materiaaleina on käytetty kolikon arvosta riippuen kuparinikkeliä, nikkeliä, uushopeaa, kuparipinnoitettua terästä tai nikkelitöntä metalliseosta. Materiaalin ja koon lisäksi eurokolikoiden ominaisuudet vaihtelevat painon, paksuuden ja värin suhteen. Näin ollen myös eurokolikot saavat seteleiden tapaan persoonallisen, tunnistettavan ilmeen koon ja värityksen suhteen.

Eurokolikoiden toinen puoli on kansallinen. Näin ollen kolikon liikkeellelaskijamaan voi havaita kuvallisten elementtien ja tekstin perusteella. Yhteisenä tekijänä kaikissa eurokolikoiden kansallisissa puolissa on kuitenkin kolikon reunakehällä oleva EU:n tähtikuvio. Eurokolikoiden kansallisen puolen kuvakirjo on laaja: mukaan mahtuu rakennuksia, henkilökuvia, vaakunoita, kasviaiheita, mytologisia hahmoja jne. Kansallisten kolikkopuolten kuvakieli vaihtelee euroalueen maissa identtisyydestä vaihteleviin kuva-aiheisiin. Euroalueen maista vain Italiassa, Itävallassa ja Kreikalla on jokaisen eurokolikon kansallisella puolella oma, erityinen kuvansa. Identtinen kuvakieli esiintyy puolestaan Belgian, Irlannin, Luxemburgin, Alankomaiden ja Portugalin kolikoiden kansallisissa puolissa. Kyseisissä euromaissa jokainen nimellisarvoltaan erisuuruinen kolikko on saanut pinnallensa saman, identtisen kuvan. Myös Suomen kuudessa kolikossa on yhteisenä tekijänä Heikki Häiväojan suunnitteleman mallin mukainen vaakunaleijona. Vain kahdessa Suomen kolikossa on oma kuvansa. Taiteilija Raimo Heino loi Suomen 2 euron kolikon kansalliselle puolelle hillankukkaa esittävän kuvan. 1 euron kolikon lentäviä laulujoutsenia kuvaavan kolikon suunnitteli puolestaan taiteilija Pertti Mäkinen. Suomen kolikoiden kuvakirjo köyhtyy eurokolikoiden myötä. Mielestäni Suomen eurokolikoiden kansallisilla puolilla olisi voinut esiintyä runsaammin suomalaisia kuva-aihetta. Luonto- ja vaakuna-aiheiden lisäksi Suomen kansallisten kolikoiden

kuvakieltä olisi voinut monipuolistaa useammilla suomalaisilla kuva-aiheellisilla aspekteilla. On syytä muistaa, että kolikot toimivat seteleiden tapaan eräänlaisina valtion käyntikortteina, jotka luovat kuva-aiheiden myötä mielikuvaa liikkeellelaskijamaasta.¹⁵³

Eurokolikoiden ja -seteleiden kuvallista ilmettä verrattaessa voi todeta, että kolikoiden yhteisen puolen (etupuoli) ilme on euroseteleiden etusivujen kuvallista asua niukempi, sillä eurokolikoiden yhteisillä puolilla on vain kolme eri kuvaa; euroseteleillä puolestaan seitsemän. Mutta myös kansalliset puolet huomioon ottaen eurokolikoiden kuvakirjo on tietenkin euroseteleiden kuvakirjoa huomattavasti runsaampi. Eurokolikoiden kuvallinen ilme on myös monipuolisempi, sillä niiden kansallisilta puolilta löytyy muitakin kuin euroseteleissä esiintyviä arkkitehtonisia kuva-aiheita. Yksi teema tekee kuitenkin kohteista yhtenäisemmän, eivätkä euroseteleiden eri aikakausien arkkitehtuurityylit ole suinkaan mielenkiinnottomia. Päinvastoin. Robert Kalinan lausetta siteeraten: "eurosetelit ovat kuin pieni taidehistorian kirja."¹⁵⁴

---

¹⁵³ Eurokolikoita koskeva analysointi perustuu Euroopan keskuspankin julkaisemien Eurosetelit ja -metallirahat sekä Kuinka tunnistat eurosetelit ja -kolikot? -esitteiden kuviin ja tekstiin.

¹⁵⁴ Caspar 2001, <http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392> 8.10.2001.

LÄHTEET

SUULLISIA TIETOJA ANTANEET

Bruun, Erik

graafikko, setelisuunnittelija, 1986 setelistön aihepiirikunnan jäsen,
Taideteollisen korkeakoulun kunniatohtori, Helsinki.

Hanka, Heikki

Taidehistorian apulaisprofessori, kirkkotaiteen asiantuntija, Jyväskylän yliopiston
taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos.

Wuorio, Kaj

Setec Oy:n edustaja, 1986 setelisarjan taiteellis-teknisen projektiryhmän puheenjohta-
ja, Vantaa.

KIRJALLISIA TIETOJA ANTANEET

Heinonen, Antti

1986 setelisarjan aihepiiri- ja design-toimikuntien sihteeri, EKP:n setelityöryhmän
jäsen, setelijohtaja, Frankfurt am Main, Saksa.

Antti.Heinonen@ecb.int

Sotamaa, Yrjö

Taideteollisen korkeakoulun rehtori, euroseteliraadin jäsen, Helsinki.

Yrjo.Sotamaa@uiah.fi

PAINETUT LÄHTEET

Alenius, Ele, 1985. Uuteen setelimallistoon. Suomen Pankin henkilöstölehti, Pank-
ko, 1985, n:o 2.

Borchardt, Klaus-Dieter, 2000. Yhteisön oikeuden perusteet. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg.

Enemmistö tyytymätön uusiin seteleihin. Helsingin Sanomat 26.4.1956.

Euro loppusuoralla. Infeuro 1998, n:o 8. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg 1998.

Eurosetelit ja -metallirahat -esite. Euroopan keskuspankki. Frankfurt am Main 1999.

Euro - yhteinen raha. Toimittanut Paavo Peisa. Suomen Pankki. Helsinki 1996.

Euron käyttöönottosuunnitelma 2001/2002. Valtiovarainministeriö. Helsinki 2000.

Heinonen, Antti, 1987. Setelimalliston uusiminen. Numismaatikko 1987, n:o 6.

Heinonen, Antti, 1985. Setelikokoa ei voi muuttaa. Helsingin Sanomat 5.6.1985.

Heinonen, Antti, 1985 a. Uuteen setelimallistoon. Suomen Pankin setelipaino 1885 - 1985. Suomen Pankin setelipaino. Vantaa.

Heinonen, Antti, 1985 b. Uuden setelisarjan suunnittelun vaiheista. Suomen Pankin henkilöstölehti, Pankko, 1985, n:o 2.

Hoffman, Kai, 1985. Taidepainimosta nykyaikaiseksi varmuuspainoksi. Suomen Pankin setelipaino 1885 - 1985. Suomen Pankin setelipaino. Vantaa.

Honour, Hugh & Fleming, John 1992. Suomennettu painos. Otava. Helsinki.

Jotuni, Pertti, 1985. Setelien painatuksen tekniikkaa Suomessa. Suomen Pankin setelipaino 1885 - 1985. Suomen Pankin setelipaino. Vantaa.

Joutsamo, Kari, 1995. EU Maastrichtin jälkeen. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 121/1995. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Helsinki.

Kempainen, Reijo, 1999. Suomi Euroopan unionissa. Eurooppa-tiedotus. Helsinki.

Koivumaa, Katariina, 1999. EU uudelle vuositukselle. Taloustieto Oy. Helsinki.

Kolikkoprinsessat, 1985. Nainenkin jo seteleihin. Helsingin Sanomat 6.6.1985.

Kreikka, Britannia, Tanska ja Ruotsi valmistautuvat Emuun sen ulkopuolelta käsin. Infeuro 1999, n:o 11. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg 1999.

Kuinka tunnistat eurosetelit ja -kolikot? Euro-opas. Suomen Pankki (2001).

Kuka kukin on EMU:ssa? Euroopan unionin toimielinten rooli. Infeuro 1999, n:o 13. Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg 1999.

Lindqvist, Sven E., 1999. Mitä on seteli. Numismaatikko 1999, n:o 1.

Litt. O., 1955. Suomenko rahaa? Helsingin Sanomat 28.9.1955.

Loikkanen, Heikki A. & Vehviläinen, Juha, 1985. Kuka Chydenius? Helsingin Sanomat 25.5.1985.

20 markan setelin ulkoasu muuttuu. Suomen Pankki. 1997.

Monestier, Martin, 1983. Setelit kertovat. Suomen Kuvalehti 1983, n:o 16.

Onko tämä seteliuudistus? Helsingin Sanomat 22.5.1985.

Pevsner, Nikolaus, 1963. Euroopan arkkitehtuurin historia. 7 painoksen mukaan suomentaneet Raija Mattila ja Pekka Suhonen. Otava. Helsinki.

Pownall, Charles, 1998. Milloin saamme euroja lompakkoon? Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimisto. Luxemburg.

Ruonala, Marko, 1996. Euroraha kuvaa tyylisuuntia eri aikakausilta. Helsingin Sanomat 14.12.1996.

Sillanpää, Kari J., 1985. Varmuuspainannan historiaa. Suomen Pankin setelipaino 1885 - 1985. Suomen Pankin setelipaino. Vantaa.

Standard Catalog of World Paper Money. Modern issues 1961 - 2000. Toimittajat Colin R. Bruce II ja Neil Shafer. Krause publications. Iola, USA 2000.

Suurmiehet katoavat seteleistä. Helsingin Sanomat 21.5.1985.

Talvio, Tuukka, 1993. Suomen rahat. Toinen painos. Suomen Pankki. Helsinki.

T.M., 1985. Sekkivihko alkaa kulua. Helsingin Sanomat 1.6.1985.

Toivanen, Liisa, 2001. Erik Bruunin haastattelu Erik Bruun – setelipiirtäjä -näyttelyyn. Moniste.

Valkonen, Markku, 1986. Entistä paremmat tuohet. Helsingin Sanomien kuukausiliite, joulukuu 1986.

Virolainen, Petri, 1997. Eurosetelit. Numismaatikko 1997, n:o 4.

Virolainen, Petri, 1999. Euromaiden rahayksiköiden historiaa. Numismaatikko 1999, n:o 1.

Waris, Klaus, 1977. Markkakin on valuutta. Kirjayhtymä. Helsinki.

INTERNET- LÄHTEET

Annual report 1996. Euroopan keskuspankki.

<http://www.ecb.int/target/bt/p3_02_5.htm> 5.1.2001.

Banknotes. The Bank of Greece. <<http://www.bankofgreece.gr/en/banknotes/>>
10.1.2001.

Caspar, Helmut, 2001. Interview mit Robert Kalina.

<http://www.das-parlament.de/html/suche_anzeigen_text.cfm?ID=6392>.

Description of the selected designs. <<http://www.ecb.de/emi/press04.htm>>
26.9.2000.

Dinand, Jean-Michel, 1996. <http://www.ecu-activities.be/1996_3/dinand.htm>
4.1.2001.

The Euro banknotes and the partially sighted. European Monetary Institute.

<<http://www.ecb.int/emi/press05e.htm>> 3.1.2001.

Eurobarometer. <<http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/eb/eb55/highlights.html>>
5.10.2001.

Eurosetelit: vastauksia yleisimpiin kysymyksiin. Euroopan keskuspankki.
<http://www.ecb.int/change/eurobnfaq_fi.htm> 2.1.2001.

Heinonen, Antti, 1997. Eurosetelit ja -metallirahat.
<<http://www.pankkiyhdistys.fi/tiedostot/setelit.htm>> 3.1.2001.

Hintsanen, Päivi, 2001. Värit. <<http://www.coloria.net/varit.htm>> 11.10.2001.

Historia de la peseta. <<http://www.iespana.es/lapeseta/historia.htm>> 3.8.2001.

Kleiner, Paul, 2001. Interview mit Robert Kalina.
<<http://www2.tagesspiegel.de/archiv/2001/08/31/ak-wi-wi-447866.html>> 8.10.2001.

Kuusterä, Antti. Taloushistoriallinen näkökulma Suomen raha- ja pankkioloihin.
<http://www.eurooppa-tiedotus.fi/suomi/julkaisu/em_2_1.html> 22.6.2001.

Madridin Eurooppa-neuvosto: puheenjohtajan päätelmät. Suunnitelma yhteiseen
rahaan siirtymiseksi. <http://www.europarl.eu.int/summits/mad2_fi.htm> 15.6.2001.

Making Money on the Mac. Apple Media Arts.
<<http://searchpdf.adobe.com/proxies/2/19/33/88.html>> 4.1.2001.

The National Banknotes in the euro area. The Bank of Spain.
<<http://www.bde.es/indicee.htm>> 10.1.2001.

Pelli, Nina. Snellman. Suomen markka.
<<http://kulttuuri.kuopio.fi/museo/snellman/suomenmarkka.htm>> 21.11.2001.

La peseta deja de acunarse despues de 133 años de historia.
<<http://www.estrellaeconomica.com/010620/economia/peseta.htm>> 3.8.2001.

Selection and further development of the euro banknote designs.
<<http://www.ecb.de/emi/press/press05d.htm>> 3.1.2001.

The Sunday Times Business section.

<<http://www.lacnet.org/suntimes/990103/bus3.html>> 22.6.2001.

LIITTEET

LIITE 1. Eurosetelit värikuvina
s. 83

LIITE 2. Suomen nykyisten kansallisten seteleiden kuvat
s. 85

LIITE 3. Suomen markan syntyhistoria
s. 87

LIITE 4. Suomen ja Espanjan nykyisten seteleiden kuvallinen analysointi ja vertailu
s. 89

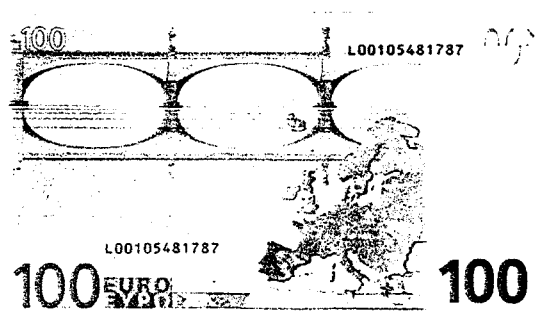
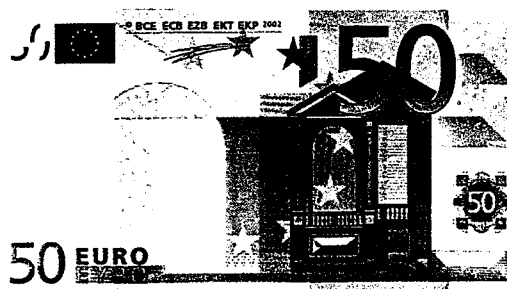
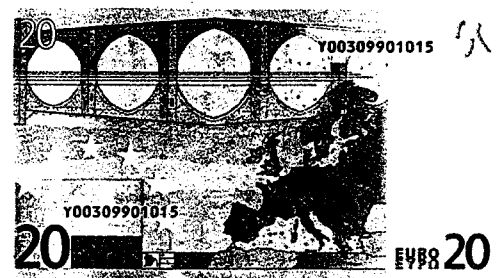
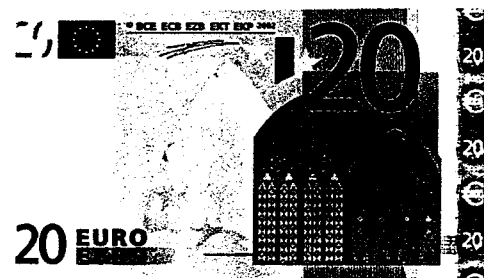
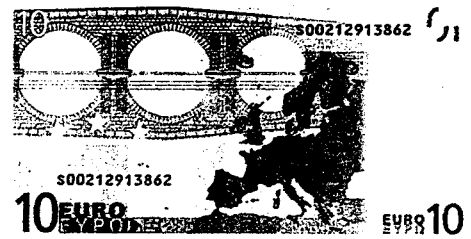
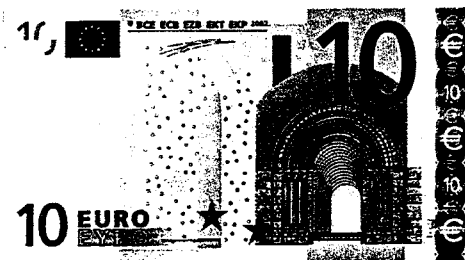
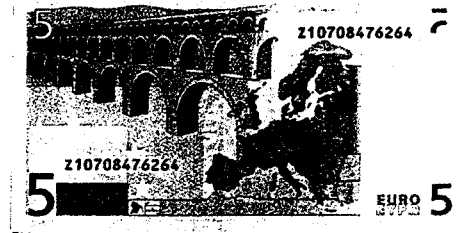
LIITE 5. Suomen nykyisen setelistön aihevalinta ja taiteellinen toteutus
s. 101

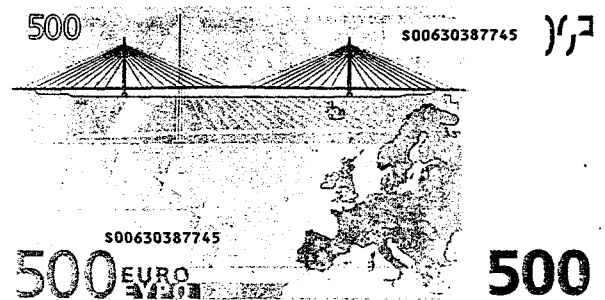
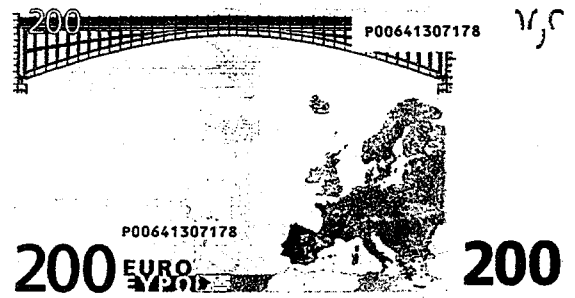
LIITE 6. Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mielipidekyselyn tulokset Suomessa
s. 103

LIITE 7. Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mielipidekyselyn tulokset Espanjassa
s. 112

LIITE 1.

Eurosetelit värikuvina

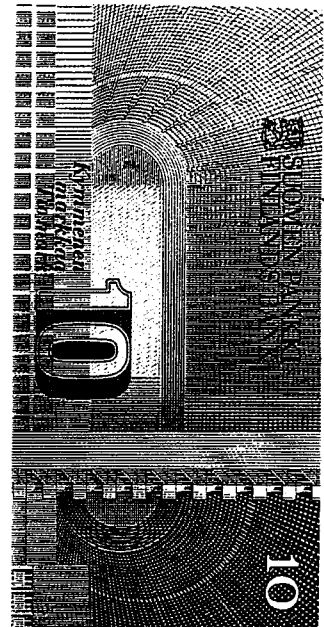
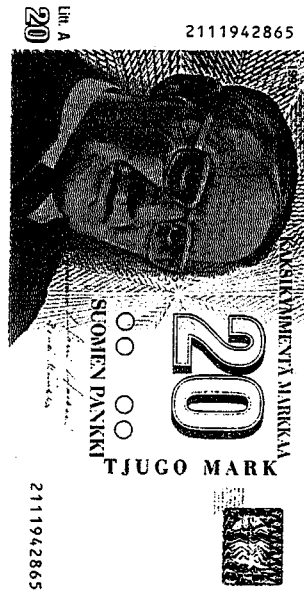
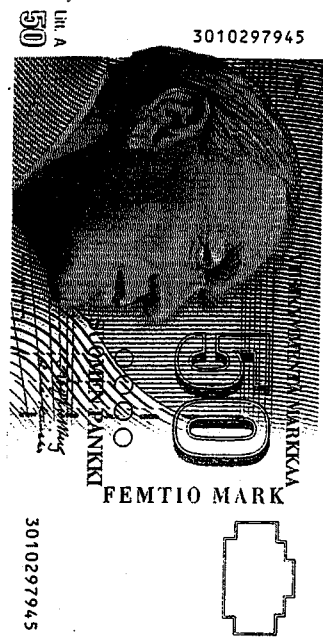

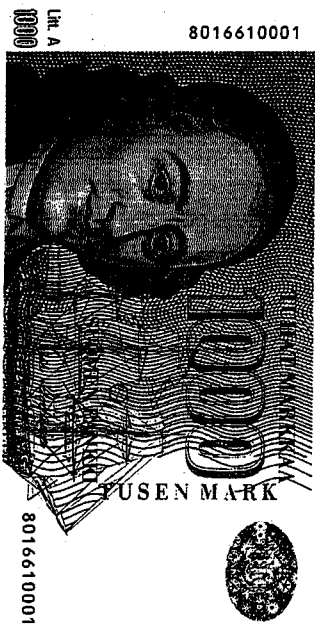
Lähde

Eurosetelit ja kolikot otetaan käyttöön 1.1.2002 -esite. Suomen Pankki 2001.

LIITE 2.

Suomen nykyiset setelit värikuvina

Lähde

Näin tunnistat aidon setelin -esite. Suomen Pankki 1991.

20 markan seteli täydentää setelisarjan -esite. Suomen Pankki 1993.

LIITE 3.

Suomen markan syntyhistoria

Ajatus omasta rahasta syntyi Nikolai I:n hallituskauden lopulla syttyneen Krimin sodan (1853–56) myötä. Turkkia, Englantia ja Ranskaa vastaan käydyn sodan seurauksena Venäjällä luovuttiin hopeakannasta ja laskettiin liikkeeseen runsaasti paperirahaa, joka levisi nopeasti myös Suomeen. Suomen Pankki oli velvollinen lunastamaan myös Venäjän ala-arvoista paperirahaa, ja epävarmuus hallitsi maan rahaoloja.¹⁵⁵

Valtionvarainpäällikkö Fabian Langenskiöldin tavoitteena oli hankkia Suomelle oma, Venäjän rahan arvon vaihteluista riippumaton rahansa. Langenskiöld vaati, että maa saisi painoltaan ja arvoltaan määrätyn hopearahan ainoaksi lailliseksi maksuvälineeksi. Suomen rahanuudistuksen puuhamiehen ideat saivat kannatusta kenraalikuvernööri Bergiltä, joka allekirjoitti yhdessä muiden senaatin jäsenten kanssa esityksen omasta rahasta. Myös Suomen Pankki puolsi rahauudistusta mm. vedoten siihen, että Venäjän rahayksikkö oli liian suuri Suomen oloihin. Oman, pienemmän rahayksikön nimeksi ehdotettiin markkaa, ja sen alayksikön nimeksi penniä. Markan arvo sovittiin neljäsosaksi ruplasta; penni puolestaan sadasosaksi markasta.¹⁵⁶

Ehdotus Suomen rahareformista hyväksyttiin Pietarissa, ja Suomen markka vahvistettiin maan uudeksi rahayksiköksi 4.4.1860 allekirjoitetussa manifestissa.¹⁵⁷ Rahauudistus jäi kuitenkin vain nimelliselle tasolle, sillä periytyihän markka Venäjän ruplasta ollen neljäsosa sen arvosta. Suomen Pankki joutui yhä edelleenkin lunastamaan Venäjän ala-arvoista paperirahaa.¹⁵⁸

Langenskiöld kuoli 1863¹⁵⁹, ja Johan Vilhelm Snellman otti hänen paikkansa Suomen rahareformin jatkajana vaatien paperirahan lunastamisvelvollisuuden lakkauttamista ja metallikantaan siirtymistä. Snellmanin tavoitteet toteutuivat, sillä vuoden 1865 manifestissa markka julistettiin hopearuplan neljäsosaksi. Tämän myötä Suomen Pankin ei tarvinnut enää lunastaa venäläisiä seteleitä. Suomen lailliseksi maksuvälineiksi määrättiin Venäjän hopearupla ja Suomen markka alaosineen. Suomi sai itselleen Venäjän

---

¹⁵⁵ Kerkkonen & Lehtosalo 1967, 436, 446.

¹⁵⁶ Waris 1977, 27.

¹⁵⁷ Sama, 28.

¹⁵⁸ Kuusterä 2001, 1, <http://www.eurooppa-tiedotus.fi/suomi/julkaisu/em_2_1.html> 22.6.2001.

¹⁵⁹ Waris 1977, 28.

rahasta suhteellisen riippumattoman rahansa. Vuoden 1865 rahareformin myötä valtiopäivät otti Suomen Pankin valvontaansa, jolloin se sai merkittävämmän roolin maan rahaolojen hoidossa.¹⁶⁰

Markan täydellinen itsenäistyminen Venäjän ruplasta tapahtui vuonna 1877, jolloin Suomessa siirryttiin kultakantaan Ranskan kultakantajärjestelmämallin mukaisesti. Kultakantaan siirtymisen syynä oli yleismaailmallinen hopean hinnan lasku.¹⁶¹ Suomessa kullasta lyötiin kuitenkin vain muutamia rahoja; liikkeessä oli pääasiassa seteleitä sekä pieniarvoisia hopea- ja kuparirahoja. Suomen rahaolot pysyivät kultakantaan siirtymisen myötä suhteellisen vakaina aina ensimmäiseen maailman sotaan saakka.¹⁶²

Lähteet

Kerkkonen, Veikko & Lehtosalo, Veikko, 1967. Suomen historian osuus, s. 374 - 518. Tiedon portaat 2. WSOY. Porvoo.

Kuusterä, Antti. Taloushistoriallinen näkökulma Suomen raha- ja pankkioloihin. <http://www.eurooppa-tiedotus.fi/suomi/julkaisu/em_2_1.html> 22.6.2001.

Waris, Klaus, 1977. Markkakin on valuutta. Kirjayhtymä. Helsinki.

---

¹⁶⁰ Kerkkonen & Lehtosalo 1967, 446.

¹⁶¹ Kuusterä 2001, 1, <http://www.eurooppa-tiedotus.fi/suomi/julkaisu/em_2_1.html> 22.6.2001.

¹⁶² Kerkkonen & Lehtosalo 1967, 446.

LIITE 4.

Suomen ja Espanjan nykyisten seteleiden kuvallinen analysointi ja vertailu

Suomen setelit

Suomen nykyinen setelisarja laskettiin liikkeelle vuosien 1986–93 aikana. Nimellisarvoiltaan 50, 100 ja 1000 markan setelit tulivat käyttöön vuoden 1986 joulukuussa; 10 ja 500 markan setelit laskettiin liikkeeseen miltei vuotta myöhemmin. Kaikissa setelisarjan seteleissä on kuitenkin vuosimerkintä 1986.

Seteleiden teemaksi valittiin Suomen historian kolme aikakautta: Ruotsin ja Venäjän vallan sekä itsenäisyyden aika. Setelit noudattavat kokojärjestelmää, jossa jokainen seteli on samankokoinen. Suomen seteleiden mitat ovat 142 mm x 69 mm.

Vuonna 1991 kaikkien paitsi 10 markan setelin etusivua jouduttiin uudistaman turvateknisistä syistä. Seteleiden etusivut saivat vasemmanpuoleisen tyhjän kaistaleen alas Litt. A -merkinnän. Jokaisen setelin etusivun kuva-alueen ja oikeanpuoleisen tyhjän "vesileima-alueen" eroa selvennettiin, ja rajakohtaan kirjoitettiin setelin nimellisarvo vertikaalisessa suunnassa ruotsin kielellä. Kunkin setelin tyhjän tilan yläkulmaan sijoitettiin turvamerkintä, joka 50 ja 100 markan setelissä on vaatimattomampi geometrikeyksin rajattu latenttikuva, kun taas nimellisarvoiltaan suurimmat, 500 ja 1000 markkaa, saivat tyhjän tilan yläkulmaansa kimaltelevan heijastuskuvion, kinegrammin. 50 ja 100 markan setelit saivat kuitenkin myös hohtavuutta kiiltävän hologrammilangan myötä. Nimellisarvoltaan suurimpien seteleiden etupinnat saivat tyytyä entiseen muoviseen varmuuslankaan. Vuoden 1991 turvateknisenä lisänä oli myös etusivujen numeraalisten arvomerkintöjen nollien sisäkehien ympärille sijoitetut *SUOMEN PANKKI FINLANDS BANK* -mikrotekstit. Lisäksi tyhjässä tilassa sijaitsevia vesileimoja suurennettiin ja 1000 markan setelin väritystä muutettiin violetimpaan suuntaan. Sokeainmerkit, jotka Suomessa merkitään renkain, siirrettiin setelin etusivun tyhjältä alueelta setelin kuvapinnan arvomerkinnän alapuolelle. Seteleiden takasivut pysyivät muuttumattomina.

10 markan metalliraha laskettiin liikkeelle vuonna 1993. Tämän tarkoituksena oli korvata 10 markan paperinen versio. Nimellisarvoltaan suurempi seteli, 20-markkanen, otettiin käyttöön saman vuoden aikana. Vaikka 10 markan seteli on poistunut käytöstä, se on kuitenkin vielä vuoteen 2003 saakka Suomen laillinen maksuväline. Suomen nykyinen setelisarja koostuu siten kuudesta nimellisarvoltaan erisuuruisesta setelistä.

Tarkastellessani setelisarjan seteleiden yhtäläisyyksiä sekä jokaisen setelin ominaispiirteitä, huomioin seteleiden nykyisen asun, joka on edellä esitetyn mukaisesti peräisin vuodelta 1991 (20-markkanen vuodelta 1993). Suomen seteleiden etusivujen yhteisinä kuvallisina elementteinä ovat kuvapinnan vasemmalle sijoitetut muotokuvat, jotka edustavat historiallisia merkkihenkilöitä. Muotokuvat ovat saaneet Suomen setelisarjassa erittäin keskeisen aseman, eikä etusivuilla ole juuri muita selkeästi erottuvia kuvia muotokuvien rinnalla. Poikkeuksena ovat 20, 500 ja 1000 markan setelit, joiden taustalta hahmottuu jokin tietty kuvio: tähti, kantele ja purjealus. Jokaisen setelin etusivun vasemmassa laidassa on tyhjä suikalemainen tila, johon on sijoitettu numeraalinen arvo- ja Litt.A -merkintä (paitsi 10 mk) sekä vertikaalisesti sijoitettu numerosarja. Varsinaisella kuvapinnalla on muotokuvan lisäksi numeraalinen arvomerkintä, jonka paikka on jokaisessa setelissä samalla kohtaa, suurin piirtein setelin keskipisteen tuntumassa. Arvomerkinnän läpi kulkee pystysuuntaisesti varmuuslanka. Merkinnän yläpuolella on setelin nimellisarvo ilmaistuna tekstuaalisesti; alapuolella ovat SUOMEN PANKKI -teksti, nimikirjoitukset sekä sokeiden renkaat (paitsi 10 mk, jossa renkaat oikeanpuoleisen vesileimatilan kohdalla). Lisäksi kuvapinnan vasempaan ylänurkkaan on merkitty pienin numeroin seteleiden liikkeellelaskuajankohta eli vuosi 1986. Muotokuvan läheisyydessä on myös pieni kirjoitus, joka paljastaa muotokuvassa esiintyvän henkilön nimen sekä hänen elinvuotensa. Jokaisen setelin kuvapinnan taustalla on erilaista viivakuviointia, joka antaa setelin pinnalle eloisuutta.

Etusivun oikeanpuoleinen vesileimatila koostuu kinegrammista/latenttikuvasta (paitsi 10 mk), alhaalle sijoitetusta numeromerkinnästä, poikittaissuuntaisesta ruotsinkielisestä arvomerkinnästä, jonka taustalla kulkee numeraalisesta arvomerkinnästä koostuva palkki (paitsi 10 mk) sekä tietenkin vesileimasta, joka esittää setelin muotokuvan esittämää henkilöä.

Seteleiden takasivuilla on kuvattuna jokin paikka, joka kuvastaa etusivulla esitetyn henkilön historiaa. Neljän setelin takasivulla on kuvattuna rakennus; kahden setelin kuvapinnassa komeilee Suomen luonto. Takasivulla on etusivuja enemmän visuaalista liikehdintää useiden kuvallisten tapausten vuoksi. Setelin pinnalla ei esiinny vain yhtä yksittäistä kuvaa, vaan kokonaisuus koostuu useista osatekijöistä, kuten esimerkiksi linnuista, kasveista, vedestä jne. Takasivujen vasen osa on jätetty puhtaaksi tai siinä on vain himmeää taustakuviointia vesileiman erottamisen vuoksi. Aivan kuva-alueen vasemmalla ylhäällä on Suomen leijonavaakuna sekä Suomen Pankin nimi molemmilla kotimaisilla kielillä ilmaistuna. Pienempinumeraalinen arvomerkintä sijoittuu jokaisessa setelissä takasivun oikeaan ylänurkkaan, kun taas suurempi nimellisarvoa osoittava numerointi on saanut paikakseen keskellä sijaitsevan alalaidan. Suuren arvomerkinnän

vasemmalla puolella on vaakasuuntaisesti sijoitettuna nimellisarvon tekstuaaliset merkinnät sekä suomen että ruotsin kielellä.

Suomen nimellisarvoltaan pienimmän setelin, 10-markkasen, etusivua hallitsee Paavo Nurmen (1897–1973) sivumuotokuva. Tämä lentäväksi suomalaiseksi nimitetty juoksija oli yksi kaikkien aikojen parhaista suomalaisista urheilijoista, joka saavutti vuosien 1920–31 aikana yhdeksän olympiakultamitalia. Paavo Nurmelle luovutettiin Suomen Urheilun suuri ansioristi vuonna 1947, ja kuvanveistäjä Wäinö Aaltonen loi hänen kunniakseen Nurmen juoksijapatsaan Helsingin olympiastadionin edustalle (1924–25).¹⁶³ Muotokuvan takana olevasta viivakuviosta voi erottaa olympiastadionin katsomon ja ratojen muodostamat kehät. Numeraalisen arvomerkin kohdalla on leveämpää viivoitusta, josta voi hahmottaa juoksijaprofiilin.

10 markan setelin takasivulla on kuvattuna vuosien 1940–52 aikana valmistunut Helsingin olympiastadion, jonka arkkitehtonisesta suunnittelusta vastasivat Yrjö Lindegren ja Toivo Jäntti.¹⁶⁴ Rakennus esiintyy setelissä niin ulkoedustalta kuin ylhäältä kuvattuna, jolloin setelin kuvapinnalle avautuu myös stadionin kenttä sekä katsomo. Setelin molempien sivujen väriytyks muodostuu tummansinisestä, siniturkoosista sekä vihreästä. Yleisvaikutelma on kuitenkin hyvin sininen.

Vuonna 1993 lanseerattu 20 markan seteli sai muotokuvahahmokseen Väinö Linnan (1920–1992), jota pidetään yhtenä Suomen kansalliskirjailijoista. Linnan mestariteoksiksi muodostuivat vuonna 1954 ilmestynyt romaani *Tuntematon sotilas* ja 1959–62 syntynyt *Täällä Pohjantähden alla*. Molemmat teokset on käännetty useille kielille ja niistä on tehty lukuisia elokuva- että teatteriversioita. Linna sai akateemikon arvonimen vuonna 1980.¹⁶⁵ Muotokuvan lisäksi etusivun kuvallisena elementtinä voidaan pitää taustalla olevaa, viivoista koostuvaa tähtikuviota pitkine säteineen. Tämä kuvannee Linnan toista merkkiteosta, *Täällä Pohjantähden alla* -romaanina.

Takasivun kuva-aihe on peittänyt koko setelipinnan. Siinä on kuvattuna Väinö Linnan kotikaupungin Tampereen Tammerkosken ympäristön tehdasnäkymä. Kuvassa esiintyvät ruutukehikkoikkunaisten tehdasrakennusten lisäksi aaltoileva koski, kaksi lentävää sorsaa, puun lehvistö sekä kukkakuviainen sillankaide. Lisäksi setelin takasivun keskipisteen ympärillä on viivoista koostuva kehäkuvio.

¹⁶³ Nurmi. Gummeruksen uusi tietosanakirja 3, 1288.

¹⁶⁴ Finland. The Thames and Hudson dictionary of 20 th Century architecture, 100.

¹⁶⁵ Linna. Gummeruksen uusi tietosanakirja 2, 1022.

Vaikka 20 markan seteli otettiin käyttöön muita setelisarjan seteleitä myöhemmin, setelin tyyli on kuitenkin yhtenäinen muiden seteleiden kanssa. Seteli toteutettiin Erik Bruunin luonnosten perusteella.¹⁶⁶ 20-markkasen pääsävyinä ovat vaaleanvihreä, siniharmaa ja turkoosi. Setelin erikoisuutena voidaan pitää etusivun kimaltelevan kinegrammin edustalla olevaa tekstiä, joka on peräisin Väinö Linnan tuotannosta:

HYVÄNTAHTOINEN AURINKO
 KATSELI HEITÄ.
 SE EI MISSÄÄN TAPAUKSESSA
 OLLUT HEILLE VIHAINEN.
 KENTIES TUNSI
 JONKINLAISTA MYÖTÄTUNTOAKIN
 HEITÄ KOHTAAN.
 AIKA VELIKULTIA.

50 markan setelin etusivun muotokuva esittää arkkitehti Alvar Aaltoa (1898–1976), joka klassistisen ja funktionalistisen kauden jälkeen alkoi käyttämään arkkitehtuurissaan omaa, aaltomaista muotokieltään. Alvar Aallon merkittävimmistä rakennuksista mainittakoon Paimion parantola (1929–32), Viipurin kirjasto (1927–35), Säynätsalon kunnantalo (1949–52) ja Finlandia-talo (1967–71).¹⁶⁷ Aalto tuli tunnetuksi arkkitehtuurinsa lisäksi huonekaluistaan, joita erityisesti Artek Oy markkinoi niin Suomen kuin ulkomaidenkin markkinoille. Aallon sivumuotokuvan vierustalla on aaltomainen viivasto, joka kuvaa hänen arkkitehtuurinsa muotokieltä.

Setelin takasivulle on kuvattu Helsingin Töölönlahdella sijaitseva Finlandia-talo, jota pidetään Aallon myöhäistuotannon merkkiteoksena. Tämä 70-luvun alussa valmistunut valkomarmoripintainen rakennus on saanut setelipinnalle seurakseen Töölönlahden vesipintaan heijastuvan peilikuvan, suihkulähteen sekä runsaslehtiset puut ja taustalla hahmottuvan Kansallismuseon. Takasivun vasen reuna on jätetty puhtaaksi n. 3 cm leveydeltä. 50 markan setelin värimaailma koostuu punaruskeasta, keltaisesta ja harmaasta. Yleisvaikutelma on oranssinruskea.

Suomen 100 markan setelin etusivua hallitsee nuoren Jean Sibeliuksen (1865–1957) muotokuva, joka on kuvattu suoraan edestä päin. Sibeliusta pidetään suomalaisen musiikin historian suurimpana ja merkittävämpänä säveltäjänä ja sinfonikkona, jonka

---

¹⁶⁶ Talvio 1993, 165.

¹⁶⁷ Aalto.Gummeruksen uusi tietosanakirja 1, 10.

laajan ja monipuolisen tuotannon päärungon muodostavat hänen vuosien 1899–1924 aikana säveltämänsä 7 sinfoniaa. Muusta tuotannosta mainittakoon esimerkkeinä *Kullervo*-sinfonia, *Finlandia*, *Tapiola* ja *Myrsky*.¹⁶⁸ Muotokuvan taka-alalla on viivastoa, joka ei kuitenkaan muodosta mitään tiettyä kuviota setelin taustalle.

100 markan setelin takasivulla on kuvattuna suomalainen luontomaisema, jossa valkosiipiset joutsenet lentävät kuusipuiden taustoittaman veden yläpuolella. Takasivun vasen reuna on jätetty kolmiomaisesti avoimeksi. Setelin hallitsevina väreinä ovat vihreän eri sävyt sekä harmaa.

Nimellisarvoltaan toiseksi suurimman setelin, 500-markkasen, yleisväritys on oranssin-punainen. Setelin etusivun muotokuva esittää Elias Lönnrotia (1802–84), joka oli suomalaisen kansanrunouden kerääjä ja kielentutkija. Lönnrot keräsi useilta eri puolille Suomea suunnatuilta tutkimusmatkoiltaan materiaalia merkittäviin kansallisiin julkaisuihinsa, joista mainittakoon ennen kaikkea kansalliseepoksemme *Kalevala* (1849) ja *Kanteletar*-kansanrunokokoelma (1840). Lönnrot julkaisi myös teoksia suomalaisista sananlaskuista, arvoituksista ja loitsuista. Elias Lönnrot toimi suomen kielen kehittäjänä myös julkaisemalla ensimmäistä suomenkielistä aikakauslehteä *Mehiläistä*. Lönnrotia pidetään merkittävänä kansallistunteen herättäjänä, suomalaisuuden esi-isänä.¹⁶⁹ Muotokuvan taustalla on Suomen perinnesoitin, kantele.

500 markan setelin takasivu kuvaa Punkaharjun mäntymetsikköä ja vettä, johon aamuaurinko kastaa säteensä. Varhainen aamu kuvaa kansallisuustunteen heräämistä 1800-luvun loppupuolella. Punkaharjun maisemien valintaan lienee vaikuttanut Lönnrotin tekemät aineiston keruumatkat Itä-Suomeen ja Karjalaan Kalevalan toista painosta varten.¹⁷⁰ Takasivun vasen reuna on jätetty puhtaaksi alaosan kellertävää kasvillisuutta lukuun ottamatta.

1000 markan setelin yleisväritys on violetinsininen. Etusivun muotokuvaan on kuvattu Anders Chydenius (1729–1803), joka toimi Ruotsin vallan aikana Suomessa niin pappina, valtiopäivämiehenä kuin taloustieteilijänäkin. Hänen aikaansaannoksiaan on mm. Pohjanlahden kauppapakon murtaminen, jonka seurauksena Oulu, Kokkola, Vaasa ja Pori saivat tapulioikeudet. Anders Chydenius vaikutti myös sensuurin poistamiseen ja uskonnonvapauden edistämiseen. Lisäksi hän julkaisi liberaalisia ajatuksia

---

¹⁶⁸ Sibelius. Gummeruksen uusi tietosanakirja 4, 1682.

¹⁶⁹ Lönnrot. Gummeruksen uusi tietosanakirja 2, 1065.

¹⁷⁰ Talvio 1993, 162.

sisältäviä teoksia.¹⁷¹ Chydeniuksen muotokuvan taustalla on purjealus, joka viittaa Pohjanlahden kauppapakon purkamiseen.

Setelin takasivulla on kuvattuna Suomenlinnan Kustaanmiekan kuninkaanportti. Tämän roomalaista barokkia edustavan rakennelman suunnitteli Carl Hårleman.¹⁷² Kuninkaanportin ohella setelin takasivun kuva-alueella on kuvattuina lainehtiva meri sekä liitelevät lokit.

Espanjan setelit

Vuonna 1992 liikkeellelaskettu Espanjan uusi setelisarja on saksalaisen graafisen suunnittelijan Reinhold Gerstatterin (1945–) käsialaa. Kyseinen suunnittelija on työskennellyt vuodesta 1979 lähtien berliiniläisessä Bundesdruckerei setelipainossa, ja hän on suunnitellut Espanjan setelistön lisäksi mm. Saksan nykyisen setelisarjan, joka lanseerattiin käyttöön vuosien 1989–91 aikana.¹⁷³ Gerstatterin luomien Saksan ja Espanjan setelisarjojen visuaalinen ilme on samankaltainen aina kuva-aiheista, sommittelusta, tyylistä ja sävyistä lähtien. Myös seteleiden koko noudattelee samaa järjestelmää: seteli kasvaa dimensionaalisesti niin pituuden kuin korkeudenkin suhteen nimellisarvon suuretessa.¹⁷⁴ Seteliuudistuksen tarkoituksena oli setelikoon standardointi, ulkoasun modernisointi ja koneellisen käsittelyn mahdollistaminen.¹⁷⁵

Espanjan nykyisessä setelistössä on neljä seteliä, joiden yhteisenä pääteemana on Espanjalaisten tutkimusmatkailijoiden Amerikan mantereen löytöretki. Kuva-aiheiden hallitseva teema oli valittu ennalta Espanjan pankin nimittämässä toimikunnassa.¹⁷⁶ Kaikkien seteleiden etusivuja hallitsevat oikealle sijoitetut henkilökuvat, joiden vasemmalla puolella on karttamainen kehäkuvio, jonka keskivaiheelle sijoittuu pystysuuntaisesti setelin liikkeellelaskuajankohta ja -paikka. Seteleiden etusivujen oikeassa yläreunassa on pienehkö numeraalinen arvomerkitä; suurempi merkitä sijoittuu jokaisessa setelissä kuva-alueen vasempaan alareunaan vertikaalisesti, kuten myös

---

¹⁷¹ Chydenius. Gummeruksen uusi tietosanakirja 1, 271.

¹⁷² Suomenlinna. Gummeruksen uusi tietosanakirja 4, 1776.

¹⁷³ Interview mit Reinhold Gerstetter, 1. <<http://www.bundesdruckerei.de/produkte/3-2-2-2.html>> 15.6.2001.

¹⁷⁴ Standard Catalog of World Paper Money.

¹⁷⁵ Emisión de billetes 1992. (Banco de España julkaisema esite).

¹⁷⁶ Emisión de billetes 1992. (Banco de España julkaisema esite).

arvomerkinnän mukaisesti kulkeva varmuuslanka. Etusivujen kirjaimin ilmaistu nimellis-arvo on sijoitettu kuva-alueen vasempaan ylänurkkaan. Kaikille seteleille on ominaista myös etusivun alavasemmalle sijoitettu geometrinen kuvio sekä muotokuvien oikealle taustalle sijoittuva viistoraitakuvio, joka koostuu suurennuslasein nähtävällä *BANCO DE ESPAÑA* -mikropainatuksesta. Jokaisen setelin etusivun vasenta tyhjää tilaa hallitsevat erilaiset turvatekniset elementit, kuten esimerkiksi vesileima, tähtimäinen täsmäkuvaruusuke, latenttikuvio ja numerosarja. Lisäksi etusivun tyhjässä tilassa esiintyvät *BANCO DE ESPAÑA* -teksti, nimikirjoitukset ja pystyviivoin, kolmioin ja rastein merkityt sokeiden tunnisteet.

Seteleiden takasivut eivät ole yhtä samankaltaisia kuva-aiheiltaan kuin seteleiden etusivut. Kahden setelin takasivua hallitsevat muotokuvat kun taas kaksi muuta seteliä ovat saaneet pääkuvikseen teknisen tutkimuslaitteen merenkulkua varten sekä eräänlaisen ruusukekuvion. Kaikille seteleille yhteisenä takasivujen piirteenä on kuitenkin taustalta hahmottuva ympyräkuvio, joka jää etupuolen versiota epäselvemmäksi. Seteleiden takasivujen yhteisenä piirteenä on myöskin vertikaalinen asettelu, mikä on melko poikkeuksellista seteleissä. Vertikaalisesti katsottuna seteleiden numeraaliset arvomerkinnot sijoittuvat seteleiden takasivuilla vasempaan alakulmaan sekä kuva-alueen oikeaan ylänurkkaan. Kirjaimin ilmaistut nimellis-arvot on sommiteltu kuva-alueen vasempaan ylänurkkaan. Takasivujen tyhjä tila koostuu kolmesta pääelementistä: vesileimasta, *BANCO DE ESPAÑA* -tekstistä sekä täsmäkuvaruusukkeesta.¹⁷⁷

Nimellisarvoltaan pienimmän setelin, 1000 pesetan, etusivua hallitsee Hernando Cortésin (1485–1547) muotokuva. Tämä espanjalainen sotilas nimitettiin vuonna 1522 ”Uuden-Espanjan” kuvernööriksi palkkioksi Meksikon atsteekkien valtakunnan hävittämisestä.¹⁷⁸ Cortésilla on yllään kuvernöörin asu, mutta taustalla olevan karttapallon Meksikon kohdalla on vanha intiaanien sotasymboli. 1000 pesetan toisella sivulla on kuvattuna vertikaalisesti espanjalainen merenkulkija Francisco Pizarro (n. 1478–1541), joka Perun valloituksen jälkeen nimitettiin Perun kenraalikapteeniksi inkaruhtinas Atahualpan vangitsemisen jälkeen. Pizarron toimesta Peru sai pääkaupungikseen Liman, joka toimii yhä edelleen maan pääkaupunkina.¹⁷⁹ Muita nimellisarvoltaan pienimmän setelin takasivun kuvaelementtejä ovat renessanssikirkko, neliapilan

---

¹⁷⁷ Espanjan seteleiden kuvallinen analysointi perustuu Banco de España:n julkaisemaan Emisión de billetes 1992 -esitteeseen.

¹⁷⁸ Cortés. Gummeruksen uusi tietosanakirja 1, 285.

¹⁷⁹ Pizarro. Gummeruksen uusi tietosanakirja 3, 1413.

muotoinen kompassi ja sotamiekka ja -päähine -asetelma.

1000 pesetan koko on 65 mm x 130 mm. Tämän nimellisarvoltaan pienimmän setelin väriytyä muodostuu pääosin tummanvihreästä ja sinivioletista.

Nimellisarvoltaan toiseksi pienin seteli on Espanjan 2000 pesetaa, jonka etusivulla koreilee suurennuslasia, kasvia ja sulkakynää kädessään pitävä Jose Celestino Mutis (1732–1808), joka oli tunnettu espanjalainen kasvitieteilijä. Mutis matkusti 1860-luvulla Etelä-Amerikkaan ja asettui asumaan Bogotaan, jossa hän keräsi lukuisia kasveja. Hän julkaisi teoksia kasvitutkimuksistaan ja oli perustamassa Bogotan kasvitieteellistä tutkimuslaitosta.¹⁸⁰ Setelin etusivun taustalta kuvastuu intiaanisymbolein kuvitettu kartta. Setelin takasivua hallitsee ympyränmuotoinen kukka, jonka sisällä on useita kasveja. Takasivun huomiota herättävänä kuvaelementtinä on lisäksi Bogotan kasvitieteellisen tutkimuslaitoksen uusklassistinen ulkoportaali sekä taustakuviona toimiva puutarhakaava. 2000 pesetaa on kooltaan 68 mm x 138 mm, ja sen pääsävyinä ovat tumma roosa ja oranssi.

5000 pesetan seteli on kooltaan 71 mm x 146 mm. Setelin hallitsevina sävyinä ovat oranssinruskea ja tumma liila. 5000 pesetan etusivun kuva-aiheena on muotokuva, joka esittää löytöretkeilijä Kristoffer Kolumbusta (1451–1506). Kolumbuksen tavoitteena oli löytää suorin meritie Intiaan 1400-luvun lopussa kulkien purjealuksellaan länttä kohti. Hän ei saapunut kuitenkaan laivallaan Intiaan. Espanjan hallitsijaparin Ferdinandin ja Isabellan varustama ja Kolumbuksen johtama laivasto saapui 12.10.1492 Intian sijasta Bahamasaarille. Myöhemmin Kolumbus löysi Kuuban ja Haitin sekä lopulta Amerikan mantereen. Hän ei kuitenkaan saanut koskaan tietää uuden mantereen löydöstään; Kolumbus luuli aina kuolemaansa saakka purjehtineensa Intian niemimaan lähisaarille.¹⁸¹ Kristoffer Kolumbuksen sivustalla olevassa karttapallossa on kuvattuna kaksi purjealusta sekä renessanssipukuinen pariskunta, joka kuvannee Espanjan silloista hallitsijapariskuntaa.

5000 pesetan setelin takasivun hallitsevana kuvaelementtinä on merenkulussa käytettävä astrologinen laite. Takasivun pääkuvan taustakuviona heijastuu haaleampana vanha kuvakartta rakennuksineen ja teksteineen.

---

¹⁸⁰ Mutis. <http://www.slider.com/enc/37000/Mutis_Jose_Celestino.htm> 2.8.2001.

¹⁸¹ Kolumbus. Gummeruksen uusi tietosanakirja 2, 877.

Nimellisarvoltaan suurin espanjalainen seteli on 10 000 pesetan seteli, jonka etusivulla on kuvattuna Espanjan kuningas Juan Carlos I sekä Madridissa sijaitseva *la Casa de América* -rakennus. Setelin takasivun hallitsevina kuvaelementteinä ovat Jorge Juanin (1713–1773) muotokuva, ympyräkuvion sisälle sijoittuvat purjealus ja navigointidiagrammi. Jorge Juan oli espanjalainen tiedemies, joka teki tutkimusretkiä yhdessä Antonio de Ulloan kanssa Etelä-Amerikassa. Espanjaan palattuaan tiedemiehet julkaisivat useita tieteellisiä kirjoja omista havainnoistaan. Myöhemmin Jorge Juan erikoistui laivarakentamiseen, mutta kehitti tämän ohella myös ensimmäisen astrologisen navigointilaitteen sekä julkaisi tutkimuksiaan merenkäynnistä.¹⁸² 10 000 peseta on kooltaan 74 mm X 154 mm, ja sen pääsävyinä ovat siniharmaa, liila ja vaalea oranssi.

VERTAILUA

Suomen ja Espanjan tämänhetkisiä seteleitä verrattaessa huomaa kaksi selvää eroavaisuutta. Suomessa setelisarjan setelimäärä on 6; Espanjan setelisarja koostuu puolestaan vain neljästä nimellisavoltaan erisuuruudesta setelistä. Toisena huomattavana erona voi pitää seteleiden kokojärjestelmää: Suomessa kaikki setelit ovat samankokoisia eli 142 mm x 69 mm ja Espanjan setelistö noudattaa dimensionaalisesti kasvavaa kokojärjestelmää, jolloin seteli kasvaa niin leveyden kuin korkeuden myötä nimellisarvon kasvaessa. Nimellisarvoltaan pienimmän pesetan koko on 65 mm x 130 mm ja suurimman koko 74 mm x 154 mm.

Suomen nykyinen setelistö laskettiin liikkeelle vuosina 1986–87, lukuun ottamatta 20 markan seteliä, joka otettiin käyttöön vasta 1993. Espanjan setelit lanseerattiin vuoden 1992 aikana. Vaikka espanjalaiset setelit ovatkin 90-luvun tuotantoa, niiden saksalainen suunnittelija Reinhold Gerstatter (s. 1945) on suunnitellut ne kuitenkin melko hillitysti, perinteistä setelityyliä kunnioittaen. Monet muut euroalueen 90-luvulla suunnitellut setelit ovat ulkoasuiltaan rohkeampia, vauhdikkaampia, modernimpia. Näistä esimerkkeinä Ranskan, Itävallan, Irlannin ja Alankomaiden setelit. Mutta Suomen seteleihin verrattaessa espanjalaiset pesetat erottuvat modernimmalla ilmeellä mm. runsaamman väriskaalan ja tietynlaisen visuaalisen liikehännän, joka koostuu useista eri kuvaelementeistä ja kuvioista, myötä. Suomen setelit ovat euromaiden nykyisistä seteleistä vanhimpia; suurin osa eri maiden setelistöstä on saanut ilmeensä 90-luvulla. Suomen setelit ovat kuitenkin puhtaan ja ajattoman tyylinsä vuoksi erottuvia ja pystyvät

---

¹⁸² Emisión de billetes 1992. (Banco de España julkaisema esite).

kilpailemaan visuaalisesti euromaiden uudempien seteleiden kanssa. Ikä ei ole ratkaiseva seikka, josta erinomaisena esimerkkinä jo vuonna 1982 liikkeeseen laskettu Alankomaiden 50 guldenin auringonkukketeli, jota voidaan pitää vielä nykyäänkin yhtenä maailman mielenkiintoisimmista seteleistä. 50 guldenia toiminee yhä edelleenkin modernin setelitaiteen esimerkkitapauksena niin värimaailmansa, kuva-aiheiden kuin sommittelunsakin puolesta.

Suomen seteleiden ulkoasu on erittäin puhdas ja selkeä. Seteleiden etusivujen kuvapintaa hallitsee muotokuva, kuten Espanjan seteleissäkin, mutta Suomessa etusivut eivät ole saaneet muita huomattavia kuvaelementtejä kilpailemaan muotokuvan kanssa. Espanjassa muotokuvien rinnalla seteleiden kuvapinnoilta erottuu selvästi karttapallo, erilaisia yksittäisiä visuaalisia objekteja sekä melko voimakasta taustakuviointia. Vaikka yksinkertaisuus on hyvän suunnittelun perusta, liiallinen yksityiskohtien karsiminen voi kuitenkin vähentää kohteen mielenkiintoisuutta.

Sekä Suomen että Espanjan seteleiden etusivujen pääelementtinä on merkkihenkilön muotokuva. Eroina ovat kuitenkin muotokuvien asettelu ja koko. Suomen seteleissä muotokuvat on sijoitettu seteleiden etusivujen vasemmalle puolelle, kun taas Espanjassa muotokuvat ovat asettuneet setelin oikealle puolelle. Suomessa seteleissä esiintyvät muotokuvat ovat suhteellisen samankokoisia ja yhtenäisellä tyyllillä kuvatut. Espanjalaisten muotokuvien koko puolestaan vaihtelee aina puolivartalokuvasta kasvokuvaan, ja hahmojen kuvitustyyli on erilainen. Esimerkiksi nimellisarvoltaan suurimman setelin muotokuva, joka esittää kuningas Juan Carlos I:stä, erottuu selvästi fotografiikkamenetelmänsä vuoksi muista seteleiden piirretyistä muotokuvista.

Eräänä selvänä erottuvana tekijänä Suomen ja Espanjan seteleiden etusivuilla on ns. vesileimatilan sijainti. Suomessa vesileimaa ja muita turvamerkintöjä varten jätetty vapaa tila on sijoitettu etusivun oikeaan reunaan. Espanjan pesetoissa tämä tila on päinvastaisessa suunnassa eli vasemmalla, ja se on myös leveämpi kuin suomalaisissa seteleissä. Mutta toisaalta Suomen markkaseteleihin on jätetty myös vasemmalle valkoinen, suikalemainen tila numerosarjalle, nimellisarvo- ja Litt A. -merkinnälle. Espanjan seteleissä etusivujen kuva-alue on rajattu selvästi vierellä olevasta vesileimatilasta. Suomessa raja on melkoisen himmeä ja liukuva. Tässä yhteydessä pidän mielenkiintoisena huomauttaa, että aina vesileimatilan ei tarvitse sijoittua joko setelin oikeaan tai vasempaan sivuun, kuten perinteisesti, vaan se voi sijaita myös kuva-alueen keskivaiheen tuntumassa, kuten Belgian nykyisessä setelisarjassa.

Seteleiden etusivujen selvästi erottuvana seikkana on myös suurikokoisimman nume-

raalisen arvomerkinän sijainti. Suomessa setelin arvo on merkitty numeroin selvästi etusivun keskivaiheelle ylhäälle vaakatasossa. Espanjan seteleissä kyseinen merkki on pystytasossa, ja se on sijoitettu kuva-alueen vasempaan alanurkkaan.

Markkojen ja pesetojen takasivujen selvänä eroavaisuutena on erisuuntainen sommitelu. Espanjan seteleiden takasivujen kuva-aiheet on sommiteltu pystysuuntaisesti, kun taas Suomen seteleiden rakennus- tai maisemakuvat ovat perinteiseen tapaan vaakatasossa. Toisena erottavana seikkana on kuva-aiheen yhtenäisyys. Suomen seteleiden takasivujen kuva-alueet ovat kuin pienoismaisematauluja. Espanjan seteleiden takasivuilla esiintyy useita erillisiä elementtejä, mikä tekee kuva-alasta melko pirstaleisen, sekavan. Suomi on euroalueen maista ainoa maa, jonka seteleiden takasivun kuva-alueen tavoitteena on yksi kokonaisuus ja maalauksellisuus. Tämä on yhtenä osatekijänä suomalaisten seteleiden selkeään kieleen.

Myös Espanjan seteleiden takasivujen kuvatilaa ja vesileimatilan raja on selvä. Suomessa raja on vielä häivytympi kuin seteleiden etusivuilla. Seteleiden varmuustekijöistä voisi huomauttaa sen verran, että Suomessa ne ovat melko piilotellusti esillä espanjalaisiin seteleihin verrattuna. Etenkin Espanjan kaikkien seteleiden sekä etu- että takasivuilla kuva-alueen ja vesileimatilan rajakohdassa esiintyvät täsmäkuvaruusukkeet vaikuttavat häiritsevästi tekijöiltä seteleiden visuaalisessa ilmeessä. Myös nimikirjoitusten ja sokeiden merkinnät voisivat olla muualla kuin puhtaassa vesileimatilassa, jolloin ne erottuvat liian selkeästi. Suomessa nämä tekijät on ikään kuin piilotettu seteleiden etusivujen kuvapinnoille.

Vaikka Espanjan setelit ovat suomalaisia seteleitä nuorempia, niiden värit eivät ole kuitenkaan huomattavan erilaisia etenkin voimakkuuden näkökannalta. Espanjan seteleiden päävärityys koostuu useista eri sävyistä, jopa suuresti toisistaan poikkeavistakin. Yleisvärityksestä poikkeavia sävyjä on käytetty etenkin muotokuvien taustalla olevan maapallon korostamisessa, mutta kokonaisuudessa nämä sävyt kuitenkin ikään kuin sekoittuvat muodostaen samalla setelille tietyn yleisvärin. Useiden sävyjen yhdistely vaikuttaa yleisvärin intensiivisyyteen laimentamalla sitä. Suomen seteleissä yleisvärin muodostavat sävyt ovat melko lähellä toisiaan ja sulautuvat helposti yhdeksi pääväriksi. Muotokuvat ovat sävytetty jollakin tummalla, taustasta erottuvalla sävyllä, kuten tummansinisellä, harmaalla, tummanvihreällä. Espanjassa muotokuvat ovat saaneet hieman taustaa tummemman, mutta kuitenkin sitä lähellä olevan sävyn. Suomen seteleiden pinnalla esiintyvät värit ovat melko murrettuja, lukuun ottamatta Paavo Nurmen 10 markan seteliä, joka on rohkean sininen. Espanjan setelit eivät ole myöskään kovin intensiivisiä väritykseltään, mutta ne eivät ole hillittyjä perinteisessä

mielessä, sillä setelipinnoilla esiintyy hyvinkin imeliä 90-luvun muotivärejä.

Lähteet

Emisión de billetes 1992. Banco de España. 1992.

Gummeruksen uusi tietosanakirja, 1987. Päätoimittaja Jorma O. Tiainen. Gummerus. Jyväskylä.

Interview mit Reinhold Gerstetter. <<http://www.bundesdruckerei.de/produkte/3-2-2-2.html>> 15.6.2001.

Kuinka tunnistat eurosetelit ja -kolikot? Euro-opas -esite. Suomen Pankki (2001).

Mutis. <http://www.slider.com/enc/37000/Mutis_Jose_Celestino.htm> 2.8.2001.

Standard Catalog of World Paper Money. Modern issues 1961 - 2000. Toimittajat Colin R. Bruce II ja Neil Shafer. Krause publications. Iola, USA 2000.

Talvio, Tuukka, 1993. Suomen rahat. Toinen painos. Suomen Pankki. Helsinki.

The Thames and Hudson Dictionary of 20th -Century Architecture, 1996. Finland. Lontoo.

LIITE 5.

Suomen nykyisen setelistön aihevalinta ja taiteellinen toteutus

Suomessa vuoden 1986 setelisarjan aiheet annettiin erityisen asiantuntijoista koostuvan toimikunnan tehtäväksi. Vuonna 1981 perustettuun aihepiiritoimikuntaan kuuluivat puheenjohtaja Ele Aleniuksen lisäksi jäsenenä Suomen ja Skandinavian historian professori Yrjö Blomstedt, setelipainon toimitusjohtaja Tor-Leif Huggare, taidehistorioitsija Aimo Reitala sekä Kansallismuseon rahakammion intendentti Pekka Sarvas sekä sihteerinä toiminut Antti Heinonen. Myöhemmin myös taiteilijat Erik Bruun sekä Pentti Kaskipuro kutsuttiin aihepiiritoimikunnan jäseniksi.¹⁸³ Vuoden 1986 setelisarjan aihevaihtoehtoina olivat mm. seuraavat teemat: historialliset aikakaudet, kulttuurihenkilöt, valtiomiehet, kaupunkikulttuuri, elinkeinot ja niiden harjoittajat sekä vanhat nähtävyydet. Abstraktit teemat suljettiin aihevaihtoehtoista pois niiden vaikean tunnistettavuuden vuoksi. Aiheiden helppoa tunnistettavuutta pidetään tärkeänä tekijänä väärennösten ehkäisemisessä.¹⁸⁴ Aihepiiritoimikunta päätyi puoltamaan vuoden 1986 setelisarjan pääteemaksi historiallisia aikakausia merkkihenkilöineen. Henkilökuvat haluttiin sisällyttää seteleiden helpomman tunnistettavuuden vuoksi. Toimikunta piti valitsemaansa Suomen kolmen historiallisen aikakauden teemaa hyvänä mm. sen mahdollistavien vaihtelevien kuva-aiheiden vuoksi. Setelitaiteilijan taiteellista vapautta rajoitettiin kuitenkin valmiiksi ehdotettujen seteleiden etusivujen merkkihenkilöiden ja takasivujen motiivien ennaltamääräämisellä.¹⁸⁵ Kun toimikunta oli tehnyt lopulliset päätöksensä seteleiden aiheista, siitä muodostettiin design-toimikunta, johon myös professori Lauri Ahlgren ja setelipainon tuotantojohtaja Heikki Taipale osallistuivat. Erik Bruun jätti toimikunnan jäsenen tehtävät osallistuessaan seteleiden suunnittelukilpailuun.¹⁸⁶

Vuoden 1986 setelisarjan suunnittelukilpailu ei ollut avoin, vaan kilpailuun kutsuttiin setelipainon taiteilijat Torsten Ekström, Paavo Huovinen, Eeva Oivo, Pentti Rahikainen ja Pirkko Vahtero sekä setelipainon ulkopuolelta graafikko Erik Bruun.¹⁸⁷ Kaksivaiheiseen kilpailuun sisältyivät luonnos- ja kehittälyvaiheet. Designtoimikunta valitsi ensimmäisen vaiheen voittajaksi Torsten Ekströmin tekemät ehdotukset, jotka

---

¹⁸³ Heinonen 1985 a, 224.

¹⁸⁴ Heinonen 1985 a, 225.

¹⁸⁵ Heinonen 1985 a, 226.

¹⁸⁶ Heinonen 1985 a, 224.

¹⁸⁷ Heinonen 1985 a, 226.

sittemmin toimivat toisen, kehittelyvaiheen pohjalla. Kilpailuun osallistuvat taiteilijat tekivät kukin toiseen vaiheeseen ehdotuksensa Ekströmin luonnosten pohjalta. Torsten Ekströmin ehdotuksia pidettiin myös toisen eli kehittelyvaiheen parhaimpina. Vuoden 1986 setelisarjan uusiminen päätettiin tehdä Ekströmin luonnosten pohjalta.¹⁸⁸ Yksityiskohtaista setelisuunnittelua varten perustettiin projektiryhmä, joka otti vastuun seteleiden taiteellisesta ja painoteknisestä suunnittelusta. Ryhmää johti setelipainon faktori Kaj Wuorio; jäseninä olivat Torsten Ekström, Pentti Rahikainen ja taidegraafikko Erik Bruun. Koska seteleiden suunnittelu on useiden vuosien projekti, ryhmän yhteistyökyky testattiin konsulttitoimistossa.¹⁸⁹ Työryhmä jakoi mm. tehtävät siten, että Torsten Ekström vastasi lähinnä seteleiden etusivujen ja Erik Bruun takasivujen yksityiskohtaisesta taiteellisesta toteutuksesta. Bruun vastasi itsenäisesti sekä 1000 markan että myöhemmin liikkeelle lasketun 20 markkasen typografisesta ilmeestä.¹⁹⁰ Pentti Rahikaisen vastuualueena olivat seteleiden turvallisuuteen liittyvät taiteelliset yksityiskohdat. Kaj Wuorio toimi asiantuntijana painoteknisissä kysymyksissä. Lisäksi seteleiden lopulliseen hiomiseen osallistuivat ryhmän ulkopuolisina jäseninä Eeva Oivo, joka osallistui muotokuvien piirtämiseen ja Paavo Huovinen, jonka vastuualueena olivat vesileimojen muotoilut.¹⁹¹

Lähteet

Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

Heinonen, Antti, 1985 a. Uuteen setelimallistoon. Suomen Pankin setelipaino 1885 - 1985. Suomen Pankin setelipaino. Vantaa.

Heinonen, Antti, 1987. Setelimalliston uusiminen. Numismaatikko 1987, n:o 6.

Valkonen, Markku, 1986. Entistä paremmat tuohet. Helsingin Sanomien kuukausiliite, joulukuu 1986.

---

¹⁸⁸ Heinonen 1985 a, 227.

¹⁸⁹ Valkonen 1986, 4.

¹⁹⁰ Erik Bruunin haastattelu 21.8.2001.

¹⁹¹ Heinonen 1987, 195.

LIITE 6.**Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mielipidekyselyn tulokset Suomessa****1. Mitä mieltä olet euroseteleiden visuaalisesta yleisvaikutelmasta?**

hyvä	tydyttävä	huono
16	28	6
32%	56%	12%

2. Mihin seikkaan kiinnität eniten huomiota euroseteleissä?**Miksi?**

Värit. Uudet, silmä ei tottunut.

Koko. 500 suurikokoinen.

Värit. Liian vaaleat.

Kuvat. Epäselviä, levottomia.

Väriin, jotta voisin erottaa rahan arvon.

Väri. Jottei sotkeudu keskenään.

Koko. Eri kokoja.

Kuviin (arkkitehtuuria). Poikkeaa niin paljon nykyisistä seteleistä.

Koko. 500 seteli aivan liian iso.

Värit. Voisi ehkä olla näkyvämmät värit.

Numeroiden kokoon. Väärinkäsitysten välttämiseksi.

Väreihin. Ettei sekoita seteleitä toisiinsa.

Eriäinen koko.

Värit. Setelin arvo saisi erottua paremmin.

Värit ja kokoerot. Sattui silmään.

Setelin suuruuteen.

Ulkonäkö yleensä. Kivannäköiset setelit ovat positiivisia.

Koko. Erikokoisia.

Kuviin.

Väriin. Kirkkaus.

Värit. Murrettu värit.

Kuvaan. Ei ole henkilöitä.

Plaisut värit, epäselvät kuvat, vaikeus erottaa toisistaan.

Vaalea väri + kaikki samannäköisiä. Seteleitä ei erota helposti toisistaan, eriarvoiset ovat samannäköisiä.

Näyttää venäläisiltä.

Liian monta seteliä.

Haaleita, lattean näköisiä. Ei herkullisia, ei tärppää!

Haaleat värit, pastelliäklöä. Liian simpellit, lähes geometriset kuviot.

Koko. Rahapussin vaihto?
 Ajan mukaiset värit.
 Kokoon. Lompakon osto.
 Värit ja koko. Suurimmat erot markan seteleihin.
 Väreihin. Värit ovat voimakkaat.
 Hailakat värit.
 Väreihin. Värytys on erottuva.
 Kappalemäärään.
 Kokoon. Koska ne on kaikki erikokoisia.
 Kokoon. 500 euron seteli on niin suuri.
 Värit. Pirstävät ulkonäköä.
 Kuvaan. Historiallinen tausta.
 Värit. Suomalaisen makuun aika makeita.
 Kokoon. Huomaa hyvin.
 Erilaisten lautapeliä. Leikkirahat tulevat väistämättä mieleen.
 Koko. Erikoisuus ei miellytä.
 Väreihin. Se vain sattui pistämään silmään ensimmäisenä.
 Kuviin. Poikkeavat entisten seteleiden kuvista.
 (4 tyhjää kohtaa).

3. Mitkä seikat miellyttävät sinua euroseteleissä? Voit valita yhden tai useamman.

Euroopan aikakaudet ja tyylit -teema	12	24%
värit	17	34%
koko	8	16%
kuvat	20	40%
symboliikka	5	10%
lukumäärä	4	8%
muu?	5	10%

ei mikään 4, 20 euron setelin väri miellyttää

Miksi?

Rauhallinen (värit).
 Erilaiset kuin nykyisessä rahassa (kuvat).
 Poikkeavat niin paljon nykyisistä seteleistä (kuvat).
 Setelit ovat taiteellisia (kuvat).
 Vaikuttavat oikein ymmärtämiseen (värit, koko).
 Historia sopii seteleihin (teema, kuvat).
 Setelien kokoero. Näkövammaisten helpompi käyttää! (teema, värit, muu)

Onhan ne EU-rahoja (teema).

Arkkitehtuuri miellyttää, kartat ei niinkään (värit, kuvat).

Uutta ja erilaista, vaihtelua (koko).

Asteittainen siirtyminen (antiikki - pienin seteli, nykyaika - suurin seteli), mutta melkoisen teknokraattista (kuvat).

Ei mikään. Koko symboliikka on etovaa, persoonatonta, paletista lähtien.

20 euron väri miellyttää (muu).

Värit voimakkaat (värit).

Ovat värikkäitä ja erikokoisia (värit, koko, lukumäärä).

Vaihtelua vanhoihin verrattuna (värit, koko).

B-puolen yhtenäinen silta-idea (kuvat, lukumäärä).

Erottuvat hyvin (koko, kuvat).

4. Mitkä seikat EIVÄT miellytä sinua euroseteleissä? Voit valita yhden tai useamman.

Euroopan aikakaudet ja tyyli -teema	6	12%
värit	18	36%
koko	23	46%
kuvat	5	10%
symboliikka	8	16%
lukumäärä	13	26%
muu?	3	6%

Miksi?

Hailakat (värit).

Hailakat (värit).

Pienin seteli liian pieni, suuri koko liian suuri (koko).

Isot setelit liian suuria (koko).

Isoimmat liian isoja (koko).

Vaikuttavat tällä hetkellä liian pieniltä (koko, lukumäärä).

Koko on liian iso ajatellen nykyaikaa (koko, lukumäärä).

Eivät välttämättä yhteisiä kaikissa euro-maissa (teema, kuvat).

Olisi parempi, että setelit samankokoisia (käytännöllisempi) (koko, lukumäärä).

Suurien setelien koko ehkä liian iso. Numerot eri värillä kuin tausta. (värit, koko).

Joudun hommaamaan uuden lompakon (koko).

Liian paljon seteleitä (lukumäärä).

Aika paljon seteleitä nykyiseen verrattuna (lukumäärä).

Haaleat värit (värit).

Epäselviä, vaikea erottaa toisistaan (muu).

Erikokoisia seteleitä. Onko järkee vai ei? (mikään ei miellytä).

Ei kuvasta Suomea millään lailla (teema, symboliikka).
 Eri aikakaudet eivät ainakaan maallikolle aukea (teema); näyttävät samanlaisilta (värit)! En kannata EU:ta (symboliikka).
 Himmeät värit.
 Haaleat värit.
 Miksi koon pitää vaihdella? Ehkä tottumattomuutta (koko).
 Hailakat (värit) ja lukumäärän takia oltava tarkka samankalt. vuoksi (värit, lukumäärä).
 Saisivat olla samankokoisia (koko).
 Liian monta (lukumäärä).
 En kiinnitä huomioo (kuvat).
 Ei kiinnostosta (symboliikka).
 Liian sekavaa sekoitella uutta ja vanhaa (teema).
 Seteleistä puuttuu kansallinen erilaisuus, kolikoissa hyvä idea (muu, värit, koko).
 Liian värikkäitä (värit).
 Ei ole mitään, mikä ei miellyttäisi (muu).
 Hailakoita, ei miun makuuni (värit).

5. Mitä mieltä olet Euroopan aikakaudet ja tyyli -teemasta?

hyvä	tydyttävä	huono
22	21	7
44%	42%	14%

6. Kuvaavatko seteleiden arkkitehtoniset elementit (ikkunat, porttikäytävät, sillat) mielestäsi hyvin Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa?

kyllä	ei	EOS
31	17	2
62%	34%	4%

Miksi?

KYLLÄ

Tuntuivat tavallisen tutuilta.

Aika hyvin yleistettävissä kaikkiin euro-maihin.

Eri aikakausien arkkitehtuurista saa hyvän yleiskatsauksen.

Kuvattu esim. kirkkoja, jotka olivat hyvin merkittäviä.

Yhdistyy vanha ja uusi.

Osittain. Keski-eurooppalaista erkkitehtuuria.

Ne kuvaavat tyyliä juttoman yläluokan kuvaa tästä oletetusta yhteisyydestä.

Historialliset kuvat kertovat Euroopan vanhasta kulttuurista.

Ne yhdistävät hyvin.

Sopivat hyvin teemaan.

EI

Euroopassa sodittu iät ajat.

Ei kuvaa suomalaista kulttuurihistoriaa.

Elementit ovat hieman turhan symbolisia, henkilö kuvat olisivat parempia.

Eipä ole paljon Suomessa. Paremmin Keski-Euroopan arkkitehtuuria.

Keski- ja etelä-eurooppalaista.

Näillä rahoilla ei oo mitään tekemistä suomalaisuuden kanssa.

Jos et olisi kertonut, että ne kuvaavat Euroopan yhteistä kulttuurihistoriaa, en olisi sitä tiennyt.

Laajaa aluetta ei voi kuvata parilla kuvalla.

Ei kiinnitä huomioo.

Ei niihin kiinnitä huomiota.

Ominaisia vain joillekin alueille.

Ei hyvin, mutta yhtenäinen linja silti hyvä.

Näin suomalaisena en voi puhua yhteisestä kulttuurihistoriasta. Omamme on paljon nuorempaa kuin esim. Välimeren maissa (niissä, jotka eurooppaan kuuluvat).

7. Kuvaavatko kyseiset elementit hyvin suomalaista kulttuuria?

kyllä	ei
5	45
10%	90%

Miksi?

KYLLÄ

Suomalaisia piirteitä.

EI

Ei suomalaista.

Ne kuvaavat enemmän koko maailman kulttuuria tai en minä tiedä?!

Niissä ei ole mitään suomalaisuuteen viittaavaa.

Kovin Keski-Eurooppa -keskeistä.

Kuvat eivät kerro Suomen historiasta.

Ei suomalaisia rakennuksia.

Koska Suomessa ei ole hienoja siltoja yms.

Suomessa ei ole siltoja.

Tulee mieleen vain eduskuntatalon pilarit.

En tunnista seteleistä suomalaista kulttuuria.
 Rakennustyylit ja rakennukset lähinnä keskieurooppalaista tyyliä.
 Ei esiinny Suomessa.
 Ei suomalaisia rakennustyyppejä.
 Missäs on luonto, kaiken inhimillisen vastakohta, itse todellisuus? Miksi niin persoonattomia?
 No ei tietenkään. Kyseessä on yhteinen raha, joka ei tee historiaa yhteiseksi.
 Eipä tule Suomi mieleen noista kuvista.
 Ei ole suomalaista rakennussymbolia.
 Ei vaikuta suomalaisilta näkymiltä.
 Eurooppalaisuus kyllä yleensä, mutta ei välttämättä just Suomen.
 EU:n kartassa Suomi sentään näkyy.
 Kuvat liittyvät enemmän Keski-Eurooppaan.
 Eivät liity kuitenkaan kovin hyvin suomalaiseen kulttuurihistoriaan.
 Suomen arkkitehtuuri hieman nuorempaa kuin esim. Keski-Euroopan.
 Antiikin ajan rakennukset aika vähissä.
 Eipä paljon näy suomalaisuutta!
 Kaariholvit harvinaisia Suomessa.
 Ei oo pärekattoo missään.
 Koko Suomessa vaatimaton arkkitehtuuri = vain kaupungeissa.
 Enemmän etelämaalaisia. Olisiko 500 euroa lähinnä suomalaisuutta...
 Tyyli ei FIN. Ei esim. suomalaisia puusilloja.

8. Symboloivatko arkkitehtoniset elementit (ikkunat, porttikäytävät, sillat) mielestäsi hyvin avoimuutta ja yhteisöllisyyttä Euroopassa sekä yhteistyötä niin EU-maiden kuin EU:n ja muun maailmankin välillä?

kyllä	ei	EOS
33	16	1
66%	32%	2%

9. Mitä mieltä olet euroseteleiden värimaailmasta?

hyvä	tydyttävä	huono
12	24	14
24%	48%	28%

10. Mitkä adjektiivit kuvaavat mielestäsi hyvin euroseteleiden värejä? Voit valita yhden tai useamman.

voimakas	8
harmoninen	10
iloinen	8
hillitty	23
harmoniton	5
surullinen	4
humoristinen	1
perinteinen	2
sopiva	12
vakava	7
moderni	14
sopimaton	2

? Äitelä, haalea, heikko, naisellinen, liikaa tyhjää tilaa, mitätön, liian perusvärejä, kylmät, ironinen, värisävyt lähellä toisiaan, voimattomat värit laajasta skaalasta huolimatta, hailakka,

11. Mitä mieltä olet euroseteleiden sommittelusta?

hyvä	tydyttävä	huono
16	31	3
32%	62%	6%

12. Suhtaudutko myönteisesti euroon?

kyllä	en
24	26
48%	52%

13. Kumpi valuutta miellyttää sinua ulkonäöltään enemmän (setelit)?

euro	Suomen markka
15	35
30%	70%

14. Miksi? Mitkä ulkonäölliset seikat miellyttävät eniten valitsemassasi valuutassa?

euro

teema	6
värit	5
koko	4
kuvat	5
symboliikka	6
lukumäärä	1
muu?	-

markka

teema	13
värit	17
koko	13
kuvat	12
symboliikka	9
lukumäärä	11

muu?

Omat aiheet, tottumus, eivät niin sieluttomia, oma historia, suomalaisuus, tottumus, periaate, selkeys, tutut suomalaiset henkilöt, kuvaa itsenäisyyttä, tuttu juttu.

MUUT KOMMENTIT

Ei vielä tiedä eurosta, ennen kuin joutuu taistelemaan... ois saanut olla entisellään.

Euroissa numerot selvästi.

Eurot eivät rahannäköisiä, mutta hologrammit tuonevat rahamaisuutta. Valkoista liikaa. Haittaa silloin, kun setelit tukossa ja pitää reunoja selaamalla valita oikea. Väri auttaisi. Setelin pitäisi olla "väritetty" taideteos, loppuun asti tehty kuin öljymaalauks. Ei valkoista, keskeneräinen vaikutelma.

TAUSTATIEDOT

Sukupuoli	mies	nainen	
	23	27	
	46%	54%	

Ikä	naiset	miehet	yht.
	alle 20	5	3
20-29	7	9	16
30-39	6	4	10
40-49	4	5	9
50-59	3	1	4
60-69	2	1	3

LIITE 7.**Euroseteleiden visuaalista ilmettä koskevan mielipidekyselyn tulokset Espanjassa****1. ¿Qué piensas del aspecto visual (la impresión general)?**

Bueno	regular	malo
29	18	3
58%	36%	6%

2. ¿Qué es lo que más te llama la atención? ¿Por que?

El diseño. Toda arquitectura, que identifique con algo concreto, me suena a construcción

El tamaño pegueño de los billetes.

El tamaño. Demasiado grandes.

El tamaño. Muy grande.

El tamaño. Muy grandes.

Los colores. Demasiado informales.

Los colores. Son muy variados.

El colorido. Es muy vistoso.

La variedad. Son demasiados las monedas.

El color, tamaño.

El tamaño. De mas difícil manejo.

El color. Ayudan a distinguirlos a simple vista.

El colorido. Porque es diferente al de las pesetas.

El tamaño. Demasiado grandes.

Colore. Llamativo y alegre.

Las ilustraciones. Son un poco diferentes a las de la peseta.

Los colores claros. Porque son mucho mas claros.

Las imagenes. Porque le hecharon mucha imaginación.

Los dibujos. Porque no estoy acostumbrado.

Color. Muy llamativo.

La desinformación de la gente. Por no ser conscientes del cambio que viene (pta - euro)

El color. Son muy llamativos.

El color de los billetes. Porque los hay de todos los colores.

El tamaño de los billetes. Porque son bastante más grandes que las pesetas.

Van ser difíciles. De reconocer al principio.

Distintos valores. Es un numero elejado de distintos billetes.

Los colores. Por su variedad.

Lanquedad. Falta de familiarización con la moneda.

Monumentos. Todo se basa en arquitectura.

Color. Tiene poco brillo.

Que sean tantos billetes. Incomodidad practica.
 La cantidad de dinero. Porque un billete de 500 euros equivale a demasiados pesetas.
 Los colores chillas. Porque son chillones.
 El diseño. Porque es sencillo y a la vez innovador.
 El tamaño. Algunos billetes son muy pequeños, otros (el de 500) muy grande.
 Que haya billetes de diferentes tamaños.
 El tamaño. Demasiado grande.
 El tamaño. Es distinto a todos los billetes europeos que conozco.
 Tamaño. Por la variedad y por grandes los de mayor valor y porque con de billetes de mucho valor.
 Los colores. Nunca vez he visto colores como estos.
 Los números. Son de un tamaño muy grande, se ven claramente.
 Los colores. Me parecen del "monopoly".
 Que haya billetes de tanta cantidad. Por la posible perdida.
 Hay billetes muy grandes y de mucho valor, si los pierdes muy mal.
 Originalidad y aspecto aparente. Me parecen demasiado grandes.
 Colores. No estamos acostumbrados a colorines.
 Los colores. Muy... pos.
 El color.
 El tamaño.
 Los números. Por su tamaño.

3. ¿Qué aspectos de los billetes en euros te gustan? Puedes escoger varios.

El tema	27	54 %
los colores	17	34
el tamaño	9	18
las ilustraciones	13	26
el simbolismo	19	38
los números	6	12
lo demás	-	

---

yht. 91 rastia

¿Por que?

Son muy pegueños.
 Es un tema interesante.
 Los números se ven bien.
 Es diferente (tema, ilust.).
 Colore por llamativo y alegre.
 Tamaño bastante grande y los temas son muy interesantes.
 Porque esta bien imluin la cultura (tema).

Son muy bonitas (ilust.).
 Refleja nuestra cultura (tema).
 Conocer estilos arquitectónicos europeos (tema).
 Estan muy bien representados (tema, col.).
 Porque introducen elementos de todos los ámbitos (tema, simb.).
 Son llamativos (col., ilust.).
 Representan las huellas arquitectónicas (tema, col., simb.).
 Relaciones europeas, espíritu abierto (tema, ilust., simb.).
 Monumentos que destacan (tema, ilust.).
 Porque son demasiados (núm.).
 Porque los hay muy grandes (núm.).
 Porque representa aspectos de todos los países europeos (tema).
 Es algo novedoso y estéticamente me gustan más (tema, tam., ilust.).
 Por su originalidad (tema, col.).
 Me llaman la atención (col., tam., simb.).
 Por la unión que representan (simb.).
 Me gusta el arte (tam., ilust.).
 Me gusta el arte (tema).
 Porque distan mucho de la moneda española (tema, simb.).
 Me parece necesaria la integración de España en el contexto europeo (simb.).
 Fáciles de manejar/visualizar (tema, tam., núm.).
 Muy llamativos (col.).
 Por ser posible diferenciarlos (tema, col.).
 El tamaño cómodo (col., tam.).
 Le dan un aspecto alegre (col., ilust.).

4. ¿Qué aspectos de los billetes en euros NO te gustan? Puedes escoger varios.

El tema	2	4%
los colores	5	10
el tamaño	26	52
las ilustraciones	6	12
el simbolismo	2	4
los números	12	24
lo demás	4	8
ei rastia	4	

---

yht. 57 rastia

¿Por qué?

Que entiende el simbolismo como "apertura..." es una lectura (simb.).

Demasiado grande (tam.).

Son demasiado grandes (tam.).

Demasiado dillones (col.).

Algunos son poco variables (tam.).

Demasiado grande (tam.).

Demasiado grande (tam.).

Un poco incommodo el manejo del billete y muchas monedas (tam.).

Son muy grandes (tam.).

No coger a la cartera (tema, tam.).

Demasiado billetes (núm.).

Son muy apagados (col.).

Porque son muy claros (col.).

Tema que haber dos tamaños unicos (tam.).

Porque no estoy acostumbrado a ellas (ilust.).

Muy grandes (tam.).

Me parecen algo pegueños, pero será por falta de costumbre (tam.).

Son demasiado pequeños (tam., núm.).

Son muy grandes (tam., núm.).

El cambio de pesetas a euros, por que será difícil acostumbrarse (lo demás).

Los de mas valor facial son muy amenos (tam.).

Demasiado grandes, nos muy poco artisticos (tam., num.).

Cantidad y colores brillos y son muy grandes (col., tam., num.).

Hay algunas que son bastante feas (ilust.).

Son muy europeas (ilust.).

Algunos son muy grandes (tam.).

Que haya tantos billetes (simb., núm.).

Poco practico (tam.).

Me gustaria que habiere unas relaciocodas con la escultura y la pintura y no solo con la arquitectura (dem.)

Son un poco grandes (tam.).

No me gusta el color de uno billete (10 euro) (dem.).

Creo que son demasiado grandes, especialmente los de 500, 200, 100 (tam.).

Son demasiado geométricas (ilust.).

Hay algunos muy grandes (tam.).

En caso de pérdida es muy peligroso. Su cuantía (tam., dem.).

Me parecen demasiado grandes (tam., núm.).

El de 5 euro me parece pequeno (núm.)

Muy importantes en Europa (tema).

Muy grandes (tam.).

5. ¿ Qué piensas del tema “Épocas y Estilos de Europa”?

Bueno	regular	malo
38	8	4
76%	16%	8%

6. ¿Piensas que los elementos arquitectónicos (ventanas, puertos, puentes) representan bien la tradición cultural común en Europa?

Si	No
38	12
76%	24%

NO

- Dentro de la tradicion cultural común hay otras cosas que hacen la diversidad.
- Porque no se reconocen bien los lugares.
- Preferia paisajes, personas etc.
- Porque poco hay a común.
- Porque en Europa no siempre hubo cooperacion.
- Porque no los conozco, no son reales.
- No se me habría ocurrido pensar en la tradición común si no me lo hubieran dicho.
- La tradición cultural no es sólo eso.
- Me parecen más importante la representación de personas historicas.
- Me parece incompleto.

SI

- Se parece bastante a la realidad cultural.
- Porque escogieron lo más representativo de cada pais.
- Es un continente con mucho arte.
- Representan los diferentes estilos artisticos.
- No sólo ventanas, puertos y puentes sino todo tipo de elemento arquitectonico.
- Son muy variados y incluyen muchas culturas diferentes.
- Porque lo incluyen casi todo.
- Incluyen varias culturas y paises.
- Es algo que existe en todos los paises europeos.
- Existen desde la colonización romsos y su expansia.
- Monumentos más representativos y están bien representados.
- Porque introducen elementos artisticos de las culturas europeas.
- El estilo esta besado bastante bien en Europa.
- Faltan aún muchas tradiciones.
- Unen pueblos - culturas.

Por su simbolismo.

Aunque no están muy especificados.

Debemos conocer más la arquitectura.

Gran movimiento europeo de arquitectura.

Aunque faltan muchos aspectos.

Si, porque es algo característico de cada pueblo y que los representa.

Considero que son muy representativos de Europa, sobre todo para los no europeos.

Sobre todo los puentes, porque siempre, desde tiempos inmemoriales, han servido para conectar unas regiones con otras. Los puertos y las ventanas también, pero creo que los puentes son más significativos y representativos de una unión porque puedes ver los dos extremos.

Porque los estilos arquitectónicos se han extendido por todo Europa...

En general me gustan todos y se ve bien la evolución arquitectónica, excepto el de 200, que no es muy claro.

Por su diversidad.

Muy importantes en Europa.

7. ¿Piensas que estos elementos representan bien la cultura española?

Si	No
23	27
46%	54%

NO

Elementos incompletos.

Son un poco imprecisos.

En España hay cosas más representativas.

Hay mas cosas representativas en España.

Hay muchas más cosas en la cultura española.

No es lo ... representativo de la cultura española (la arquitectura).

Porque es muy general (los elementos).

Porque no está la catedral de Santiago.

Falta la catedral.

No la conocemos.

Apenas destacan.

La cultura española es muy rica en obras.

Son más representativos las costumbres los bailes, los cantos, deportes, autóctomos obras literarias.

España tiene mejores monumentos.

Es difícil en pocos billetes representar toda una cultura.

Porque España no siempre tengo las fronteras abiertas.

Casi no aparece representada.

Casi la excluyen totalmente.

La cultura española no se puede poner en el simple billete.

No se encuentra nada que haga... nuestra patria.

Prefería paisajes y personas.
Somos una cultura consumista y no artística.
España no tiene cultura.

SI

La cultura gallega me parece cultura de puentes.
Porque tenemos todos esos estilos artísticos que nos unen a los otros países europeos.
Porque también España ha participado en los movimientos desarrollados en Europa.
Porque si no me equivo... hay algo de estilo romántico, lo cual es muy representativo.
Son muy representativos de Europa.
Porque hay muchos elementos característicos de España aunque podría haber otras cosas.
Por ser simbólicos.
Porque España se basa en estilos arquitectónicos tradicionales como los de los billetes.
Porque los monumentos más famosos de España.
Por la presencia del arte romano, gótico...
Como la de cualquier país.
Porque han escogido lo mío (?) representativo.
Me ... recordelos.

8. ¿Piensas que estos elementos simbolizan bien el espíritu de apertura y cooperación de nuestro continente y la comunicación de los pueblos europeos entre sí y con resto del mundo?

Si	No
33	17
66%	34%

SI

Las puertas y puentes tienen la función de unir.
Porque son elementos culturales, que tienen todos los pueblos europeos.
Por el mapa de Europa.
Simbolizan bien el aspecto de la comunicación entre pueblos.
Aunque estamos separando Europa del resto.

NO

Respecto al continente sí, pero con el resto del mundo no.
Creo que la gente no se va a fijar en ellos.
Pienso que lo característico sería las costumbres de cada pueblo.
Porque creo que Europa todavía está aislada del resto.
Porque hay países más representados que otros.

9. ¿Qué piensas de los colores de los billetes en euros?

Buenos	regulares	malos
27	13	10
54%	26%	20%

10. ¿Qué adjetivos asocias con los colores de los billetes en euros? Puedes elegir varios.

intenso	8	16%
armonioso	11	22
alegre	22	44
apagado	13	26
no armonioso	4	8
triste	5	10
humorístico	1	2
tradicional	4	8
apropiado	9	18
serio	6	12
moderno	23	46
no apropiado	6	12
?	Chillones	2

---

yht. 113 rastia

11. ¿Qué piensas de la composición gráfica?

buena	regular	mala
25	21	4
50%	42%	8%

12. ¿Tienes una actitud favorable a los euros?

Si	No	EOS
32	17	1
64%	34%	2%

13. ¿Cuál de los billetes prefieres (el aspecto exterior)?

El euro	la peseta	mol.
21	27	2
42%	58%	4%

14. ¿ Porque? ¿Qué es lo que más te gusta?

	euro		peseta	
el tema	6	12%	6	12%
los colores	10	20	5	10
el tamaño	3	6	8	16
las ilustraciones	7	14	8	16
el simbolismo	6	12	8	16
los numeros	2	4	7	14
lo demas			manejo, la costumbre, costumbre, los dibujes buenos 8%	

LOS ANTECEDENTES

El sexo	mujeres 28	hombres 22
	56%	44%

La edad	mujeres	hombres	yht.
-20	5	4	9
20-29	7	11	18
30-39	6	2	8
40-49	4	4	8
50-59	4	1	5
60-69	2	-	2